

Latvijas Republikas Satversmes tiesas sēde

2014. gada 21. oktobrī

turpinājums

2014. gada 29. oktobrī

Sēdi vada Latvijas Republikas Satversmes tiesas priekšsēdētājs

Aldis Laviņš

A. Laviņš.

Labdien! Sēdieties, lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Tiesas sēdē pārtraukums tika izsludināts procesuālā stadijā, kurā Satversmes tiesa uzklausa pieaicinātās personas.

Ar pieaicināto personu uzklausišanu mēs arī turpināsim.

Bet, pirms mēs to darām, informēšu, ka šajā laika posmā ir saņemti divi lūgumi no pieteikuma iesniedzējas puses. Abi lūgumi ir par dokumentu pievienošanu lietai.

Vienā no lūgumiem ir lūgts pievienot lietas materiāliem Mārtiņa Muižnieka doto apliecinājumu pie zvērināta notāra un otrā lūgumā ir norādīts pievienot pie lietas materiāliem SIA „Resort Management” valdes locekles un pieteikuma iesniedzējas – Nodrošinājuma departamenta pārvaldes īpašuma pārvaldnieka sastādīto aktu, ekspertīžu biroja vēstuli un pieteikuma iesniedzējas lietvedības noteikumus.

Šos pieteiktos lūgumus mēs izlemsim procesuālā stadijā, kad risināsim jautājumu par to, vai un kurā brīdī mēs varam pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

Bet, lai konstruktīvi varētu izteikt savu viedokli, tāpat... Saeimas pārstāve... es jums iedošu šo dokumentu kopijas... Mums ir kopijas? Nav kopijas. Otra puse ir iesniegusi divos eksemplāros? Vienā eksemplārā.

M. Aljēns.

Elektroniski un vienā eksemplārā.

D. Ose.

Mūsu rīcībā ir elektroniski nosūtītie šie dokumenti. Mēs esam iepazinušies, tā kā to saturs mums ir zināms un mūsu viedoklis arī mums ir izsakāms.

A. Laviņš.

Lieliski.

Tad mēs varam pāriet pie pieaicināto personu noklausīšanās.

Pirms tam vēl papildus atzīmēšu. Mēs pirmajā daļā tiesas sēdē esam veltījuši gana daudz laika skaidrojot lietas faktiskos apstākļus. Tomēr es gribētu norādīt, ka konstitucionālās sūdzības iesniedzēja izskatāmajā lietā ir minējusi, ka tai ir liegtas iespējas vispārējās jurisdikcijas tiesā apstrīdēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, pat pastāvot šaubām par šāda līguma iespējamo viltojumu. Tātad uzsvars ir par: pat pastāvot šaubām. Tamdēļ šis aspekts... par faktiskajiem apstākļiem... es šajā daļā aicinātu ne tik daudz pievērstiem tam, jo konstitucionalitātes problēma ir cita. Tā konstitucionalitātes problēma ir saistīta ar to, kāds vispirms ir Civilprocesa likuma 495. panta kopsakarā ar citām Civilprocesa likuma normām saturs. Iespējams, ka šis ir tikai normas piemērošanas jautājums. Ja, piemēram, Civilprocesa normas paredz šādu regulējumu, kā to uzsver pieteikuma iesniedzēji, tad parādās šie te divi aspekti no konstitucionalitātes viedokļa, vai šāds regulējums principā liedz īstenot 92. pantā paredzētās tiesības, vai arī nesamērīgi ierobežo. Un šeit iespējams tas, kas ir norādīts konstitucionālā sūdzībā, ir iespējams runāt par abiem aspektiem, jo šķīrējtiesa ir pieņēmusi divus nolēmumus attiecībā pret pieteikuma iesniedzēju. Viens nolēmums ir tāds, kura izpildīšanai nav nepieciešama vispārējās tiesas pārbaude pie izpildraksta izsniegšanas, otram gan ir. Un tad ir jautājums, vai otrajā gadījumā ir šie te instrumenti, kas mums var būt par pamatu secinājumiem, ka samērīgs vai nesamērīgs, bet pirmajā gadījumā mēs varam runāt, un to mēs sagaidām šajā tiesas sēdē, argumentus, vai zināmos aspektos var runāt par to, ka šādas tiesības vispār ir liegtas.

Nu, lūk, tie ir... Mazlietiņ es nofokusēju uz to, ko Satversmes tiesa vēlētos šajā tiesas sēdes daļā dzirdēt no pieaicinātajām personām, kā arī papildus vārds vēl būs dots abiem lietas dalībniekiem.

Divas pieaicinātās personas mēs esam uzklaušījuši. Nākamā, kā mēs pirmajā tiesas sēdē minējām, kāda būs secība, kādā uzklaušīsim pieaicinātās personas... tā tad pēc mana saraksta ir... Latvijas Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvim tiek dots vārds jūsu viedokļa izteikšanai kā pieaicinātajai personai. Lūdzu!

E. Stankevičs.

Augsti godātā Satversmes tiesa! Cienījamie klātesošie! Es gribētu teikt, ka mēs esam iesnieguši rakstiski savu viedokli un atbildējuši uz Satversmes tiesas jautājumiem, tā kā laikam to nebūtu lietderīgi tagad pārstāstīt. Principā tas pamatā atbilst arī Saeimas un Tieslietu ministrijas paustajam viedoklim, tādēļ es vēlētos koncentrēties uz dažiem jau sēdē izskanējušiem argumentiem un mēģināt paust mūsu viedokli šajos jautājumos.

Un būtībā, kad mēs runājam par šķīrējtiesas pieminēšanu likumos, tad es domāju, ka runa ir par labi funkcionējošu, perfekti strādājošu šķīrējtiesu un arī Civilprocesa likuma 497. panta trešā daļa paredz, ka šķīrējtiesnesim jāpilda savi pienākumi godprātīgi, nepakļaujoties nekādai ietekmei. Viņam ir jābūt objektīvam un neatkarīgam.

Tādējādi, manuprāt, ir tā, ka neatkarīgi no tā, vai jautājums pie vienādiem faktiskiem un juridiskiem apstākļiem nonāk vispārējās jurisdikcijas tiesā vai šķīrējtiesā, rezultātam pareizi strādājošā šķīrējtiesā būtu jābūt tādām pašām, kā vispārējās jurisdikcijas tiesā. Un būtībā šeit tika minēta arī šķīrējtiesas darbības kontrole izpildraksta stadijā... tad rodas šī te problēma ar konstatējošajiem spriedumiem. Bet būtībā ja gan šķīrējtiesa, gan tās tiesnesis atbilst šiem te augstajiem kritērijiem, tad būtībā viņam būtu jābūt spējīgam tikt galā ar viltotu vai spēkā neesošu šķīrējtiesas līgumu to pilnvaru ietvaros, kas viņam jau ir dotas. Un šeit būtībā vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā nebūtu pat nepieciešams, jo šķīrējtiesnesis ir neatkarīgs, kaut arī puses... ja, teiksim, trīs vai vairāk šķīrējtiesneši ieceļ šos te šķīrējtiesnešus, tad tas nenozīmē, ka viņi ir šo te pušu pārstāvji. Viņi var arī lemt pret savas ieceļošās puses interesēm.

Tad vēl, manuprāt, būtu jāņem vērā un jādomā par to, kāda tad būs nākotne, ja tiks pieņemts lēmums par apstrīdētās tiesību normas neatbilstību augstāka juridiskā ranga tiesību normai. Būtībā, manuprāt, tad rodas situācija, ka atbildētājam tiek dotas papildus priekšrocības procesā un balstoties uz viena konkrēta gadījuma, teiksim, risinājumu, tiks ietekmēts arī nenosakāms skaits gadījumu vai tiesas lietu iznākums nākotnē. Tādēļ es domāju, ka ja pat pieņem šādu lēmumu, būtu nepieciešams arī komplekss risinājums, jo būtībā, ja mēs arī skatāmies šos UNCITRAL parauglikuma komentārus, tad arī valstīs, kur šāds vai līdzīgs risinājums ir, tas nav būtībā tādā veidā risināms, ka puse var vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā un piecus gadus, piemēram, tur tiesāties. Tas parasti ir ļoti ātri un efektīvi tiek risināti šādi jautājumi.

Tad vēl. Manuprāt, te tika minēts, ka šķīrējtiesas darbības ātrums nav tik svarīgs, kas, manuprāt, īstenībā neatbilst šķīrējtiesu darbības būtībai un to izcelšanās vēsturei, jo būtībā jau šķīrējtiesas ir radušās pie komersantus apvienojušām organizācijām tieši ar mērķi, lai strīdus izskatītu ātri un efektīvi. Un parasti tie ir komercstrīdi. Un tāpēc šis te ātrums būtu novērtējams... nebūtu par zemu novērtējams un tas tiešām ir ļoti svarīgs. Tas nav tā kā būtībā tikai tāda šķīrējtiesas raksturojoša pazīme, bet tas, manuprāt, ir esenciāls princips šķīrējtiesu darbībā. Un komerciālajā aprītē tieši ātrums un strīdu ātra risināšana ir ļoti svarīga. Un arī Tirdzniecības un rūpniecības kamera saskata arī to, ka mūsu ilgāka spriešana būtībā arī kavē investīcijas gan vietējās, gan ārvalstu Latvijā.

Tad tiesas sēdē tika izskatīti jautājumi par dokumentu reģistrāciju, par lietvedības noteikumiem, kas attiecīgajam komersantam eksistē. Manuprāt, protams, ir pozitīvi vērtējams tas, ka ir labi sakārtota korporatīvā un dokumentu pārvalde attiecīgajā komersantā un it sevišķi, ja tas ir valsts... ja kapitāldaļas pieder valstij. Tas ir, manuprāt, būtu pat obligāti nākotnē nosakāms, ka šī te kārtība būtu jāievieš, it sevišķi valdes locekļiem, kuriem būtu jāstrādā kā rūpīgiem saimniekiem savā uzņēmumā.

Tomēr ir spēkā dokumentu juridiskā spēka likums, kas paredz, kādiem rekvizītiem tad dokumentā ir jābūt, ir arī Notariāta likums, kas paredz, kādi tad ir notariālie šī dokumenta atvasinājumi, kuri arī būtībā ir pielīdzināmi oriģinālam. Tā kā oriģināla eksistence šinī gadījumā nav tik būtiska, ja ir ievēroti visi šie minētie normatīvie akti.

Būtībā tas tā kā īsumā arī varbūt būtu viss, ko es vēlējos teikt.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma sniedzējiem ir jautājumi?

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa, es labprāt uzdotu divus jautājumus. Sakiet, lūdzu... tas gan vairāk attiecas uz jūsu rakstisko viedokli. Tur bija norādīts, ja es pareizi sapratu, ka jūs uzskatāt, ka esošais regulējums pietiekami nodrošina personas pamattiesību aizsardzību pateicoties tam, ka likumdevējs ir paredzējis šķīrējtiesas darba kontroli izpildraksta izsniegšanas stadijā. Un šajā sakarā es gribu jums pavaicāt to pašu, ko es

vaicāju arī Tieslietu ministrijai: kāds, jūsuprāt, ir normatīvais pamats tiesnesim izvērtēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību un atteikt izpildraksta izsniegšanu, ja tiek konstatēts, ka šķīrējtiesas līgums nepastāv vai nav spēkā.

E. Stankevičs.

Būtībā, ja ir jautājums par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, tad jau tajā stadijā, kad šķīrējtiesa skata šo lietu, tad attiecīgā puse, parasti, es domāju, ka tas būs atbildētājs, viņš vēršas ar šo jautājumu, ar šo lūgumu pie šķīrējtiesas un šķīrējtiesai tas būtu, pirmkārt, jāpieņem izskatīšanai, jāizskata un jāpieņem kaut kāds motivēts lēmums.

Savukārt, ja šķīrējtiesa ir ignorējusi šo te jautājumu, nav pieņēmusi, nav skatījusi, nav motivējusi, tātad nav strādājusi godprātīgi, kā paredz likumi, tad tā puse, kas... tātad prasītājs, viņa prasība ir apmierināta... vēršas pēc izpildraksta un atbildētājs savukārt var teikt, ka jā, spriedums nav motivēts, jo būtībā nav skaidrības par šo te jautājumu, kāds ir izlemts, ka tiesa to ir ignorējusi. Tātad būtībā spriedums nav pamats. Un tur arī šajā Civilprocesa likumā bija arī citi pamatojumi, ko es tagad varbūt detaļās neatceros. Bet būtībā šīs te tiesības ir dotas tādā veidā, ka būtībā kā iebilde pret šo te procesu, kā tas ir noticis un pret to sprieduma pamatojumu.

M. Aljēns.

Tātad, ja es pareizi saprotu, jūs uzskatāt, ka tiesas pārbaude īstenojas pārbaudot, vai lēmums par strīdu pakļautību ir pieņemts ievērojot Civilprocesa likuma D daļas normas.

E. Stankevičs,

Jā, tajā skaitā lēmums...

M. Aljēns.

Paldies. Man vairāk jautājumu nav.

A. Laviņš.

Lūdzu, vai Saeimas pārstāvei būtu jautājumi?

D. Ose.

Jā, man ir jautājums. Sakiet, lūdzu, vai šķīrējtiesai būtu pienākums apturēt savu tiesvedību, ja būtu iespējams pusei vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar pieteikumu, apstrīdot šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Kā, jūsuprāt, ir jārikojas šķīrējtiesai tādā gadījumā?

E. Stankevičs.

Pēc pašreiz spēkā esošā regulējuma tādas iespējas pusēm pat nav.

D. Ose.

Pašlaik nav. Bet kāds ir jūsu viedoklis. Vai šajā gadījumā šķīrējtiesa varētu turpināt savu tiesvedību, vai, kā to paredz UNCITRAL paraugnolikums, vai arī šajā gadījumā tomēr būtu jāaptur tiesvedība, gaidot vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmumu lietā?

E. Stankevičs.

Nu, protams, ka tas ir atkarīgs no katra gadījuma atsevišķi, jo, protams, var būt kaut kādas detaļas, kas to ietekmē. Bet vistīcāmāk, ka tiesvedība būtu jāaptur. Un tas ir būtisks lēmums, kas var ietekmēt turpmāko lēmumu... šķīrējtiesas tajā skaitā...

D. Ose.

Jā, paldies

Un, sakiet, lūdzu, man vēl viens jautājums. Sakiet, lūdzu, vai pie pašreizējā Civilprocesa likuma regulējuma būtu nepieciešams izstrādāt jaunu atsevišķu regulējumu, iespējamā šķīrējtiesas līguma spēkā neesamības jautājuma izvērtēšanai vispārējās jurisdikcijas tiesā, vai arī pietiktu ar pašreiz spēkā esošo regulējumu, kas ir Civilprocesa likumā?

E. Stankevičs.

Manuprāt, ka ja sabiedrība un juridiskā doma rada pieprasījumu pēc šāda regulējuma, un tie gadījumi atkārtojas, tad ir jābūt arī attiecīgiem piedāvājumiem no valsts varas, tajā skaitā no likumdevēja, kas tāpat šo te sabiedrības interesi apmierina. Man personiski liekas, ka ir pietiekams regulējums. Un būtībā, kā jau es teicu, kvalificētam šķīrējtiesas sastāvam... un arī šeit zālē ir daudz kvalificētu

šķīrējtiesnešu, es domāju par to, ka problēmas nerastos un arī mēs savā praksē esam sastapušies ar jautājumiem un lūgumiem par attiecīgās šķīrējtiesas klauzulas vai šķīrējtiesas līguma viltojumiem, tā ka tad ir apturēts attiecīgais process un jautājums nodots ekspertīzei un risināts tajā kārtībā, kā paredz Civilprocesa likums.

D. Ose.

Vai jūs uzskatāt, ka šādā gadījumā šķīrējtiesas līguma spēkā neesamības jautājums būtu skatāms trijās instancēs vispārējās jurisdikcijas tiesā?

E. Stankevičs.

Es domāju... kā es jau teicu, tam es būtu kategoriski pret, jo būtībā tas rada arī iespēju atbildētājam vilcināt procesu, kas nav pieļaujams. Tas ir pretrunā ar pašu šo šķīrējtiesas ideju, tātad ātri un efektīvi, kā mēs runājam, izskatīt lietu... un arī šajās UNCITRAL valstīs, kur ir kaut kādi līdzīgi risinājumi, tas notiek tiešām ļoti ātri un efektīvi. Tā kā šeit, ja tiek lemts jautājums par neatbilstību, tad būtu nepieciešams komplekss risinājums, nevis vienas normas atzīšana par neatbilstošu otrai.

D. Ose.

Tātad atsevišķs regulējums, ja?

E. Stankevičs.

Tieši tā.

D. Ose.

Paldies. Nav vairāk jautājumu.

A. Laviņš.

Paldies. Lūdzu, kolēģiem... Vispirms tiesnese Krūma. Lūdzu!

K. Krūma.

Jūs lietojāt terminu „pareizi strādājoša šķīrējtiesa”. Ko jūs ar to saprotat?

E. Stankevičs.

Tātad šķīrējtiesai... mēs jau likumā redzam, ka tiek noteikts standarts, kuram jāatbilst. Tātad tam būtu jāatbilst arī realitātei, kā tas ir juridiskajās lietās. Tad pareizi strādā... ja viņa strādā atbilstoši normatīvo aktu prasībām. Es tā biju domājis... Un principiem, kas ir šķīrējtiesai arī svarīgi, un visiem pārējiem tiem standartiem, ko mēs esam pieraduši saprast ar tādu ideālu šķīrējtiesas darbību.

K. Krūma.

Kas ir ideāla šķīrējtiesas darbība? Konkrētajā lietā mums ir advokātu birojs, kura darbinieki tajā pat laikā ir bijuši šķīrējtiesas biedri. Vai tā ir pareizi strādājoša šķīrējtiesa pēc jūsu institūcijas pārstāvētā viedokļa vai nē?

E. Stankevičs.

Nu, tur ir jāskatās, vai ir konkrētajā gadījumā kāds interešu konflikts... vai tas ir ietekmējis attiecīgo lēmumu. Es negribētu, teiksim, iedziļināties konkrētā gadījuma izšķiršanā, jo Satversmes tiesa jau tomēr spriež tā globāli. Tāpēc man grūti komentēt...

K. Krūma.

Tā ir konstitucionālā sūdzība.

E. Stankevičs.

Jā, es saprotu.

K. Krūma.

Tad no jūsu institūcijas viedokļa šī sistēma šķiet ir atbilstoša?

E. Stankevičs.

Es neteiktu par šo sistēmu. Teiksim, ir, manuprāt, diezgan daudz problēmu šķīrējtiesu sistēmā kā tādā. Un Tieslietu ministrija ir daudz darījusi pēdējā laikā, lai to labotu. Un, iespējams, tie soļi nav bijuši pietiekami ātri un izlēmīgi, bet tas notiek, un es domāju, ka sistēma kopumā uzlabojas.

K. Krūma.

Arī Civilprocesa likuma regulējums ir atbilstošs?

E. Stankevičs.

Nu... kā zināms, tad šķīrējtiesas jautājumi turpmāk tiks risināti Šķīrējtiesas likumā un Civilprocesa likumā būs...

K. Krūma.

Bet tur nekas nav mainījies, kā mēs dzirdējām no Tieslietu ministrijas.

E. Stankevičs.

Jā, tur nav mainījies šis kompetences kompetences princips, viņš paliek tāds, kāds viņš ir un būtībā viņš ir arī daudzās valstīs un strādā efektīvi. Tāpēc mēs arī savā rakstiskajā atbildē Satversmes tiesai norādījām, ka ir jādomā gan par šķīrējtiesu kvalitāti, gan par šķīrējtiesnešu kvalifikāciju. Un tajā skaitā arī ir jārisina visi jautājumi, kas saistīti ar interešu konfliktiem.

A. Laviņš.

Viss? Lūdzu, tiesnesis Kusiņš. Jautājums.

G. Kusiņš.

Man būtu jums viens jautājums. Ja salīdzina šķīrējtiesas rīcībā esošos instrumentus ar vispārējās jurisdikcijas tiesās esošajiem instrumentiem. Tad, izvērtējot šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, patiesībā šķīrējtiesai ir tie paši līdzekļi, kas Civilprocesā būtu arī vispārējās jurisdikcijas tiesas rīcībā, izņemot to atšķirību, ka nav apelācijas un kasācijas. Sakiet, lūdzu, vai jūsuprāt tas, ka nav apelācijas un kasācijas, varētu veidot pieteikuma iesniedzējiem šo 92. panta tiesību aizskārumu, Respektīvi, tas, ka viņi nevar par šo vērsties ar apelāciju un kasāciju, vai tas varbūt varētu radīt 92. panta pārkāpumu?

E. Stankevičs.

Es nevarētu teikt, ka te būtu visi tie paši līdzekļi. Piemēram, kā mēs noskaidrojām, tad liecinieku liecības...

G. Kusiņš.

Nu, nav... jā, jā, jā... bet nav apelācijas un kasācijas.

E. Stankevičs.

Jā, nav apelācijas un kasācijas. Būtībā tā jau ir tā šķīrējtiesu ideja, ka tas notiek tiešām... kā es jau atkārtos... ātri un efektīvi... Un puses, kas ir nolēmušas par šo te šķīrējtiesas klauzulu, viņas ir atteikušās no šīs te apelācijas un kasācijas, jo tās ir civiltiesības un pusēm ir brīvas tiesības izlemt, kā viņas skatīs savus strīdus turpmāk. Tāpēc es nedomāju, ka, teiksim, kasācijas un apelācijas neesamība šķīrējtiesās kaut kādā veidā, teiksim, traucē nonākt pie pareiza lēmuma. Un, kā mēs redzam, šī apelācija un kasācija ir pietiekoši gari un mokoši daudzos gadījumos, tāpēc tie vidējie civillietu izskatīšanas ilgumi Latvijas vispārējās jurisdikcijas tiesās nav īsti pieņemami.

G. Kusiņš.

Un otrs jautājums. Jūs bijāt klāt arī nedēļu iepriekš un redzējāt šo situāciju, ka liecinieki saka, ka ir parakstīts līgums un pieteikuma iesniedzējas pārstāvis saka, ka tāds līgums... ka viņiem ir šaubas, ka tāds eksistē.

Sakiet, lūdzu vai vienmēr varētu būt tik skaidra situācija, ka ir acīmredzamas pretrunas... vai arī varētu būt tāda situācija, ka patiešām ir šaubas par puses brīvi izteikto gribu, parakstot šķīrējtiesas līgumu?

E. Stankevičs.

Jā, nu šādas šaubas var pastāvēt. Un ja mēs zinām, ka Civillikumā ir pietiekoši daudz veltīti panti tam, ka gribas īstenumam, gribas defektiem... kā tur... formai un tā tālāk... visiem tiem elementiem, kas ir līgumā, ir svarīgi, lai saprastu šo gribu. Bet, kā jau es teicu, tiešām šķīrējtiesas tiesnesim, ja tas ir pietiekoši kvalificēts, teiksim, juridiski cilvēks, tad viņam būtu jāspēj tikt ar to galā. Tāds risinājums, kas, manuprāt, būtu bijis normāls valsts kapitālsabiedrībā, ka viņām būtu obligāti jāizmanto elektroniskie paraksti un tad mēs neatrastos tajā situācijā, kurā esam pašlaik un ka tā Latvijas valsts būtu efektīvāk ieviesusi šos te e-paraksta risinājumus. Tas, protams, neattiecas uz šo lietu, bet tas rada to, ka būtībā šeit ir zināmas šaubas par to, kā tas viss faktiski ir noticis, bet no formālās lietas puses es īsti nesaredzu šeit nekādas problēmas.

G. Kusiņš.

Nav jautājumu. Paldies.

A. Laviņš.

Jā... tāpat sēdes pirmajā daļā es jau biju uzdevis šo jautājumu, ko es arī uzdošu jums. Un, ņemot vērā, ka tas jautājums jau bija izskanējis, es domāju, ka jūs tam pieskarsieties... bet sniedzot viedokli tomēr nepieskārāties. Man šķiet, ka tas ir būtisks, vērtējot šo problēmu jautājumu, kas Satversmes tiesai būs jāatrisina. Tāpēc es atkārtosu savu jautājumu.

Tāpat, jūs minējat šo situāciju, ka šķīrējtiesa varētu būt ideāla darbošanās... labi... un šķīrējtiesām ir visi instrumenti, lai pārbaudītu, vai strīds par dokumentu... tāpat, vai strīds par to, vai puse ir parakstījušas vai nav parakstījušas šķīrējtiesas līgumu, ir visas iespējas to pārbaudīt procesā un savi argumenti šķīrējtiesai būtu jānorāda nolēmumā. Tas sniegtu iespēju ikvienam redzēt, kādā veidā lēmums ir atrisināts. Ja gadījumā nolēmumā nav šo argumentu, jūs minējat, ka pie izpildraksta izsniegšanas, kas notiek vispārējās jurisdikcijas tiesā, puse var vērst tiesas uzmanību uz to, ka šis jautājums nav izlemts Civilprocesa likuma D daļas noteiktajā kārtībā un taisni šis pamats, iepriekšējā sēdes daļā bija norādīti daži citi pamati, kāpēc varētu nebūt izniegts izpildraksts, no jūsu teiktā es sapratu, ka taisni šis punkts varētu būt par pamatu, kāpēc netiek izniegts izpildraksts. Bet, kā jau minēju, pirmajā sēdes daļā es norādīju vēl arī uz cita veida spriedumiem. Ir tie tā saucamie atzīšanas spriedumi, kuru izpildei nav nepieciešams izpildraksts izniegt. Ja, piemēram, ir šāda situācija, ka šķīrējtiesas nolēmumā nav norādīta argumentācija, kā ir izlemts jautājums par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, iztrūkst argumentācija, piemēram, ir noraidīti visi lūgumi un nekādas argumentācijas nav, kāpēc šāds lūgums ir noraidīts. Tiek pieņemts... Tāpat puse uzstāj uz to, ka viņa nav šķīrējtiesas līguma dalībniece un tiek pieņemts atzīšanas lēmums atzīt dažus punktus, piemēram, divus, kā šinī gadījumā, par spēkā neesošiem, kas vēlāk ietekmē. Tad jautājums ir tāds, kādā veidā lietas dalībnieks 92. pantā garantētās tiesības var aizstāvēt šādā situācijā, kuri ir tie instrumenti, kas ļauj šīs tiesības uz lietas izskatīšanu taisnīgā tiesā aizstāvēt, piemēram, pieteikuma iesniedzējam, ja viņš nofokusētos uz pirmo tiesvedības procesu, kur bija atzīšanas nolēmums pieņemts. Dažus apsvērumus jūs varētu arī minēt šādā ziņā.

E. Stankevičs.

Nu, redziet, ir tā, ka... kā es jau teicu, man liekas, ka centos atbildēt, bet, iespējams, ka nepietiekoši skaidri uz šo jautājumu... Manuprāt, tas ir vairāk šķīrējtiesas darba kvalitātes jautājums. Un ja tiesa ignorē... tad jau mēs varam būtībā par jebkuru jautājumu, teiksim, vērsties pēc tam Satversmes tiesā ar konstitucionālu sūdzību. Piemēram, ignorē kaut kādus pierādījumus šķīrējtiesa un tas arī ir konstatējošais spriedums. Vai citos jautājumos... varbūt tad parādīsies vēl vesela rinda jautājumu grupu, kuros var vērsties, teiksim, ar konstitucionālu sūdzību un tad beigās sanāks, ka šķīrējtiesa vairs nevarēs lemt...

A. Laviņš.

Nē, jūs nesapratāt jautājumu. Es jautāju... jautājums bija nofokusēts... kuri ir tie instrumenti, ar kuru palīdzību varētu vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā un pārbaudīt šīs šķīrējtiesas darba kvalitāti. Pie izpildīšanas spriedumiem tāda iespēja ir. Mums ir jāiet un jāprasa izsniegt izpildrakstu. Un šajā stadijā mēs varam vērst uz visiem šiem aspektiem, ko jūs minat... pierādījumi nebija pieņemti, lūgumi nebija izskatīti... Un to visu varētu izvērtēt un pateikt, ka D daļas noteikumi nebija ievēroti. Un tas ir pamats, lai atteiktos. Bet, ja ir šķīrējtiesas spriedums par atzīšanu...? Respektīvi, ir pieņemts tā saucamais atzīšanas spriedums. Tur rezultatīvajā daļā ir minēts: atzīt līguma punktu tādu un tādu par spēkā neesošu. Spriedums nav pārsūdzams. Kuri ir tie instrumenti, lai pārbaudītu šāda sprieduma pieņemšanas darba kvalitāti šķīrējtiesā? Varat minēt?

E. Stankevičs.

Manuprāt, ir divas lietas... ka puses, pirmkārt, jau noslēdzot šķīrējtiesas līgumu ir atteikušās no strīda izšķiršanas vispārējās jurisdikcijas tiesā.

A. Laviņš.

Par ko pastāv strīds.

E. Stankevičs.

Jā... Tātad... un būtībā šķīrējtiesai šis te jautājums būtu izskatāms tiešām pēc tiem visiem standartiem, kas ir likumā minēti, un tāpēc arī šīs te puses ir izvēlējušās... viņas ir izvērtējušas visas...

G. Kusiņš.

Bet ja viņas nav... ja ir šaubas par to, ka šāds šķīrējtiesas līgums patiešām eksistē? Ja kāda no šķīrējtiesas līguma pusēm apšaubā šāda līguma eksistenci? Kādi būtu tie līdzekļi, kādus puses varētu izmantot pie šāda atzīšanas veida spriedumiem?

E. Stankevičs.

Kā es jau teicu... viņi jau izmanto tos līdzekļus jau šķīrējtiesas procesā, kas nebūtu novērtējams par zemu tāpēc, ka viņas tomēr pašos pamatos ir atteikušās no vispārējās jurisdikcijas tiesas. Un ja tiešām ir jautājums par viltotu dokumentu izmantošanu tiesas procesā, tad ir arī krimināltiesiskie līdzekļi, kas ir izmantojami. Un tad būtībā, ja tiek atzīts, ka dokuments nav spēkā, tad ir pēc tam iespēja jebkurā gadījumā vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, jo nav bijis šīs te šķīrējtiesas klauzulas. Tāds varētu būt risinājums.

A. Laviņš.

Tātad ar krimināltiesiskiem līdzekļiem jūs uzskatāt, ka varētu mēģināt aizstāvēt savas tiesības.

E. Stankevičs.

Tas ir viens no risinājumiem, ja tiešām ir viltots dokuments... Tas parasti rada jautājumu par diezgan nopietnu tādu sabiedriskā regulējuma pārkāpumu un pats būtiskākais līdzeklis, ar ko var aizstāvēt savas tiesības valstī, ir krimināltiesības.

A. Laviņš.

Nu redziet... es jau neprasīju arī, vai ir viltots vai nav viltots. Es prasīju tikai par to, ja pastāv pušu strīds par to, vai ir viltots... Varētu gala rezultātā izrādīties, ka nē, strīds ir izvirzīts nepamatoti. Viss ir kārtībā ar šo dokumentu. Bet jautājums ir, vai tai pusei, kas to strīdu ir izvirzījusi, ir paredzēts likumā noteiktā kārtībā, ka vispārējās jurisdikcijas tiesa var pārbaudīt un pateikt, ka viss ir kārtībā ar šo strīdu, ko jūs esat izvirzījuši... blakusstrīdu... vai nav...? Šinī gadījumā es jums prasīju, vai pastāv instrumenti, kā to var izdarīt? Jūsu atbilde no tā, ko es dzirdēju, bija, ka ar krimināltiesiskiem līdzekļiem to iespējams izdarīt. Šis strīds par to, vai ir viltots vai nav viltots... Citādu atbildi es nesadzirdēju.

E. Stankevičs.

Nē, nu es arī teicu, ka te jāizmanto arī maksimāli šķīrējtiesas process. Un būtībā arī pusēm izvēloties šķīrējtiesu... Arī pirms šķīrējtiesas procesā puses tomēr, rakstot līgumu, viņām ir brīnišķīga iespēja... Latvijā bija tajā brīdī 200 šķīrējtiesas, tagad laikam ir 127... vai kaut kur tā... Nu nevienā citā pasaules valstī šādas izvēles brīvības nav un tādas konkurences nepastāv. Tā kā es domāju, ka tas ir bijis tāds labs līdzeklis... Protams, mēs varam par to ironizēt, bet, ja būtu Latvijā piecas kvalitatīvas šķīrējtiesas, tad es domāju, ka šādas problēmas nebūtu vispār. Nu... tādā veidā... Tas nav risināts ar šķīrējtiesu kontroles jautājumu.

A. Laviņš.

Labi. Tiesnesim Kusiņam vēl ir jautājums.

G. Kusiņš.

Vai piecu, jūsuprāt, kvalitatīvu šķīrējtiesu pastāvēšana izslēdz to, ka var strīdēties par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību?

E. Stankevičs.

Es domāju, ka... nu, simtprocentīgu garantiju jums nedos neviens šinī gadījumā, bet, teiksim, ja ir kvalificēti, sertificēti šķīrējtiesneši, piemēram... ja ir, teiksim, kaut kāda zināma prakse valstī, kā notiek tiesāšanās šķīrējtiesā, tad tas dod maksimāli daudz garantiju. Es nesaku, ka piecas... tas ir tikai kā piemērs... nu, varbūt desmit, bet vienalga... nevis ļoti daudz šķīrējtiesu, kad, teiksim, ir arī iespēja veidot *ad hoc* šķīrējtiesu, kur vispār arī nav izpildrakstu iespējams saņemt. Tā kā... es domāju, ka tas ir jautājums un pie tā tiek strādāts. Katrā ziņā es domāju, ka jaunais šķīrējtiesas likums daudz ko atrisinās, bet pamatā tas tiešām ir tas šķīrējtiesu kvalitātes jautājums.

A. Laviņš.

Labi. Paldies jums par sniegto viedokli un atbildēm uz jautājumiem. Lūdzu, sēdieties!

E. Stankevičs.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpināsim pieaicināto personu uzklausīšanu.

Vārds tiek dots SIA „Resort Management” pārstāvim. Lūdzu!

A. Kazačkovs.

Labdien, godātā tiesa!

Es kā būdams „Resort Management” pārstāvis gribētu sadalīt klienta viedokli lietā divās daļās, proti, sniegt klienta un savu skatījumu un viedokli par pieteicēja pausto, kā arī, protams, ņemot vērā, ka mēs izskatām šo lietu no konstitucionālo tiesību aspekta un vairāk no juridiskā aspekta, nevis vērtējam lietas faktiskos apstākļus, tomēr arī sniegt dažus tād savus skatījumus uz attiecīgu normu piemērošanu un praksi un varbūt arī problemātiku.

Tādad vispirms es gribētu apkopot galvenos motīvus vai galveno pamatojumu ne tikai šai konstitucionālajai sūdzībai, bet arī pieteicēja pozīcijai. Proti, manā skatījumā tie ir trīs.

Pirmais. Vienošanās par šķīrējtiesu ir šķietami viltota un šķīrējtiesa nepareizi tādad ir rīkojusies, izvērtējot arī pieteikto lūgumu par ekspertīzes noteikšanu.

Otrais moments ir apstākļi vai fakts kā tāds, vai ir vai nav ierosināts kriminālprocess un daži aspekti ap to jautājumu.

Nu un protams, arī trešais jautājums, kas varētu būt par pamatu arī pieteicēju iesniegtajai konstitucionālai sūdzībai, tas ir, jautājumi, kas saistīti ar šķīrējtiesas darbību kā tādu, šķīrējtiesu institūtu un iespējamiem interešu konfliktiem... nu, tādiem apsvērumiem.

Ja mēs skatīsimies pirmo jautājumu, vai ir vai nav viltots dokuments. Nu, protams, šeit un šobrīd mēs varam tikai pieļaut, vai viņš ir viltots vai viņš nav viltots. Kāpēc? Tāpēc, ka šobrīd nav eksperta slēdziena, tāpēc, ka šodien diemžēl ir tikai iegūtas papildus ziņas, iepriekšējā tiesas sēdē nopratinātas puses, kas parakstījušas šo vienošanos un faktiski arī šajā jautājumā līdzīgi, kā jūs jautājat iepriekšējai pieaicinātajai personai, bija jautājums, tad kā šo jautājumu varētu izspriest un kā mēs vispār varētu attiekties uz šo faktu, vai ir vai nav viltots dokuments. Skatoties ne pat no teorētiskās problēmas par to, vai varētu izmantot šķīrējtiesā viltotu dokumentu, kā tādu, vai skatoties tīri no praktiskās konkrētās lietas šīs lietas ietvaros.

Manā skatījumā šo jautājumu šķīrējtiesa diezgan pareizi un kvalitatīvi ir izskatījusi. Ņemot vērā tos pierādīšanas līdzekļus, kuri ir bijuši šķīrējtiesas rīcībā un

īstenībā, ja mēs paskatīsimies tā kopumā uz šo jautājumu... Ja, piemēram, šo jautājumu skatītu arī valsts tiesa, tad attiecīgi valsts tiesa varētu tikai pie pierādījumu bāzes pievienot arī liecinieku nopratināšanu un tad liecinieku liecības. Ko izdarījusi šķīrējtiesa? Šķīrējtiesa pārbaudījusi oficiālos, tāpat Uzņēmuma reģistra datus, un pārlicinājusies pirmām kārtām par pušu tiesībspēju — vai bija tiesībspēja katrai personai parakstīt šo vienošanos vai šķīrējtiesas klauzulas līgumu, vai nav. Šķīrējtiesa ir konstatējusi, ka tādas tiesības abām personām ir bijušas.

Jā, mēs skatīsimies par viņu pilnvarām vai pilnvaru ierobežojumu. Publiskajā reģistrā nekādu ziņu par konkrētas vai amatpersonas vai vienas vai otras puses ierobežojumu arī nav. Tātad atbildētāja pārstāvis ir izteicis viedokli par to, ka faktiski viens cilvēks ir viltojis tāpat parakstu... nav parakstījis dokumentu. Šķīrējtiesa šajā gadījumā, lai pārlicinātos par to, vai ir noticis viedoklis vai nav, devusi laiku un atlikusi lietas izskatīšanu tāpat uz laiku, kamēr netiks iesniegti kaut kādi papildus argumenti vai pierādījumi tam, vai šī konkrētā persona ir parakstījusi vai nav parakstījusi tāpat konkrēto vienošanos.

Nemot vērā, ka šķīrējtiesas process neparedz liecinieku aicināšanu, tāpat bija saņemts notariāli apliecināts apliecinājums, kur konkrēta persona ir pateikusi, ka jā, tiešām, esmu parakstījis konkrētu dokumentu. Tātad, kas ir vērtējams šajā gadījumā šķīrējtiesai? Arguments no vienas puses, ka, iespējams, iekšējais regulējums neparedz vai viņam nav šī dokumenta lietvedībā, vai jaunais valdes loceklis nevar atrast šo dokumentu, vai kā savādāk... vai, respektīvi, pušu apliecinājumi, ka viņi ir parakstījuši šo dokumentu, respektīvi, viena puse vienkārši arī pat neiebilda tam, ka viņa ir parakstījusi un viņa ir to apstiprinājusi arī tāpat savos paskaidrojumos šeit, un tāpat otras līgumslēdzējas puses arī argumenti par to un arī notariāls apliecinājums kā rakstveida pierādījums, ka jā, es esmu parakstījis. Kopā ar to, ka gan abām personām piemīt tiesībspēja un rīcībspēja.

Faktiski savu skatījumu, savu redzējumu tieši uz šo jautājumu arī devusi Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija savā 2014. gada 25. aprīļa lēmumu ar sekojošo secinājumu, ka no lietas materiāliem izriet, ka atbildēja — Latvijas šķīrējtiesa — pieteikusi lūgumu izprasīt no pieteicējas vienošanās oriģinālu un lietā nozīmēt ekspertīzi. Kā izriet no lietas materiāliem... Latvijas šķīrējtiesā ir lietai pievienots atbildētāja pieteiktais lūgums par vienošanās izprasīšanu no pieteicēja un šī dokumenta ekspertīzes noteikšana. No lietas materiāliem izriet, ka no atbildētāja pieteiktie lūgumi tikuši izlemti 2013. gada 7. novembrī Latvijas šķīrējtiesas tiesas

sēdē, uzklausot pušu argumentus un apsvērumus, atbilstoši Civilprocesa D daļas noteikumiem. Pie šādiem apstākļiem Civillietu tiesas kolēģija konstatē, ka Latvijas šķīrējtiesa ir devusi pusēm iespēju šķīrējtiesas procesā realizēt savas procesuālās tiesības... līdz ar to... pirmās instances lēmumā ietvertais secinājums neatbilst lietas materiāliem.

Faktiski arī valsts tiesa konkrēti... izvērtējot konkrēto rīcību, uz kā pamata sākotnēji nebija izdots izpildraksts, konstatējusi, ka šķīrējtiesas rīcība bija atbilstoša tād Civilprocesa D daļas noteikumiem.

Tātad... par ierosināto kriminālprocesu. Tiešām šeit es absolūti atklāti pateikšu, ka tiešām tāds process bija ierosināts. Un lai arī faktiski izkļiedu šaubas par to, vai ir vai nav... Jā, tiešām, šis process eksistē. Kādā veidā viņš tika ierosināts? Nu, par to var, protams... Daži par to skeptiski skatās... Nu... mans viedoklis ir, ka ir diezgan interesanta kārtība, ka policija trīs vai četras reizes atteikusies ierosināt šo kriminālprocesu. Procesu ierosināja prokurors ar savu lēmumu, kurš nav pārsūdzams un nosūtījis izpildei policijai. Šobrīd šajā procesā nav nedz personu pret kuriem ierosināts kriminālprocess, nedz aizdomās turamo personu. Nu, teiksim, vadoties no klientu pozīcijas un lietā esošajiem pierādījumiem, nu... mans viedoklis ir, ka šim procesam vispār nav nekādas juridiskas perspektīvas. Ka vienkārši laika gaitā, es domāju, šis process tiks izbeigts un faktiski tāds būs arī rezultāts, kaut gan, protams, šobrīd ir diezgan sarežģīti kaut ko paredzēt nākotnē.

Nu un tād trešais moments, uz ko es arī gribētu vērst tiesas uzmanību sava viedokļa paušanas sakarā. Tas ir jautājums par interešu konfliktiem, jautājums par šķīrējtiesas darbību vispār konkrētajā lietā un attiecīgi arī juridisko pamatojumu.

Nu faktiski te ir jāņem vērā manā skatījumā diezgan vairāki apsvērumi... apstākļi, kuri ir bijuši par pamatu vispār interešu konflikta institūta piemērošanai gan Latvijas tiesās, gan arī tajā skaitā šķīrējtiesās. Jautājums ir: cik tālu mēs vērtēsim interešu konfliktu, ņemot vērā to, ka Latvija ir tomēr neliela valsts un ņemot vērā to, ka it īpaši juridiskajā profesijā pazīstami ir faktiski savā starpā ja ne gandrīz visi, bet es domāju, ka katrs otrs pazīst tādā vai citā veidā, vai ir saskāries ar kolēģiem... juristiem... tādās vai citās instancēs, darba grupās pildot kaut kādus savus attiecīgos pienākumus.

Un šeit manā skatījumā diezgan būtisks arguments ir tas, ka faktiski arī tād kādu laiku atpakaļ tiesnešu, prokuroru un advokātu Ētikas komisijas vienojās par to, ko mēs varam saukt par interešu konfliktu. Arī šajā sēdē pašā sākumā kolēģis

pieminēja vai norādīja tiesai uz iespējamo interešu konfliktu... tātad prezumējot to, ka cienījamais kolēģis akadēmiķis Kalvis Torgāns kādreiz strādājis birojā „Raidla, Lejiņš un Norcus”... vai kādreiz savādāk bija nosaukums... Vai tāpēc ir interešu konflikts? Nezinu. Manā skatījumā nav. Vai ir interešu konflikts, ka, piemēram, viens no pārstāvjiem šeit ir bijušais Satversmes tiesas darbinieks? Manā skatījumā — arī varbūt, ka nav. Kāpēc? Ļoti vienkārši. Tāpēc, ka šīs darba attiecības ir bijušas kādreiz, viņi nekādā veidā neietekmē Satversmes tiesu šobrīd, un galvenais, ka jābūt tiešai saiknei un tiešai ietekmei no konkrētas personas. Respektīvi, interešu konflikts nevar būt vispārējais kā tāds.

Ja mēs paskatīsimies arī praksē Latvijā... Tātad, mēs redzēsim, ka Jūrmalas pilsētas tiesā atrodas advokātu birojs, advokātu kolēģija atrodas Rīgas apgabaltiesas telpās. Vēl vairākas instances, tajā skaitā arī Prokuratūras un Tieslietu ministrijas dienesti arī atrodas vienās telpās ar advokātu praksi, jo advokāti praktizē visur. Jautājums konkrētajā lietā ir tikai par to, vai konkrēts advokāts, būdams un pildot šķīrējtiesneša pienākumus, bija tieši ietekmējams, varēja būt tieši ietekmēts vai atradies konkrētā interešu konfliktā. Bet šeit es domāju, ka tādiem būtiskiem un manā skatījumā tomēr tādiem svarīgiem apgalvojumiem jābūt, pirmām kārtām, pierādītiem, vai vismaz sniegtu kaut kādu tiešām publisku vai savādāk zināmu informāciju par to, ka konkrēts cilvēks, teiksim, bija mudināts uz kaut kādām nelikumībām vai kaut kādām darbībām vienas vai otras personas labā. Vai šajā gadījumā tas ir bijis? Es kaut kā tādus faktus nezinu.

Ja mēs skatīsimies interešu konflikta institūtu arī plašākā mērogā, tad mēs saskatīsim diemžēl vai par labu... Latvija tiešām ir ļoti maza valsts un mēs saskatīsim vai varēsim atrast tādus momentus... faktiski ir ļoti daudzās lietās. Ja tas ir viens no argumentiem, lai kārtējo reizi faktiski tātad, teiksim apšaubītu mana klienta apozīciju... varbūt. Bet nu, manā skatījumā tāds arguments neiztur kritiku. Jo vairāk, ir piemērots... ka mēs ar to tiesnesi vai pat vēl vairākiem šķīrējtiesnešiem... Šķīrējtiesnešu atlase faktiski vai pieaicināšanas process... viņš ir diezgan manā skatījumā atklāts un faktiski kas notiek? Notiek tā, ka šķīrējtiesai ir kaut kāda telpa vai viņa veido savu darbību... viņa pieaicina un arī tajā skaitā arī atlaiž zināmus šķīrējtiesnešus vai advokātus vai juristus, kuri var spriest tur tiesu. Agrāk vispār šķīrējtiesu regulējumā strīdus faktiski varēja šķirt jebkurā personā. Nu, laiks mainās un tāpēc es domāju, ka arī šeit nav nekāda pamata tādām apgalvojumiem par konkrētu tiesnešu ietekmēšanu. Konflikts nevar būt vispārējs, viņš var būt tikai un konkrēti

tiešs. Tas, ka mēs satiksimies pēc kādām dienām veikalā vai kādā rindā stāvēsim kopā, tas nav pamats tam, lai varētu pieteikt noraidījumu vai pusei vai konkrētam tiesnesim par to, ka ir it kā kaut kāds interešu konflikts.

Un beidzot es gribētu arī faktiski piekrist arī Saeimas pārstāves viedoklim par šo problemātiku kā tādu un Tieslietu ministrijas pārstāvei. Daļēji varētu piekrist arī Tirdzniecības un rūpniecības kameras pārstāvim. Protams, nu jā... problemātika šķīrējtiesas regulējumā... viņa pastāv joprojām. Un es domāju, ka viņa pastāvēs. Kāpēc? Tāpēc, ka kamēr tiks spriestas tiesas, tikmēr viena puse nebūs apmierināta, otra puse būs apmierināta. Diemžēl arī, ja mēs runājam par tā saucamajām atzīšanas prasībām un atzīšanas spriedumiem, es domāju, ka tāda problemātika varētu pastāvēt faktiski gan šķīrējtiesu praksē, gan arī valsts tiesu praksē, ka lēmums nav pārsūdzams. Tātad faktiski tiesa arī faktiski var pieņemt kaut kādu lēmumu, ar kuru nebūs apmierināta puse, kurš nav pārsūdzams.

Nu tiesnešiem attiecīgi ir kvalifikācijas celšanas kursi, ir arī zināma uzraudzība... arī likumdevējs šajā ziņā cenšas kaut kā pilnveidot šķīrējtiesu institūtu. Faktiski tikko arī ir izsludināts Šķīrējtiesu likums, kur ir vēl stingrākas prasības... Un es domāju, ka no sākotnējām.... ja es nemaldos... sākotnēji 218 šķīrējtiesām mēs pāriesim pie kādām varbūt 20-30.

Bet izslēgt... Un te es absolūti piekrītu arī tiesnesim Kusiņam šajā jautājumā... izslēgt vai kļūdas vai apzināti netiklu rīcību mēs nevarēsim. Nu nevarēsim... Tāpēc, ka tiesu, lai kā gribētu, spriež cilvēki, gan arī valsts tiesās, gan arī šķīrējtiesās.

Ar izpildāmiem spriedumiem.... Šajā ziņā es varu sniegt savu viedokli par to, ka no prakses var konstatēt, ka vairāk šķīrējtiesu spriedumi, it īpaši tas jautājums pastiprinājās, kad bija problemātika ap līgumu soda apmēriem, samērīgumu, viņi faktiski ir tikuši atcelti. Respektīvi, izpildraksti tika atcelti vai nu vadoties no Augstākās tiesas protesta vai Prokuratūras protesta. Nu šobrīd situācija ir tāda, ka ja tiesām tiesas rīcībā ir pierādījumi tam, ka šķīrējtiesas līgums, piemēram, nebija noslēgts, tad attiecīgi manā skatījumā var piemērot vienu no 536. panta punktiem, kas attiecināms uz to, ka līgums nav noslēgts. Ja līgums nav noslēgts, viss pārējais tas jau ir otršķirīgs. Jo faktiski līgums ir pamats šķīrējtiesas procesam, pamats lietas izskatīšanai šķīrējtiesā.

Tas būtu viss. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Pieteikuma iesniedzējas pārstāvjiem... vai būs jautājumi?

A. Ešenvalds.

Jā. Būs daži jautājumi.

Sakiet, lūdzu, par lietas apstākļiem konkrētajā lietā. Kad, lūdzu, un kurš konkrēti konstatēja, ka vairs nav šķīrējtiesas vienošanās oriģināla. Vai jūs varētu, lūdzu, paskaidrot.

A. Kazačkovs.

Nu, ziniet... Šeit man šajā ziņā jāskatās, kā klienti pozicionē, nevis savs viedoklis šajā jautājumā.... Cik man ir zināms, tas viss ir noticis pēc „Hiponia” vai agrāk Hipotēku bankas Nekustamā īpašuma aģentūras iebrukuma Ledus hallē, respektīvi...

A. Ešenvalds.

Es atvainojos, tā kā iebrukums kā tāds nav pastāvējis...

A. Laviņš.

Uzdodiet, lūdzu, jautājumus.

A. Ešenvalds.

Labi. Sakiet, lūdzu, kā jūs tiesai varat izskaidrot to, ka konkrētajā dzīves gadījumā „Hiponia” ir izteikusi iebildumus par oriģināla neesamību jau kopš 2013. gada jūlija mēneša, bet tikai šā gada oktobra mēnesī „Resort Management” spējusi pirmo reizi paskaidrot, ka oriģināla nav un viņš ir it kā pazudis „Hiponia” vainas dēļ. Kā jūs to varat tiesai izskaidrot?

A. Kazačkovs.

Es varu šo apstākli izskaidrot ļoti vienkārši. Pirmām kārtām, tātad tiesas procesos neviens neuzdeva jautājumu par šo... un īstenībā arī es neuzdevu jautājumu savam klientam... policijā, kad klients ir sniedzis savas liecības, viņš arī to ir informējis par to, ka viņam oriģināla nav.

A. Ešenvalds.

Vai „Resort Management” uzskata, ka izgatavojot notariāli apliecinātu norakstu notārs ir pārliecinājies par oriģināla esamību? Kāds ir jūs viedoklis? Vai tas izriet no tiesību normām...

A. Kazačkovs.

Mans viedoklis šajā gadījumā ne kā „Resort Management”...

A. Laviņš.

Es noņemu šo jautājumu, jo te mēs neizskatām jautājumu par notāra rīcības tiesiskumu. Jautājums ir noņemts. Lūdzu, turpiniet!

A. Ešenvalds.

Vai tajā pirmajā atzišanas lietā bija iesniegta Jāņa Bērziņa liecība par to, ka viņš ir it kā parakstījis vienošanos?

A. Kazačkovs.

Es nepārstāvēju klientu tajā lietā.

A. Ešenvalds.

Bet jūs esat šeit tomēr kā „Resort Management” pārstāvis.

A. Kazačkovs.

Nu, man ir ierobežota informācija par šo jautājumu.

A. Ešenvalds.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

M. Aljēns.

Vai drīkst vēl divus jautājumus uzdot?

A. Laviņš.

Lūdzu!

M. Aljēns.

Sakiet, lūdzu, jūs sniedzot paskaidrojumu... izklāstot savu viedokli nupat minējāt, ka jūsu ieskatā tiesa var īstenot tātad pārbaudi par to, vai tātad šķīrējtiesas līgums ir vai nav noslēgts izpildraksta izsniegšanas stadijā un ja konstatē, ka nav noslēgts, tad atteikt izpildraksta izsniegšanu uz kādu no Civilprocesa likuma 536. pantā minētajiem pamatiem. Bet jūs nenorādījāt konkrēti, uz kura punkta pamata tiesnesis varētu atteikt izpildraksta izsniegšanu. Vai jūs nevarētu nosaukt punktu... nu, vismaz to saturu...

A. Kazačkovs.

Protams, varētu... varbūt varētu palūgt izmantot jūsu materiālu... CPL pantus...

M. Aljēns.

Jā, lūdzu!

A. Kazačkovs.

Tātad 536. panta pirmā daļa... 1. vai 2. punkts. Respektīvi, konkrētu var izšķirt tikai tiesa, ja nav līguma... respektīvi, šo strīdu nevar izskatīt šķīrējtiesa... 2. punkts — šķīrējtiesas līgumu noslēgusi persona, kura ir aizgādībā vai nepilngadīgais.... Tas ir ļoti nosacīti.... Pie tā gadījuma, kad trūkst tiesībspēju vai rīcībspēju konkrētajai personai pie līguma parakstīšanas un 3. punkts — šķīrējtiesas līgums likuma noteiktajā kārtībā ir atcelts vai atzīts par spēkā neesošu. Savukārt, ja ir pamats atzīšanai konkrēta šķīrējtiesas līguma par spēkā esošu vai neesošu, tas arī varētu būt arguments pie 536. panta piemērošanas valsts tiesā.

M. Aljēns.

Paldies jums.

Tad otrs jautājums ir gan tomēr par lietas faktiskajiem apstākļiem nedaudz, ja tiesa atļauj tādu jautājumu uzdot... Ja es pareizi saprotu no jūsu rakstiskajā viedoklī apgalvotā, tad gan Latvijas šķīrējtiesas, gan zvērinātu advokātu biroja „Kazačkovs un

partneri” adrese ir Rīga, Elizabetes iela 63-5. Tikai šķīrējtiesa ir izvietota vienā istabā, bet advokātu birojs ir citās istabās. Ir jautājums, vai šīs istabas veido daļu no vienas telpu grupas un vai šķīrējtiesai un advokātu birojam ir atsevišķas ieejas?

A. Kazačkovs.

Es labprāt atbildētu uz šo jautājumu, pie tam pieminot nevis kaut kādas versijas par šo jautājumu, bet 2013. gada 20. decembra sastādīto aktu Nr. 220, ko sastādīja zvērināts tiesu izpildītājs Andris Slazds, kurā skaidri ir konstatēts, ka... Konstatēja... tāpat... ka pildot savus pienākumus viņš konstatēja, ka advokātu birojs „Kazačkovs un partneri” atrodas atsevišķās telpās un ar Latvijas šķīrējtiesu viņi nav funkcionāli saistīti. Tā ir telpu grupa, kāda arī faktiski eksistē jebkurā ēkā, jebkurās ofisa telpās un tā tālāk.

M. Aljēns.

Bet sakiet, lūdzu... jūs neatbildējāt uz jautājumu. Tā adrese ir viena un tā pati — Elizabetes iela 63-5?

A. Kazačkovs.

Jā.

M. Aljēns.

Un par atsevišķām ieejām?

A. Kazačkovs.

Tur ir vairākas ieejas.

A. Laviņš.

Jā... mazlietiņ tomēr es sēdes sākumā, kolēģi, aicināju, es norādīju to akcentu, ka jūs uzstājat pārbaudīt šīs normas konstitucionalitāti, pamatojoties uz šiem apsvērumiem par iespējamu dokumentu viltošanu. Šobrīd es saprotu, ka tas jautājums tiek vērsts uz to, cik lielā mērā tur viens ar otru varētu būt ieinteresēti.

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa, es uzdevu jautājumu tāpēc, ka „Resort Management” savā rakstveida viedoklī bija izteikusies par šo jautājumu, bet es pie šiem apstākļiem tad es acīmredzot neuzturu šo jautājumu... pieņemot jūsu...

A. Laviņš.

Atbilde bija — tā ir telpu grupa. Ir tā? Ir atsevišķas ieejas tur. Vēl kāds aspekts tur būtu svarīgs attiecībā uz šo personu savstarpējo ieinteresētību?

M. Aljēns.

Nu, visus jautājumus par iespējamo personu savstarpējo ieinteresētību šobrīd mēs nevarēsīm iztirzāt un tāpēc es atturēšos no šādu jautājumu turpmākas uzdošanas.

A. Laviņš.

Labi. Paldies.

Jautājumu uzdošanai vārds ir Saeimas pārstāvei. Lūdzu!

D. Ose.

Jā, man ir viens jautājums. Sakiet, lūdzu, vai, jūsuprāt, attiecīgi konstitucionālās sūdzības iesniedzējs šķīrējtiesas procesā bija izmantojis visus iespējamus Civilprocesa likumā pieejamos līdzekļus, lai aizsargātu savas intereses saistībā ar šķīrējtiesas līguma apstrīdēšanu vai spēkā neesamību?

A. Kazačkovs.

Nu, ziniet, es šajā gadījumā varu sniegt tikai savu viedokli, jo, iespējams, citi eksperti paudīs arī atšķirīgu viedokli. Manā skatījumā, ka nē. Pirmām kārtām, ja uz mirkli pieņemtu, ka es būtu otras personas pārstāvis, es domāju, ka pirmām kārtām mēs celtu arī pirmatnējā šķīrējtiesas procesā prasību par izlikšanu. Tas ir viens. Otrajā procesā es realizētu savas procesuālās tiesības mēģinot faktiski... nevis ar nepierādītiem faktiem vai pieņēmumiem pārliecināt šķīrējtiesu par to, ka... respektīvi... par tādiem vai citādiem faktiem. Nu, tā es varētu pateikt.

Turklāt, es domāju, ka viņi realizējuši arī savas... Bet, ja mēs skatāmies arī no pozīcijas vai aizstāvības pozīcijas realizācijas... nu, es domāju, ka viņi ir izmantojuši vairākas iespējas, respektīvi, bija divas sūdzības par tiesu izpildītāju rīcību. Abas ir

noraidītas. Vienu ir atstājusi spēkā apgabaltiesas... burtiski tikko divas dienas atpakaļ, otra tagad ir pārsūdzēta Rīgas apgabaltiesā, bet nu... respektīvi... arī tāda nosacīta... Viņi izmantojuši faktiski arī Satversmes tiesu, lai... tāpat, izmantojuši tādā ziņā savas tiesības, Satversmes tiesu lūdzot apturēt...

D. Ose.

Ja drīkst, es precizēšu. Jautājums bija tieši šķīrējtiesas procesā... tas, kas notika pēc tam, tas ir skaidrs. Bet tieši pirmatnējā procesā. Vai bija izmantoti, jūsuprāt, no konstitucionālās sūdzības iesniedzējas puses visi iespējamie procesuālie līdzekļi? Kādus procesuālos līdzekļus, jūsuprāt, viņi nebija izmantojuši, bet varēja?

A. Kazačkovs.

Viena būtiska metode, kura nebija izmantota, manā skatījumā, pretprasības celšana. Tā man tiešām uzreiz grūti pateikt...

A. Laviņš.

Par ko pretprasības celšana? Par izlikšanu?

A. Kazačkovs.

Tas ir strīds par divām juridiskām personām, respektīvi, uz to nav attiecināms regulējums par īres un nomas tiesībām un ierobežojumu attiecībā uz fiziskām personām. Ņemot vērā, ka daudzi no viņiem ir īrnieki un patērētāji, līdz ar to faktiski viņi varēja arī pieprasīt to. Sākotnējā prasība, cik es atceros, bija celta par uzteikuma atzīšanu par spēkā neesošu.

A. Laviņš.

Vai kolēģiem būs jautājumi? Lūdzu, tiesnese Krūma uzdos jautājumu.

K. Krūma.

Pirms sākam tālāk atbildēt uz jautājumiem, gribētu precizēt to, ko jūs īsti te pārstāvat?

A. Kazačkovs.

SIA „Resort Management”.

K. Krūma.

Nevis šķīrējtiesu?

A. Kazačkovs.

Nē. Tas ir acīmredzami.

K. Krūma.

Labi. Tad mēs ejam pie „Resort Management” vēstules, kuru jūs esat atsūtījuši tiesai un kura ir datēta ar 17. oktobri. Un tur gan pirmajā lapā, gan otrajā lapā jo īpaši jūs norādat uz to, ka Satversmes tiesa pārkāpj Satversmes 92. pantu un vēršas pret jums kā pret SIA „Resort Management” un, iespējams, nodara jums zaudējumus. Vai jūs vēl joprojām uzturat šo prasījumu un tad lūdzu precizējiet, kādā veidā Satversmes tiesa pārkāpj jūsu 92. pantā noteiktās tiesības?

A. Kazačkovs.

Nu, pirmām kārtām, es gribētu uzsvērt, ka šādus paskaidrojumus ir iesniegusi SIA „Resort Management” valdes locekle un šajā gadījumā advokāts nav identificējams ar konkrētu klientu.

K. Krūma.

Bet jūs viņu pārstāvat.

A. Kazačkovs.

Tieši tā. Es viņu pārstāvu. Un tāpēc es arī faktiski šajā aspektā varētu pateikt tā. Iepazīstoties ar sava klienta viedokli šajā jautājumā man kā arī pārstāvim ir saistoša arī klienta griba, klienta viedoklis šajā jautājumā. Faktiski tāpat klients uzskata, ka Satversmes tiesa, apturot izpildi šajā lietā, faktiski ir vadījusies no vienpusīgas informācijas attiecībā uz manu klientu, tāpat, respektīvi no tās informācijas, ko sniegusi tikai „Hiponia” un nav prasījusi arī viedokli attiecībā uz šiem faktiem arī no SIA „Resort Management”. Tāpat klients uzskata, ka faktiski pa šo laiku visi citi gadījumi, kur tika izmantots šķīrējtiesas process, veiksmīgi turpinās, respektīvi, notiek vai dažās lietās jau ir notikusi sprieduma izpilde... Nu, mūsu gadījumā faktiski perspektīva ir sekojoša. Ja gadījumā „Hiponia” uzsāks vai reorganizācijas vai maksātnespējas procesu, vai, piemēram, ārpustiesas aizsardzības

procesu, ņemot vērā, ka šis laiks, ja var tā teikt, ir pazaudēts, klientam varētu rasties zaudējumi.

K. Krūma.

Bet kur ir no Satversmes tiesas 92. panta pārkāpums?

A. Kazačkovs.

Nu, klients to ir norādījis, ka faktiski viņš uzskatīja, ka šeit kritiski ir vērtējama Satversmes tiesas rīcība, ņemot vērā, ka faktiski nebija uzklaustīts arī otras puses attiecība uz piemērotu nodrošinājumu, ja var tā teikt... vai pagaidu noregulējumu.

A. Laviņš.

Labi, kolēģi! Citi jautājumi?

K. Krūma.

Tad vēl ir jautājums, protams, par to, ka kādā veidā jūsu sabiedrībai tiesvedības procesā Latvijas šķīrējtiesā radās tiesāšanas izdevumi 60 tūkstošu latu apmērā?

A. Kazačkovs.

Es varu paskaidrot un sniegt plašākus paskaidrojumus par šo jautājumu. Mums bija noslēgta vienošanās ar klientu par to, ka par šķīrējtiesas procesu par pārstāvību konkrētajā procesā būs samaksāts honorārs advokātu birojam 60 tūkstoši, tajā skaitā PVN, kas attiecīgi... ja mēs paskatīsimies un salīdzināsim apmierināto summu... tas sastāda aptuveni mazāk kā 10 procenti no kopējās summas. Šķīrējtiesas reglaments paredzēja kompensāciju vai atlīdzību vairāk par... man liekas... vairāk par 20 procentiem viņi paredzēja. Šajā gadījumā faktiski bija noslēgta vienošanās. Pēc tam, ņemot vērā to, ka faktiski gan pieteicēju puses, gan arī pēc pirmā procesa un pēc otrā procesa, faktiski labprātīgi nav izpildījusi ne vienu, ne otru spriedumu un arī nav vēlējusies kaut kādīgi tāpat risināt jautājumus par izlīgumu, klients faktiski bija novests līdz maksātnespējas stāvoklim. Tad viņš vērsās pie mums un atbilstoši Advokatūras ētikas kodeksa punkta 6.1., kur ir noteikts, ka... es atvainojos, tūlīt... ka advokāts nedrīkst aizmirst, ka nevis samaksa par viņa darbu, bet gan viņa klienta

intereses un taisnīgas tiesas spriešanas nepieciešamība ir primāras, bija parakstīta vienošanās, ko faktiski es nekādā ziņā nenoliedzu, bija parakstīta vienošanās par to, ka faktiski birojs kreditēs, arī saņemot firmas īpašnieka personīgo galvojumu, par samaksu par šo summu. Bet tas bija krietnu laiku pēc tiesas sēdes. Viņiem vienkārši bija vajadzīga nauda, lai viņi varētu cīnīties ar „Hiponia”. Jo šobrīd faktiski viņiem ir neierobežots budžets un mēs arī to redzam. Faktiski kārtējā strīda... es nezinu, cik ir izmaksas par juridiskajiem un citiem *PR* (*public relations*, tulkojumā: sabiedriskās attiecības) pakalpojumiem, un es nekādā ziņā negribu to vērtēt, ņemot vērā, ka tie ir mani kolēģei, bet nu mazai firmai diemžēl nebija tādi līdzekļi, bet viņi ir bijuši gatavi samaksāt. Pēc tam viņiem ir pārtraukta darbība, jo tas bija būtiskākais viņu ienākumu avots... Nu, tad faktiski mēs nākam pretī savam klientam.

A. Laviņš.

Labi, tāda ir atbilde. Kolēģi... Lūdzu, tiesnesis Kusiņš.

G. Kusiņš.

Jā, nu patiešām Satversmes tiesa vērtē normu konstitucionalitāti un šiem faktiskajiem apstākļiem patiesībā ir tāda pakārtota nozīme, bet nu 92. panta izpratnē valstij, garantējot šīs tiesības uz taisnīgu tiesu, ir jāņem vērā tas, ka diemžēl eksistē arī tādi cilvēki, kas mēģina kaut ko izmantot tā vai citādi un personām ir jābūt garantētām šīm tiesībām uz taisnīgu tiesu.

Tāpēc es paturpināšu nedaudz tiesneses Krūmas uzdoto jautājumu. Vai jūsu rīcībā ir Pēdas kunga iesniegtais protests attiecībā... tas ir par šo otro šķīrējtiesas 2013. gada 17. decembra spriedumu...?

A. Kazačkovs.

Man liekas, esmu to redzējis. Šobrīd man ir „Resort Management” paskaidrojumi šajā sakarā... acumirkļi...

G. Kusiņš.

Es jums tad varbūt nolasīšu no šī protesta atsevišķus punktus un tad es vēlētos, lai jūs izskaidrotu. Es saprotu, ka jūs jau daļēji iesākāt to skaidrojumu, bet tikai tāpēc, lai tiesai būtu skaidrība...

Prokurors ir norādījis, ka Latvijas šķīrējtiesa 2013. gada 17. decembra spriedumā no aģentūras par labu SIA „Resort Management” piedzīti juridiskās palīdzības sniegšanas izdevumi. Tie pamatoti ar „Resort Management” pārstāvja Aleksandra Kazačkova iesniegto rēķinu... un maksājuma uzdevums un tā kopīgā summa ir 60 tūkstoši latu. Savukārt no protestam pievienotiem Valsts ieņēmuma dienesta dokumentiem redzams, ka SIA „Resort Management” iesniegtajās 2013. gada 4. ceturkšņa PVN atskaitēs norādīti divi darījumi ar zvērinātu advokātu biroju „Kazačkovs un partneri” un 2013. gada novembrī deklarēts darījums par summu 60 tūkstoši, bet 2013. gada decembrī deklarēts analogisks darījums ar mīnuss zīmi. Un prokurors līdz ar to nāk pie secinājuma, ka šis darījums starp „Kazačkovs un partneri” un SIA „Resort Management” par juridiskās palīdzības sniegšanu apmērā nav noticis. Un iekavās rakstīts, ka ir anulēts.

Sakiet, lūdzu, jūs varētu izskaidrot šo faktu, kā tas tā ir, ka ir rēķins un pēc SIA „Resort Management” iesniedz...

A. Kazačkovs.

Es sniegšu plašākus komentārus par šo jautājumu un ņemot vērā to, ka gan arī jūsu interese... protams, mēs arī sniedzām šos paskaidrojumus gan VID, gan arī Ekonomikas policijai... gan arī pēc klienta pieprasījuma arī klientam un viņš varētu iesniegt arī Augstākajā tiesā.

Šeit ir būtiski... Pirmām kārtām mēs nepiekrītam prokurora paustajam viedoklim, jo pēc būtības viņš mums... nebūtu gluži pareizs vārds „inkriminē”... bet, teiksim, viņam ir aizdomas, ka ir noticis tā saucamais fiktīvais darījums. Nu, sauksim lietas savos vārdos. Un šeit ir ļoti būtiski tāpat norādīt uz galvenajiem momentiem un galvenajiem faktiem, nevis interpretācijām, kādi ir bijuši. Proti, tāpat vai ir bijušas tiesības uz tādu vienošanos. Protams, ir bijušas. Vienošanās ar advokātu biroju ir noslēgta? Ir noslēgta. Par to šaubu nav. Tāpat, samaksa ir saņemta? Ir saņemta. Dokumenti, kuri apliecina samaksu un konkrēti rēķini par pakalpojumu sniegšanu ir? Ir. Nepārprotami. Advokāts pārstāvējis un birojs pārstāvējis konkrētajā lietā, honorāru summa ir iesniegta izvērtēšanai tiesā. Šķīrējtiesa pieņēma lēmumu, apstiprinot šādus ar juridisko palīdzību saistītus pakalpojumus.

Ar to momentu faktiski beidzas tā saucamā tiesas un ārējās kompetences attiecības starp klientu un advokātu un iestājas faktiski... nu, faktiski tā sadarbība, kura ir bijusi līdz šim, pēc tam un tā tālāk. Respektīvi, pēc tam, kā es jau arī minēju,

atbildot uz tiesneses Krūmas jautājumu, bija klients vērsies pie biroja un bija faktiski situācija sekojoša: ņemot vērā, ka mūsu skatījumā „Hiponia” ir novedusi šo klientu līdz maksātnespējai... tāpat, varianti ir divi. Variants pirmais. Jūs apmaksājat mūsu honorāru, bet mēs jums to atdosim... Atdosim kādā veidā? Nevis nosacītā veidā, bet... nu, tāda vienošanās....

G. Kusiņš.

Vienu mirklīti. Jūs varētu precizēt, kad jūs sakāt „jūs, „mums”... kad jūs pārstāvat advokātu biroju un kad „Resort Management”?

A. Kazačkovs.

Nu, šajā gadījumā es sniedzu plašākus skaidrojumus par konkrēto darījumu, būdams gan „Resort Management”...

G. Kusiņš.

Jā... es vienkārši lūdzu: sakāt to subjektu... kas tad.... tāpat advokātu birojs vai „Resort Management”, lai nav tā, ka...

A. Kazačkovs.

Labi. Es precizēšu šo nosaukumu. Tāpat „Resort Management”, būdams advokātu biroja klients, vērsies pie biroja ar lūgumu... tāpat ievērojot gan Advokatūras ētikas kodeksu, gan viņa finansiālo situāciju, sniegt faktiski viņam palīdzību. Pēc būtības, ja tā skatīties uz šo jautājumu... tāpat dot viņam iespēju norēķināties par kaut kādiem pakalpojumiem vai kreditēties no advokātu biroja nosacīti, protams, par pakalpojumiem vēlāk. Pie tam, kā nodrošinājumu konkrēts īpašnieks arī sniedza savu galvojumu, ka tiešām viņi samaksās šo summu un tā. Bet tas notika krietnu laiku pirms. Jo iespēja bija viena: vai nu „Resort Management” bankrotēs un līdz ar to visas lietas tiks izbeigtas un rezultāts būs negatīvs *a priori*, vai arī viņi turpinās pastāvēt, vienosies ar pārējiem parādniekiem par parāda samazinājumu vai kaut kādām restrukturizācijām un turpinās tiesāties un cīnīties ar „Hiponia” par savu interešu aizsardzību.

A. Laviņš.

Paldies. Citu jautājumu nav? Ir. Tiesnese Krūma. Lūdzu!

K. Krūma.

Vai advokātu birojs saņēma atlīdzību?

A.Kazačkovs.

Kad?

K. Krūma.

Pēc....

G. Kusiņš.

No „Resort Management”...

A. Kazačkovs.

Protams. Ir maksājuma uzdevums, kurš ir pievienots šķīrējtiesas lietai. Viennozīmīgi.

K. Krūma.

Paldies.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. Varat apsēsties.

Uzklausīsim nākamo pieaicināto personu. Un rindas kārtībā tā ir Inga Kačevska. Lūdzu! Jums vārds viedokļa paušanai.

I. Kačevska.

Paldies.

Godātā Satversmes tiesa! Ievadā es gribētu jums teikt, ka efektīvs šķīrējtiesu mehānisms var pastāvēt tikai tad, ja ir kompetents vispārējās tiesas atbalsts un palīdzība šķīrējtiesas procesā. Un to ir pierādījusi daudzu valstu prakse un šķīrējtiesu lielvalstu prakse. Arī to valstu prakse, kas ir īsti neseko UNCITRAL parauglikumam par starptautisko komerciālo šķīrējtiesu. Piemēram, Zviedrija, Francija, Šveice, Apvienotā Karaliste, Vācija. Visās šajās valstīs pastāv efektīgs tiesu atbalsts šķīrējtiesā.

Es saprotu, ka šis viedoklis ir salīdzinoši nepopulārs Latvijā, tomēr es vēlētos paskaidrot, kāpēc tas būtu nepieciešams arī Latvijā šāds te vispārējās tiesas atbalsts šķīrējtiesas procesā.

Bet pirmām kārtām es gribētu sākt un izteikt savu viedokli par apstrīdētās normas saturu un tās tulkošanu un tad pāriet... kas tad pietrūkst šai te normai, lai viņa pietiekoši efektīvi darbotos šķīrējtiesu praksē.

Tātad pirmām kārtām par apstrīdēto normu — tātad par Civilprocesa 495. panta pirmo daļu, un, kā mēs arī pirmajā daļā dzirdējām Satversmes tiesas šajā te sēdē, ka šī te norma, tātad iekļauj šo te kompetences kompetences principu un saskaņā ar šo te principu, saskaņā ar doktrīnu, šķīrējtiesa ir pirmā, bet nevis vienīgā, kas var lemt par savu jurisdikciju un par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību esamību.

Un šajā savā rakstiskajā viedoklī es šo te apstrīdēto normu salīdzināju ar citiem šķīrējtiesas instrumentiem, tostarp, UNCITRAL reglamentu par šķīrējtiesu, UNCITRAL parauglikumu par starptautisko komerciālo šķīrējtiesu, Ņujorkas konvenciju par ārvalstu šķīrējtiesu spriedumu atzīšanu un izpildi un Eiropas konvenciju par starptautisko komercšķīrējtiesu. Un es konstatēju to, ka Civilprocesā iekļautā šī te norma ir daudzreiz plašāka nekā šīs te citas normas šajos citos dokumentos un tas neaizliedz tostarp apstrīdēt tātad šķīrējtiesas līgumu tiesā.

Jāsaka tā, ka pārējos šajos instrumentos, tostarp arī UNCITRAL parauglikuma 6. pantā un 8. panta trešajā daļā paredz tādu iespēju, ka šo te lēmumu par šķīrējtiesas jurisdikciju vai par līguma spēkā esamību var apstrīdēt tiesā. Tātad var pārsūdzēt šo te lēmumu. Tāda, piemēram, darbojas Zviedrijā un Francijā, kur tātad arī ir pārņemts šis te UNCITRAL parauglikums. Pie mums diemžēl tāda norma nav, bet, kā jau es minēju, šī apstrīdētā norma, manuprāt, neaizliedz vērsties pusei arī tiesā un lūgt tātad izskatīt, vai šķīrējtiesas līgums ir spēkā esošs vai nav.

Tāpatās arī gan Ņujorkas konvencija, gan arī Eiropas konvencija, kurai Latvija tātad ir pievienojusies, ir iespēja uzreiz vērsties tiesā, ja puse uzskata un tātad tiesai nav jāatsakās no savas jurisdikcijas par labu šķīrējtiesai, ja tiek konstatēts, ka šķīrējtiesas līgums ir spēkā neesošs, nederīgs vai neizpildāms. Un šajā gadījumā tātad tiesa jau uzreiz vērtē, vai pastāv šis te šķīrējtiesas līgums.

Viens no jautājumiem, kas izskanēja iepriekšējā tātad šīs te sēdes daļā bija par to, ka var būt šie te paralēlie procesi gan šķīrējtiesā, gan tiesā un tas nav nekas jauns šķīrējtiesu praksē, ka tā mēdz būt. Un šeit ir tātad... šajā doktrīnā ir pirmām kārtām tāda nostāja: ja tiesa lemj, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā, tad šīm te nolēmumam ir

res judicata spēks un tas ir saistošs arī šķīrējtiesai. Tātad šķīrējtiesa tālāk nevar turpināt šo te procesu.

Tomēr... un arī šie te jautājumi ir visi risināti starptautisko juristu asociācijas 2006. gada rekomendācijā, kas nosaka: ja pastāv paralēli procesi gan šķīrējtiesā, gan tiesā, tad šķīrējtiesai, saskaņā ar *lex fori* ir jāievēro tātad šis te godprātības princips un attiecīgi jārikojās, kā nosaka tātad šis te šķīrējtiesas vietas likums, paturot prātā to, ka vienmēr šķīrējtiesas spriedums var tikt apstrīdēts un atcelts.

Tātad šī te rezolūcija mūs tātad noved pie šīs te otras mana viedokļa daļas par to, ka ir nepieciešams šis te tiesas atbalsts un tostarp arī šķīrējtiesas apstrīdēšana vispārējās jurisdikcijas tiesā. Jo, kā jau te arī vairākkārt tika minēts un Satversmes tiesa arī ir vērsusi šo te uzmanību, ka būtībā Latvijas Civilprocesā šobrīd nav nekāda tiesiskā aizsardzības līdzekļa, kā puses var aizstāvēt savas tiesības, ja šķīrējtiesas līgums, iespējams, nav spēkā, pastāv arī šaubas vai arī, piemēram, process ir noticis pārkāpjot taisnīgas tiesas principus. Piemēram, ja ir bijis interešu konflikts un pusei būtībā nav šo te tiesisko aizsardzības līdzekli, ko izmantot. Piemēram, ja pat nav nepieciešams šis te izpildraksts, šis te spriedums paliek spēka mūžīgi un viņam nav nekāda šī te mehānisma, kā viņu atcelt, bet arī tad, ja pat tātad šajā te, teiksim, ir nepieciešams izpildraksts un izpildrakstu atcel, tātad process nepasaka, Civilprocesa likums nepasaka, kas notiek ar šo te šķīrējtiesas spriedumu. Viņš automātiski nevar zaudēt spēku. Lai gan Civilprocesa likuma 537. pants nosaka to, ka puses atkal var vērsties tātad vai nu šķīrējtiesā vai tiesā, bet tas ir absurdi, jo automātiski šis te šķīrējtiesas spriedums nezaudē spēku un tikpat labi viņu var tātad arī lūgt atzīt un izpildīt citā valstī, ne Latvijā, kur, teiksim, atbildētājam ir aktīvi. Līdz ar to tad, ja ir tas process noticis netaisnīgi, tad pusei nav nekādas iespējas tātad vērsties pret šo netaisnīgo šķīrējtiesas spriedumu.

Tātad, manuprāt... jā, te arī izskanēja par to, ka Latvijas Civilprocesa likumā ir inkorporēts UNCITRAL parauglikuma 34. pants. Tas nav gluži pareizi, jo šis te UNCITRAL parauglikuma 34. pants tieši nosaka šo te šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas kārtību. Un šie te pamati ir tieši tādi paši, kā izpildraksta neizdošanai. Gandrīz tieši tādi paši.

Nu, tātad secinājumā manā ieskatā šī te apstrīdētā norma neaizliedz vērsties arī vispārējās jurisdikcijas tiesā lūgt tātad apstrīdēt šo te šķīrējtiesas līgumu, lūgt viņu atzīt par spēkā neesošu. Tomēr ir nepieciešami uzlabojumi šķīrējtiesu procesā, jo tātad ir nepieciešama šī te kontrole arī no tiesu puses attiecībā par šo te procesu, jo

nobeigumā ir jāsaka, ka diemžēl mēs nedzīvojam saules pilsētā un ir ļoti daudz praksē šīs te problēmas, saistītas ar to, ka šķīrējtiesas tiek izmantotas kā mehānismi dažādu citādu darījumu veikšanai, kas tātad nav saskaņā ar labu ticību. Un mēs redzam, ka šīs te iesaistītās puses... viņām nav šo te tiesiskās aizsardzības līdzekļu, viņām ir jānāk uz Satversmes tiesu un jārisina šis te jautājums pēc būtības, viņiem ir jāraksta blogi, kur ir jāšūdzas... Tātad nav šī te mehānisma. Tas pierāda to, ka šādi te papildus mehānismi ir nepieciešami un ka tā vide nav sakārtota. Arī jaunais Šķīrējtiesu likums to vidi nesakārto.

Paldies.

A. Laviņš.

Pieteikuma iesniedzējiem ir jautājumi?

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa, es labprāt uzdotu trīs jautājumus.

Pirmais jautājums būtu precizējošs. Vai es pareizi sapratu jūsu viedokli, ka patiesībā tas ir tīri interpretācijas jautājums... un problēma jeb, pareizāk sakot, personas tiesību aizsardzība, ja persona uzskata, ka viņi nav noslēguši šķīrējtiesas līgumu, iespējams panākt tomēr ceļot prasību tiesā par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu un Civilprocesa likuma 495. panta pirmā daļa nav tulkojama tā, ka viņa ierobežotu šīs tiesības.

I. Kačevska.

Jā, jūs pareizi sapratāt.

M. Aljēns.

Un sakiet, vai jūs uzskatītu, ka paralēli šim tiesību aizsardzības līdzeklim pusei, kura uzskata, ka viņi nav noslēguši šķīrējtiesas līgumu vai šis līgums kaut kādu citu iemeslu dēļ šis līgums nav spēkā, ir iespējams uz šo norādīt arī izpildraksta izsniegšanas stadijā. Un vai šādā gadījumā tiesnesim ir kompetence vērtēt jautājumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā.

I. Kačevska.

Šajā stadijā, manuprāt, to nevar darīt, jo skaidri process nosaka... un tas arī ir vispārējais princips par to, ka pret šķīrējtiesas jurisdikciju ir jāiebilst līdz noteiktam brīdim, tas ir, līdz atsaukšanas iesniegšanas brīdim. Tādēļ, ja to puse ir nokavējusi, tad vairs viņa nevar iebilst par to. Viņa ir atteikusies tāpat izteikt šos iebildumus.

M. Aljēns.

Bet pieņemot, ka puse šķīrējtiesas procesā ir izteikusi iebildumus un šķīrējtiesa, neraugoties uz to, ir uzskatījusi, ka tai ir kompetence izskatīt strīdu...

I. Kačevska.

Tad pieteicējam ir jāvēršas vispārējās jurisdikcijas tiesā un jāapstrīd šķīrējtiesas līgums.

M. Aljēns.

Skaidrs. Un vēl pēdējais, trešais, jautājums. Es droši vien apsteigšu Saeimu šajā ziņā... Kā jūs komentētu Saeimas bažas par to, ka dodot pusei iespēju apstrīdēt šķīrējtiesas līgumu vispārējās jurisdikcijas tiesā, tiek apdraudēts šķīrējtiesu institūts kopumā, jo tiek apdraudēts šķīrējtiesas procesa ātrums.

I. Kačevska.

Pirmām kārtām, ātrums un efektivitāte sen jau vairs nav šķīrējtiesu pozitīvā iezīme. Tieši otrādi. Ja mēs tagad paskatāmies tās pašas Jukoss pret Krieviju lietu, tad viņa velkās jau desmit gadus šķīrējtiesā. Tas vairs nav absolūti... šie te... ātrums un efektivitāte. Un otrs. Šajā gadījumā ir jāizvērtē tieši šīs te puses tiesības uz taisnīgu tiesu pret šo te procesu ekonomiju. Manuprāt, taisnīga tiesa ir augstāka mazliet nekā procesa ekonomija. Manuprāt.

M. Aljēns.

Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, Saeimas pārstāvei... Ir jautājumi?

D. Ose.

Jā, protams, ir.

Tātad sakiet, lūdzu, jūsu viedoklis. Vai Latvijā būtu jāmaina pašlaik spēkā esošā doktrīna?

I. Kačevska.

Jā.

D. Ose.

Labi. Tādā gadījumā nākamais jautājums: kuram būtu tiesības lemt par doktrīnas maiņu? Kompetence...

I. Kačevska.

Nu, manuprāt... nu ir interesanta situācija, ka Latvija atkāpusies no, teiksim, doktrīnas, kas visā pasaulē ir vispār saprotama un vispār pieņemama. Es domāju, ka ja tiesa pati nevar interpretēt šo te normu saskaņā ar šiem vispāratzītajiem principiem, kādi valda starptautiskajās un arī vispār arbitrāžas tiesībās, tad acīmredzot tātad likumdevējam tas ir konkrēti jāieraksta.

D. Ose.

Tātad likumdevējam, ja?

I. Kačevska.

Nu... Tāda laikam ir tā situācija, ka mums... viss ir konkrēti jāieraksta likumā.

D. Ose.

Labi... Un tad ir vēl viens precizējošais jautājums. Vai jūsu ieskatā, ja Latvijai nāktos pārņemt citās valstīs esošo doktrīnu, tātad notiktu doktrīnas maiņa, vai to varētu... vai citā valstī esošas doktrīnas ieviešana būtu iespējama uzreiz vai būtu nepieciešams kompleksas darbības, lai izstrādātu regulējumu jaunu?

I. Kačevska.

Pirmām kārtām, man ir jāsaka vēl atgriežoties pie šī te jautājuma, ka Latvijai ir saistoša gan Ņujorkas konvencija, gan Eiropas konvencija par starptautisko

komercarbitrāžu. Tātad būtībā Latvijai jau kaut kur zināmā mērā šī te koncepcija un doktrīna ir skaidra. Bet nu... nu es nezinu... kā lai... bet es domāju, ka būtu jāmaina šī te doktrīna un jāseko tam, kā tas ir vispāratzīts dažādās citās valstīs, un tostarp arī Eiropas Savienības regulējumā.

D. Ose.

Nu bet tas mehānisms, lai ieviestu citās valstīs esošo doktrīnu pašlaik? Būtu jāizstrādā ilgtermiņā vai īstermiņā, vai ir pietiekams jau esošais CPL regulējums?

I. Kačevska.

Īstermiņā... principā CPL regulējums mums ir pietiekams. Īstermiņā to var izdarīt ar tiesas prakses maiņu. Ja mēs runājam par jauno Šķīrējtiesu likumu, viņš neparedz identiski tieši tādu pašu normu, un, manuprāt, viņa ir paplašināma un grozāma, lai tad sekotu šai te doktrīnai.

D. Ose.

Skaidrs. Tātad problēma ir nevis tiesību normās, bet prakses iztulkošanā.

I. Kačevska.

Jā, tieši tā.

D. Ose.

Paldies.

A. Laviņš.

Jā... tātad varētu teikt paldies. Bet dažus jautājumus es uzdošu un droši vien, ka kolēģiem arī būs.

Jūs minējāt, ka apstrīdētā norma būtu tulkojama tādā veidā, ka tā pieļauj šobrīd jau iespēju vērsties ar prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai apstrīdētu šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Es šo normu lasu un ir pietiekami skaidri pateikts, ka par strīda pakļautību lemj pati šķīrējtiesa arī gadījumā, kad kāda no pusēm apstrīd šķīrējtiesas līguma esamību vai spēkā esamību. Nu, tātad, šeit ir paredzēts viens subjekts — šķīrējtiesa lemj arī šādus gadījumus. Mans jautājums būtu: kas ir tas vārdkopa, vārds vai cita norma, kas jums dod pamatu secināt, ka pretēji pietiekami

noturīgai Augstākās tiesas Senāta savā laikā un šobrīd Civillietu departamenta praksei, ka šī norma paredz taisni vienu risinājumu, ka tikai un vienīgi šķīrējtiesa ir tā, kas kompetenta lemt šos jautājumus? Lūdzu!

I. Kačevska.

Par strīda pakļautību lemj pati šķīrējtiesa. Arī gadījumos... arī gadījumos, kad kāda no pusēm apstrīd... Šeit nav pateikts, kur apstrīd — vai šķīrējtiesā vai tiesā... Tātad mēs varētu to interpretēt arī plašāk. Bet tā interpretācija ir izejot no tā, ka Latvijā... nu, teiksim, ja tas ir kompetences, kompetences princips... tad ir jābūt arī šai te iespējai apstrīdēt šo te šķīrējtiesas līguma spēkā esamību vispārējās jurisdikcijas tiesā.

A. Laviņš.

Respektīvi... nu ja, es te gribētu minēt, ka šis arī varētu attiekties uz gadījumu, ka redzat, šķīrējtiesas līgums jau var pateikt tādu zināmu kopumu, kuri strīdi no tiesiskās attiecības varētu tikt nodoti izskatīšanai šķīrējtiesai... Un tādā ziņā šis te arī varētu tikt lasīts, ka ne tikai šo kopumu mēs varam noteikt, šķīrējtiesa var noteikt, bet arī tad, ja pastāv strīds par pašas šķīrējtiesas līguma spēkā esamību... Arī tad šķīrējtiesa to ir tiesīga lemt. Nu, tādā ziņā varētu jūs minēt dažus apsvērumus... Ko jūs teiktu pretī?

I. Kačevska.

Nu, mēs visi esam juristi. Mēs arī interpretējam dažādi šīs te normas. Bet es vēlreiz varbūt... teiksim, ja to uzskata par kompetences kompetences principu, tad viņā ir jāielasa iespēja arī tātad iespēja apstrīdēt tiesā.

A. Laviņš.

Tātad jūsu atbilde ir balstīta ne vien uz šīs normas interpretāciju tikai kā tādu, bet ņemat palīgā starptautiskos tiesību aktus, no kura jūs secināt, ka šī norma būtu jālasa plašāk tiesai.

I. Kačevska.

Ne tikai aktus, bet arī doktrīnu, kas norāda uz to, ko nozīmē kompetences kompetences princips.

A. Laviņš.

Tad turpinot. Ja mēs zinām, ka Latvijā Augstākās tiesas savā laikā Senāts un šobrīd Civillietu departaments, pietiekami stingri ir iedibinājis šo te interpretāciju un stingri ietur šo pozīciju, ka tikai šķīrējtiesa var izlemt šos jautājumus, Satversmes tiesai šobrīd, jūsuprāt, būtu lietderīgi sniegt lietā... nu, piemēram, ja Satversmes tiesa piekrtī sniegt šīs normas interpretāciju citādu, vai tomēr... vai tomēr ievērojot šo interpretāciju pateikt, ka mēs esam šajā kultūras telpā, ka mums ir jāņem vērā Augstākās tiesas noteikto interpretāciju un lietā tomēr šīs interpretācijas jautājums nebūtu tas nozīmīgākais, kas varētu pateikt, ka tikai ir piemērošanas jautājums... Ka šeit tomēr ir tā problēma tik liela, ka tomēr konstitucionālajai tiesai būtu jāizsakās attiecībā uz to, ka norma paredz tikai tādu risinājumu, kā to nosaka Augstākā tiesa un ir konstitucionalitātes problēma. Ņemot vērā Augstākās tiesas konstatēto praksi.

I. Kačevska.

Satversmes tiesai tik tiešām tā kā būtu jāgarantē, lai būtu personai šī te... šai te normai būtu šīs te mērķis — taisnīga tiesa. Un līdz ar to, protams, ka Satversmes tiesa var sniegt šo te viedokli, ka šī norma neatbilst Satversmei un varbūt ka ir jākorrigē gan šī te norma, gan arī judikatūra. Un, kā mēs zinām, judikatūru arī var mainīt. Es domāju, ka pietiekoši skaidri būtu jāizsakās, lai šī te juristu sabiedrība saprastu, ko nozīmē šīs te kompetences kompetences princips. Un ja ar judikatūras maiņu nepietiek, tad droši vien, ka norma ir jāgroza un jāpapilda. Un Satversmes tiesai tam ir tā kā jāpievērš uzmanība.

A. Laviņš.

Tad nākamais jautājums. Jūs minējāt, ka ir šis instruments par prasības celšanu tiesā, lai apstrīdētu šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

I. Kačevska.

Jā.

A. Laviņš.

Vai tas būtu vienīgais veids, kādā varētu, piemēram, pieteikuma iesniedzēja aizstāvēt savas tiesības? Vai tomēr nav pietiekams šis līdzeklis, kas šobrīd ir paredzēts Civilprocesa likumā attiecībā uz to, ka sprieduma piespiedu izpildīšanai izpildraksta

izsniegšanas stadijā vispārējās jurisdikcijas tiesai ir kompetence pārbaudīt apstākļus, kas saistīti ar šķīrējtiesa līguma spēkā esamību. Un pirmajā daļā mēs arī norādījām, ka pastāv viens vispārējās jurisdikcijas tiesas piemērs, kur taisni bija vērsta uzmanība uz to, ka šāds līgums nav noslēgts. Un tas bija par pamatu, pamatojoties uz, manuprāt, 536. panta pirmās daļas 1. punktu atteikties izsniegt izpildrakstu.

I. Kačevska.

Es domāju, ka šis regulējums nav pietiekams. Un ir nepieciešams šķīrējtiesas sprieduma apstrīdēšanas mehānismi Civilprocesa likumā, jo jūs arī pats, uzdodot jautājumus, norādījāt uz to, ka ne vienmēr ir vajadzīgs izpildraksts. Un, kā es minēju, tie var būt arī šķīrējtiesas spriedumi, kas ir atzīstami un izpildāmi ārvalstīs un viņiem ar Latvijas... viņi neiziet vispār šo te nekādu kontroli ar Latvijas tiesu. Un tādu praksē ir ļoti daudz gadījumu, ka Latvijas šķīrējtiesa tiek izmantota kā šis te instruments un ka viņai nav nekādas saistības ar, teiksim, ar kaut kādu... piespiedu izpilde Latvijā nemaz nav nepieciešama. Bet nav nekāda mehānisma, kā lai atceļ šo te spriedumu un viņš paliek mūžīgi mūžos spēkā. Un viņu var izpildīt, teiksim, atzīt un izpildīt jebkurā Ņujorkas konvencijas dalībvalstī.

A. Laviņš.

Pie atzīšanas citā dalībvalstī... noteikti būs prasīts arī otras puses viedoklis, kurā varētu tikt norādīts, ka... ziniet, Latvijas vispārējās jurisdikcijas tiesa attiecībā uz šo nolēmumu ir izteikusies negatīvi un nav izsniegusi izpildrakstu.

I. Kačevska.

Tā var būt? Bet tas jau neatceļ to pašu spriedumu. Viņa atkal var iet tālāk uz citu valsti un atkal jautāt... atzīt un izpildīt.

A. Laviņš.

Jūs uzskatāt, ka zināms trūkums Civilprocesa likumā ir tas, ka nepastāv precīzs regulējums attiecībā uz to, ka vispārējās jurisdikcijas tiesa varētu pieņemt nolēmumu, kura rezultatīvajā daļā būtu teikts: atcelt šķīrējtiesas tādu un tādu lēmumu?

I. Kačevska.

Jā, to paredz UNCITRAL parauglikuma 34. pants. Un, piemēram, Vācijā tas ir savienots kopā ar šo te izpildrakstu izsniegšanas sistēmu. Tātad vienlaicīgi ar to, ka, teiksim, viena puse prasa izpildrakstu, otra puse var arī izmantot šo te tiesību un apstrīdēt šo te šķīrējtiesas spriedumu.

A. Laviņš.

Labi. Paldies. No manas puses viss. Lūdzu, kolēģi, kas piesakās jautājumiem?

K. Krūma.

Es par to pašu pārrobežu izpildi gribētu noskaidrot.

A. Laviņš.

Lūdzu, tiesnese Krūma vispirms.

K. Krūma.

Ja mums tas regulējums ir tāds, kāds viņš ir. Piemēram, Lietuvā, cik mēs esam noskaidrojuši, viņi ir daudz maz pārkopējuši UNCITRAL tos noteikumus. Kā tas tagad notiek? Ja, piemēram, Latvijā šķīrējtiesa izdod... pieņem spriedumu, es varu doties uz Lietuvu un izpildīt?

I. Kačevska.

Jā. Ņujorkas konvencija par ārvalstu šķīrējtiesu nolēmumu atzīšanu un izpildīšanu tātad tiek... ar šo te Latvijas šķīrējtiesas taisītu spriedumu var iet uz Lietuvu, lūgt Lietuvas tiesai tātad to atzīt un izpildīt. Tātad lūgt šo te eksekvatūru. Un šajā gadījumā Lietuvas tiesa var tātad atteikt tikai šo te atzīšanu un izpildi saskaņā ar šīs te konvencijas 5. pantu. Un tātad šeit arī ir līdzīgi šie te pamati... procesuālie pamati, kādi ir Civilprocesa likumā par izpildrakstu neizsniegšanu... līdzīgi... Bet... jā... Un šie te Latvijas šķīrējtiesu spriedumi cirkulē šobrīd pa Eiropu ļoti daudz un tāpēc ir arī ļoti slikta slava Latvijai, ka šie te spriedumi ir ļoti nekvalitatīvi un nav ievēroti tieši procesuālie noteikumi, tostarp, kas ir saistīti ar šķīrējtiesnešu ētiku un interešu konfliktiem.

Un, starp citu, gribēju vēl pateikt, ka... Eiropas konvencija par komercšķīrējtiesu paredz, ka... Latvija ir pievienojusies... paredz tātad šajos te

apstrīdēšanas šo te kārtību. Bet Civilprocess savukārt neparedz, kā mēs varētu, teiksim, apstrīdēt šo te šķīrējtiesas spriedumu... starptautisko šķīrējtiesas spriedumu... saskaņā ar šo te konvenciju. Nav šādas korespondējošas normas.

K. Krūma.

Tad man vēl viens jautājums bija par to... jūs minējāt savā atzinumā... *West Tankers* lietu. Mans jautājums ir... kāda būtu pievienotā vērtība tai *West Tankers* lietai šajā konkrētajā gadījumā?

I. Kačevska.

Tātad, pirms mēs vērtējam pašu *West Tankers* lietu, ir trīs priekšnoteikumi. Tātad, pirmām kārtām, *West Tankers* lietā Eiropas Savienības tiesa vērtēja Briseles I regulas par jurisdikciju un sprieduma atzīšanu izpildi, tātad piemērošanas tvērumu. Otrkārt, tātad šajā gadījumā tika skatīts vai tad ir *Anti-suit Injunctions* angļu-sakšu šis te instruments ir samērojams ar Eiropas Savienības tiesībām un šo te Briseles I regulu. Un treškārt, mums arī ir jāņem vērā, ka šobrīd Lietuva ir iesniegusi prejudiciālo jautājumu par ļoti līdzīgu jautājumu. Līdz ar to varētu arī būt tā, ka Gazprom lietā, kur var mainīties šī judikatūra pavisam drīz, bet šī te sprieduma 31. pantā tieši Eiropas Savienības tiesa nosaka to, ka ja izmantos šādu *Anti-suit Injunctions*, tad tātad prasītājam, kurš uzskata, ka šis šķīrējtiesas spriedums ir nederīgs, nav spēkā vai nav izpildāms, tātad tiktu liegta pieeja valsts tiesai, kurā viņš var vērsties. Tātad... un tādējādi viens no tiesību aizsardzības veidiem. Par šo te konkrēto paragrāfu nav, teiksim, komentāru, bet mēs kopsakarā lasot viņu ar 33. pantu mēs konstatējam to, ka 33. šajā te paragrāfā tiek citēts Ņujorkas konvencijas 2. panta 3. punkts, mēs varam redzēt, ka tātad tiek Eiropas Savienības tiesībās pilnībā atzīts tas, ka tiesai ir tiesības lemt un neatdot tātad savu jurisdikciju šķīrējtiesai, ja konstatē, ka šķīrējtiesas līgums ir nederīgs, neizpildāms, vai spēkā neesošs.

K. Krūma.

Un pēdējais jautājums. Vai ir iespējama šķīrējtiesas sprieduma daļēja izpilde?

I. Kačevska.

Jā. To nosaka gan Civilprocesa likums... Tātad, ja mēs runājam par... tātad šis ir tas pats 536. panta otrā daļa: ja izpildrakstu šī panta pirmajā daļā minēto iemeslu dēļ

nav iespējams izsniegt kādā nolēmumu daļā, to var izsniegt pārējās šķīrējtiesas nolēmumu daļā. Un līdzīgi ir arī starptautiskajā regulējumā.

K. Krūma.

Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, tiesnesis Kusiņš uzdos jautājumu.

G. Kusiņš.

Man būtu divi jautājumi. Pirmais varbūt par to, kas ir izskanējis un otrs mēģināt atgriezties pie tās normas konstitucionalitātes kā tādas.

Bet pirmais. Nedaudz par tiem risinājumiem, kas izskanēja jau pirms nedēļas un arī šodien. Ir bijis arguments, ka par vienu un to pašu lemjamo strīdīgo jautājumu it kā tad būtu divi tiesvedības procesi. Un arī šodien izskanēja versija, ka būtu jāaptur šinī gadījumā, ja šī viena līgumslēdzēja puse vērstos vispārējās jurisdikcijas tiesā. Sakiet, lūdzu, vai obligāti būtu jāaptur? Es pieļauju, ka jums ir liels pieredze? Kā ir citās valstīs risināts? Vai vēršanās vispārējās jurisdikcijas tiesās uzreiz automātiski aptur šķīrējtiesas procesu?

I. Kačevska.

Protams, ka nē, jo arī Civilprocesa likums pasaka... un arī citi šie te instrumenti pasaka, ka šķīrējtiesa var turpināt šo te darbu. Un es jau pieminēju šo te starptautiskās juristu asociācijas... tiesību asociācijas rekomendāciju par *Lis Pendens un Res Judicata* šķīrējtiesā un tur tieši tiek 3. punktā noteikts par to, ka vienmēr šķīrējtiesai ir jātur prātā tātad šī te labā ticība un tātad ir jāizmanto visi tie līdzekļi, ko viņa uzskata par nepieciešamiem šajā te procesā, ja ir paralēls process tiesā. Bet tātad vienmēr jāpatur prātā, ka var šo te šķīrējtiesas spriedumu apstrīdēt.

G. Kusiņš.

Bet tātad, jūsuprāt, nepastāvētu tiesiska neskaidriība, ka persona būtu vienlaicīgi par vienu strīdīgu jautājumu gan šķīrējtiesā, gan vispārējās jurisdikcijas tiesā...

I. Kačevska.

Es domāju, ka nē. Bet šķīrējtiesā tajā brīdī būtu jāvadās no šīs te konkrētās situācijas, kāda ir.

G. Kusiņš.

Paldies.

Un otrs jautājums. Atgriežoties pie apstrīdētās normas konstitucionalitātes. Vai vismaz mēģinot atgriezties pie tās... Mēs tomēr runājam par apstrīdētās normas būtību. Un jūs sakāt... cik es sapratu no jūsu viedokļa, ka vajadzētu viņu piemērot savādāk, ka patiesībā ir jālasa savādāk nekā līdz šim tas ir izlasīts. Sakiet, lūdzu... nesen ir pieņemts jauns likums. Un tur patiesībā šī apstrīdētā norma ir tāda pati.

I. Kačevska.

Nu nav gluži tāda pati. Es viņu mazlietiņ savādāk lasu, jo te gan man liekas, ka tiek ļoti skaidri noteikts, ka tieši tikai šķīrējtiesa var lemt par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

G. Kusiņš.

Jā, bet mans jautājums ir tāds: vai tas, ka tā norma ir tāda pati, kāda ir bijusi tiesu interpretācija par to iepriekšējo normu, neliecina par to, ka normas patiesais mērķis jau šobrīd ir neļaut vispārējās jurisdikcijas tiesām skatīt šāda veida lietas.

I. Kačevska.

Nu, man ļoti žēl. Man, teiksim, kas praktizē pārsvarā tikai starptautiskajās šķīrējtiesās Stokholmā, Parīzē, man vienkārši ir skumji skatīties uz to, kāda ir šī te Latvijas situācija šķīrējtiesu jomā un kā tiek interpretēti vispārāztītie šie te principi, tostarp, arī šis te kompetences kompetences princips. Nu, manuprāt, šī te norma, kas ir jaunajā likumā, viņa neatbilst šim te kompetences kompetences principam, kādu viņu saprot, teiksim, juristi citur.

G. Kusiņš.

Tas varētu liecināt, jūsuprāt, ka Saeima ir apmierināta ar Augstākās tiesas un Senāta līdzšinējo...

I. Kačevska.

Jā, varētu būt.

G. Kusiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Nav vairs? Paldies. Paldies par sniegto viedokli un atbildēm.

I. Kačevska.

Paldies.

A. Laviņš.

Turpināsim uzklaut pieaicinātās personas. Viedokļa izteikšanai vārds tiek dots Kalvim Torgānam.

K. Torgāns.

Godātā Satversmes tiesa! Divas dienas mēs diskutējam par ļoti daudziem jautājumiem, kas saistīti ar šķīrējtiesu darbību un ir nosauktas daudzas nepilnības, tajā skaitā, ka nepilnības ir valsts kontroles īstenošanā, it sevišķi gadījumos, kad nevajag izpildrakstu, kas rāda uzreiz... es aizsteigšos priekšā... kas rāda, ka jāmeklē vaina ir 535. pantā. Un, ja nu Satversmes tiesai būs drosmē ierakstīt kaut ko neparastu, tad būtu jāraksta, ka pretkonstitucionāls robs ir šajā pantā, ka tur bez izpildraksta izsniegšanas vajadzētu būt par atzīšanu vai izpildāmības piešķiršanu arī šajās atzīšanas lietās.

Tāpat neskaidrības ir, cik efektīvi var piemērot 536. pantu. Manā izpratnē... arī aizsteidzoties priekšā... tur tas 6. punkts, kur ir atsauce uz D daļu, ka nav noticis process atbilstoši D daļai, dod ļoti plašas iespējas arī cīnīties pret dažādām nepilnībām pašā procesā.

Norādīts, ka nevar pratināt lieciniekus. Es vēl varētu papildināt, ka nav neviens, kas īsti kontrolē šķīrējtiesu reglamentus un tur var sarakstīt visādus brīnumus, ne tikai, ka 30 procenti honorārs, bet arī ka puses, parakstot šo te līgumu, atsakās no tā, ka vajag būt motīvu daļai un viss kas tur var būt.

Bet Satversmes tiesa ir aicināta dot atbildi uz to sūdzību, kur ir par vienu citu pantu un es uzskatu, ka nevar visas kļūdas izlabot un pat nevajag droši vien... caur apstrīdēto 495. panta pirmo daļu.

Un tā tad tuvojoties jau mūsu debatēm noslēgumā, es aicinātu pievērsties... tiešām jau priekšsēdētājs to darīja... pašam prasības pamatam — priekšmetam un tā pamatotībai un argumentācijai.

Tātad pirmais būtu liels jautājums par to, vai tiešām ir aizsargātas šķīrējtiesas dalībnieka vienas puses tiesības, ja tā lieta ir nonākusi šķīrējtiesā bez viena dalībnieka piekrišanas vai vēlēšanās. Nu, man jāsaka tā, ka parasti šķīrējtiesā ierosina, manā izpratnē, lietas tad, ja ir cietusī persona likuma nepilnību dēļ iesniegusi konstitucionālo sūdzību. Lietā tiek apspriests dokuments, kas paredz šķīrējtiesu, dokuments ir, bet pieteicējs uzskata, ka viņš ir apšaubāms un izraisa šaubas. Tātad ir jautājums — vai vispār ir kāds līgums, labs vai slikts, vai nav nekāda gribas izpauduma. Un no tā, cik es sapratu no abās dienās dzirdētā, tomēr nevaram teikt, ka nav nekāda gribas izpauduma... Ka ir, bet viņš varbūt ir slikts un ka pēc pašreizējās prakses šādus gadījumus ļauj vispirms vērtēt šķīrējtiesai pašai. Un tā tad viņai būtu jātiek galā pat tādos gadījumos, kā šoreiz, kad pēc notikuma hronoloģijas, varbūt ir kaut kāda sazvērētība notikusi, konstitucionālās sūdzības 44. rindkopā ir arī tāds mājiens par iespējamu noziedzīgu nodarījumu. Bet svarīgākais būtu, ka te nevar runāt, ka nebija nekādas gribas izteikums. Un tas tomēr tad būtu ņemams vērā, vai varēja vai nevarēja izskatīt šķīrējtiesa konkrēto lietu.

Bet atgriežoties, vai ir cietusī persona un vajag apskatīt visus jautājumus, kādi varētu šķīrējtiesā rasties, es teiktu, ka te faktiski ir cietušie kādi citi un tieši šī te fakta dēļ, ka cietusi ir pieteicēja, negribētos piekrist.

Bet vai varētu būt tomēr, ka ir daudzas tādas lietas, kur nav nekāda griba bijusi un šķīrējtiesa tomēr skata. Tas tomēr ir tas vissavādākais... visgrūtākais jautājums.

Es domāju, ka... Un līdz ar to būtu jautājums, vai 495. pantā varētu pēc pirmā teikuma pierakstīt klāt, ka izņemot gadījumus, ja nav nekāda griba bijusi. Tad varētu domāt, vai vēl pierakstīt: izņemot gadījumus, ka jāpieņem atzīšanas vai kaut kādi citi papildinājumi. Ar to mēs ko panāktu? Mēs panāktu to, ka atvērtu slūžas daudziem gribētājiem pierādīt, ka ir gribas defekti. Vieni teiktu, ka nebija nekā, citi teiktu, ka bija mazliet, bet maldība, viltus, spaidi un visādas citas lietas... Un mēs pavērtu slūžas, bet gala rezultāts būtu ļoti mazskaitlīgs, kad tiešām atzītu, ka te nav gribas izteikuma, lai šķīrējtiesa vispār ar to lietu nodarbotos.

Un tāpēc ir jautājums: vai dažu iespējamo gadījumu dēļ būtu jāmaina visa sistēma, kas, manuprāt, nu tomēr ir ar trūkumiem, bet tomēr diezgan skaidra un argumentēta.

Un, otrkārt, būtu jādod atbilde... jā, nu mēs zinām, ir labas un sliktas šķīrējtiesas, bet vai ir prezumpcija, ka šķīrējtiesa obligāti ir sliktāka par valsts tiesu? Un mēs, ja tā skatāmies, tad vai ir tie, kas kliež, ka arī pat apgabaltiesas un Augstākās tiesas spriedumi ir netaisnīgi, vai ir tādi? Protams, ka ir. Otrā puse, kas ir zaudējusi, tā vienmēr teiks, ka nē, nu tomēr nav īsti taisnīgi.

Bet runājot par 495. panta lasīšanu. Es gribētu teikt mazliet citādi, kā Kačevskas kundze teica. es redzu tā... Tātad pants ir D daļā un tur pasaka vienkārši, ko dara šķīrējtiesa un normāli viņa to dara pašā sākumā, ka viņa lemj par kompetenci. Vai tur visu pateikt, kā viņa lemj, kad viņa noraida un ko... Tad jau būtu jāskaidro tās atrunas jāskaidro dot un tās nebūtu izsmeļamas droši vien. Salīdzinājumam... ir mums arī pants Civilprocesa likumā: tiesa brīdina liecinieku par nepatiesas liecības sekām. Vai tas ir viss, ko tiesa dara? Un vai tas ir viss, ko šķīrējtiesas dara 495. pantā pateiktajā? Protams, ka nav. Un tad parādās tas jautājums, kur tad vēl vajag ko pateikt un ko vajag ņemt vērā tad, kad mēs sakām, ka šķīrējtiesas spriedums ir pareizs, īstenots kā pieeja tiesai vai viņš ir nepareizs.

Un tāpēc es gribētu arī mazliet izcelt to, ka vajadzētu censties paturēt vērā to fundamentālo, kas jau te jau diezgan daudz izskanēja, bet tā fundamentālo atšķirību un arī šķīrējtiesas būtību. Tātad, pastāv divas izvēles. Tad, kad cilvēks saka, ka man ir Satversme devusi tiesību uz taisnīgu tiesu, ir divas izvēles.

Pirmā: iet valsts vispārējās jurisdikcijas tiesā... Lūdzu, tur jums ir iespējas pārsūdzēt, tur jums ir tas un tas... bet nu diezgan garš process, bet jūs varat izvēlēties. Un vēl piedevām arī Civilprocesa likums ļoti sīki tur visu reglamentē un jums ir skaidrs.

Otrs ceļš — šķīrējtiesa. Protams, ka katram pirms šķīrējtiesas līguma slēgšanas ir iespējams un pat būtu pienākums izpētīt, ko tas nozīmē, kādas tiesības un kādus aprobežojumus satur šī ātrākā un īsākā ceļa izvēle. Bet svarīgi ir, ka šķīrējtiesas būtība no laika gala ir bijusi tāda: mēs atdodam savu likteni... mūsu izvēlētu, pēc mūsaprāta gudru, godīgu un tā tālāk cilvēku izlemšanai un kā viņi teiks, tā būs. Mēs neniekosimies un nesūdzēsimeies un neprasām, lai tiesā ļautu, tiklīdz šķīrējtiesa uzdeva manuprāt tādu ļoti asu vai tendenciozu jautājumu, uzreiz man ir jāiet valsts tiesā pārtraukt šo procesu un meklēt labāku tiesu. Tas neatbilst šķīrējtiesas principam, tam

galvenajam — uzticība un galīgais lēmums, par ko mēs apņemamies labprātīgi to pildīt.

Un tāpēc nevajadzētu neko tādu pieļaut mūsu likumos, kas pasaka, ka šķīrējtiesa var būt izmēģinājuma pirmais solis, ja mums nepatiks, mums vēl vajag dot iespēju tiesāties valsts tiesā. Sākot jau ar to pašu kompetences jautājumu.

Un te nu tā šķīrējtiesas būtība ir mazliet mainījies. Ja senatnē bija, ka pilnīgi mēs atdodam šķīrējtiesnešu ziņā mūsu likteni, tad tagad valsts ir pateikusi, ka nē, mēs tomēr patvaļai neatstājam pilnīgai, mēs uzņemamies kontroli.

Un daudz darījusi, lai šķīrējtiesa būtu kvalitatīva... tā tad noteikusi tur izglītību, trīs gadus stāžu tiesnešiem, kas var, kas nevar būt... ar sliktu reputāciju nevar būt. Noteikusi, kuri svarīgie jautājumi nevar būt vispār šķīrējtiesā. Noteikusi, ka aizsargās galvenos principus, pušu līdztiesības, sacīkstes principu, tiesnešu neatkarību, konfidencialitāti. Un visbeidzot arī ir pateikusi, ka būs kontrole un tā notiek izpildu stadijā un noteikusi septiņus pamatus, kad tad tā kontrole beidzas ar negatīvu rezultātu attiecībā pret šķīrējtiesas spriedumu.

Nu, un tad, lūk, pusei, parakstot šķīrējtiesas līgumu vai klauzulu ir jāapzinās, ka nu, ka ir zināms risks. Bet, ja viņa to parakstījusi, tad viņa ir īstenojusi to, kas ir Satversmē ierakstīts: savas tiesības atteikties no valsts trīspakāpju pārsūdzības sistēmas un izvēlējusies šo te otru ceļu. Un tāpēc nevajadzētu vēlāk par kaut kādām kļūdām, vai ko... norādīt.

Un tad nu parādās tas jautājums: vai izņēmumi būtu jātaisa, ja tiešām nekāda gribas izpauduma nav. Bet tomēr es gribētu sākt ar to, ka kompetences kompetences princips ir starptautiski atzīts un Latvijai nevajadzētu censties ielikt kaut kādas tur atrunas, ja to nav UNCITRAL, ne konvencijā, nekur īpaši darījuši un tā tad mans uzskats ir, ka jautājums ir faktiski par lasīšanu un par izpratni, vai tiesu praksi, vai doktrīnu, bet nav vaina šajā pantā. Un ja šo pantu atzīst, ka viņš nebūtu ciktāl, tiktāl... ļaujošs kaut ko darīt, tad var rasties lielas nepārredzamas jukas. Vienas jau es nosaucu... būtu tiesās pieplūdums un Satversmes tiesa ir teikusi, ka arī tā tiesu atslogošana ir legītīms mērķis, kāpēc varētu būt kaut kāds ierobežojums.

Bet man jāsaka, ka es biju tomēr pārsteigts, ka tajā konstitucionālajā tiesībā ir ļoti daudz pareizu vārdu par starptautisko jeb par kompetences kompetenci, bet pēkšņi tur vienā punktā ir teikts, ka... tā tad ierobežojums ir noteikts un tas ir likumā noteikts. Šī frāze man neiet kopā ar visu to, ko jau es pateicu un tā tad arī ar 495. panta pirmo

daļu, kas ļauj.... ne ar šo pantu, bet kas vērtē to, vai ir bijusi izvēle vai nav bijusi izvēle, vai ir pareizs vai slikts tas līgums.

Viedokļi faktiski atšķirās par to, kad un kādā formā vajadzētu tai valsts kontrolei izpausties. Un te es gribētu teikt, ka man liekas ļoti slikts risinājums tas, kas ir noformulēts konstitucionālajā sūdzībā, ka tieši ierakstīt, ka tāpēc, ka neparedz prasības veidā pārsūdzēt vai apstrīdēt kontekstu. Tas vārds „apstrīdēt” ir jālieto ļoti piesardzīgi. Apstrīdēt var dažādi. Var ceļot prasību apstrīdēt, var arī tad, kad izpildes procesā tiesnesis pārbauda, ir vai nav visi priekšnoteikumi izpildraksta izsniegšanai. Un arī tajās konvencijās un citos dokumentos es esmu pamanījis, ka te nav burtiski jāsaka, ka „prasības ceļā”. Tur ir lietots vārds „plea”... angļiski... un „clame” ir tā mantiskā prasība... Tātad ir atšķirība. Un vārdnīcā es paskatījos, ka tas „plea” nav īsti prasība, bet lūgums, iebildums, paziņojums tiesai un to tur nevajag pārspīlēt un pateikt, ka konvencijas paredz pārsūdzēšanu. Neparedz viņas.

Un otra lieta ir, ka pārsūdzēšana... nemaz arī tādu lietu nevajadzētu... ļoti vajadzētu izvairīties, lai mūsu Satversmes tiesas spriedumā neieiet, ka kaut kur vajag pieļaut pārsūdzēšanu. Ir runa par apstrīdēšanu. Un nedrīkst sagraut to ģenerālo principu, ka šķīrējtiesas spriedums ir nepārsūdzams. Viņš tiešām var tā mulķīgi palikt spēkā neizpildīts, bet nu tā tas ir pasaules princips, ka viņu nevar nekur pārsūdzēt. Un nevajadzētu virzīt, ka mums būs kaut kāda pārsūdzība. Arī par... Ja mēs sakām: valsts neuzņemas atbildību par šķīrējtiesas sprieduma pamatotību, taisnīgumu un likumību, mēs neejam lietas būtībā *in merits* tas ir šķīrējtiesas kompetence un viss. Ja būs rupji procesuālie pārkāpumi, nebūs viņš izpildāms. Bet viņš paliks. Angļiski to saka: *to set-aside* — nolikt malā. Nolikt malā, neizpildīt. Vēl tur ir citi vārdi... *recourse* un *challenge*.... Bet viņi nekur nav ar tiem vārdiem, kā mēs parasti procesā saucam pārsūdzību. Un tāpēc arī nevajadzētu aizrauties, ka te ir liels trūkums, ja nav paredzēta pārsūdzība, it sevišķi vēl prasības kārtībā.

Es mēģināju modelēt, kurā... jūs man pasakiet, ka es par garu runāju, ja... es mēģināju modelēt, kurā veidā.... ja nu tomēr izdomātu likt, ka var apstrīdēt vai pārsūdzēt tiesā. Pirmais jautājums: kurā tiesā. Mums ir UNCITRAL parauglikuma 6. pants. Viņš aptur arī to 34. pantu, kur ir par apstrīdēšanu, ir teikts, ka īpašā tiesā. Latvijā nav īpašas tiesas. Tad būtu jāapsver, vai visās rajonu tiesās tie būs tie taisnīgie un pareizie un vai tad ar apelāciju vai bez apelācijas, vai veidot jaunu tiesu, par ko neviens mūs neslavēs, ja mēs paprasīsim nezinot, cik viņa būs noslogota, izveidot vēl īpašu tiesu, kas izskatīs sūdzības par šķīrējtiesu.

Otrs. Kad? Nelaime ir tāda un atkal sūdzība par to vēl nav iesniegta... ka šķīrējtiesa var taisīt to lēmumu ne tūlīn kā pirmo stadiju, nav atsevišķa starplēmuma, ko varētu saņemt uz rokas un iet tūlīn pārsūdzēt. Jaunajā... es te paskatījos sakarā ar jautājumu... Šķīrējtiesu likumā ir teikts, ka līdz procedūras... līdz procesa beigām var to lemt. Un tur varētu būt cita konstitucionāla sūdzība, ka ja nokavē protesta iesniegšanu, iebildumu iesniegšanu par to, ka tas jāizdara... tātad līdz paskaidrojumu iesniegšanas termiņam, ja to nokavē, tad viss. Tad nevar vairs sūdzēties. Vai tā ir taisnības uzvara Vai tas ir vienkārši juridisks noteikums, tāds pats, kā ir arī citos pasaules tajos paraugos, ka, ja jums ir procesuāls pārkāpums šķīrējtiesas procesā, nekavējoši jāceļ protests, vēlāk nevar celt. Vai taisnība ir uzvarējusi? Nē. Formāls pārkāpums ir bijis? Mēs pasakām, ka tas ir taisnīgas tiesas sastāvā. Arī tādas normas var būt un tiesā mēs redzam... ja apelācijas sūdzības termiņš nokavēts, neviens neprasa, taisnīga vai netaisnīga lieta... izspriedusi ir un punkts.

Tātad... te ir tā nelaime, ka var to lēmumu par piekritību, pakļautību ierakstīt pašās beigās un, ja mēs zinām, kādas mums lietas gan par kredīta atdošanām šķīrējtiesās un tā... tur ir viena sēde un viss, vienā spriedumā ierakstāms. Tātad tas arī reāli nav iespējams tā pateikt, ka nu tūlīn var skriet pārsūdzēt.

Un ir problēma, kā pārvarēt šo te pretrunu, ja jau ir šķīrējtiesas nolēmums, vai tiesa var otrreiz pie tā atgriezties. Bet nu to varētu pārvarēt.

Un vēl problēma ir arī, kā formulēt prasību, ja līguma vispār nav. Vai lūgt konstatēt negatīvu faktu, ka nav? Vai kā citādāk?

Nu tad es tagad esmu nonācis pie tā vissmagākā jautājuma — ja pieteicējs uzsver, ka šķīrējtiesas līgums nekad nav bijis. Nav bijusi pušu griba... Te es gribētu teikt, ka jāapsver tad mums šinī lietā, kā tad saukt to papīru, kas tomēr figurē... Paraksts tur ir... Ā, vai tiesa var ticēt, ko teiktu, piemēram, tiesa vai šķīrējtiesa... ja puses godīgi pateiktu, ka sadega šis te oriģināls. Vai tas nozīmē, ka tiesa uzreiz formāli pateiktu, ka nav oriģināla un viss skaidrs? Nē. Tiesas prasītu tā... notariālais, jā... puse atzīst, viens cilvēks parakstījis un tad skaidrotu. Un vai var teikt, ka tā nav juridiskās personas griba, ja viens tomēr ir parakstījis? Te man ir jāsaka, ka nu ir noteikumi, ka juridiskai personai ir jā rūpējas pašai par to, lai neizietu papīri, lai nepārsniegtu kompetenci un tā tālāk... nevar pateikt, ka kāds dokuments nemaz nav bijis tāpēc, ka parakstīja kāds pēc pilnvaras... nu, dažādi ir varianti... Bet vienlaicīgi man radās arī jautājums, vai varēja citādā ceļā un kolēģis viens jau te pieminēja... citādā ceļā... tikt līdz tiesai. Un es domāju, ka varēja tajā brīdī, kad bija tas uzteikums

par nomas līguma izbeigšanu vai spēkā neesamību... uzcelt nelielu prasību par zaudējumiem vai līgumsodu, vai arī izlikšanu, kā te izskanēja, nonākt līdz tiesai. Tiesā otra puse tūlīn paskaidrotu un teiktu, ka ir šķīrējtiesa klauzula. Nu, tad vai būtu jau tajā prasības pieteikumā pateikts, kas sagaidāma tāda reakcija un tad, lūdzu, pieprasiet to oriģinālu... vai arī tad, kad būs jau jāsniedz paskaidrojumi to var pateikt, ka ir, bet mēs viņu neatzīstam un nonāktu jautājums arī, ka tiesa nevar šo te nieka līgumsodu izskatīt, netikusi skaidrībā, ir vai nav šķīrējtiesas līgums, kaut oriģināla nav. Tātad būtībā tāds ceļš te arī varbūt nav pieminēts, bet tāds pastāv.

Tagad rezumējot jau es gribētu teikt, ka ļoti daudz ir runāts, vai ir citi tiesiskās aizsardzības līdzekļi, ja grib atzīt par spēkā neesošu šķīrējtiesas līgumu. Tiesībsargs jau ir nosaucis: preprasība. Mani nepārliecina arguments, ka tas ir dārgi. Viņi iet tādu iespēju. Otra iespēja: izteikt iebildumus procesā par klauzulu, fiksēt procesuālos pārkāpumus, ja tādi ir un vēlāk tos uzrādīt tajā dokumentā, kas saistīts ar izpildraksta izdošanu. Trešais jau arī te parādījās: ģenerālprokuratūra vai prokurors par ceturto, kriminālprocesa iespējām... mani kolēģi brīdina un es arī piekrītu, ka visur nevajadzētu kriminālos elementus civiltiesiskajos censties ieviest, bet, ja ir viltojumi, kas ir ļoti nopietni pārkāpumi, tad tomēr šiem līdzekļiem vajadzētu būt un tad vajadzētu domāt... Ne jau tieši viltojums ir tas, kas izsauc tās sekas, bet ja ir shēma iezīmējusies, ka viltojums sekos vienošanās un vēl kaut kāds citas nelikumības.

Nu, vēl vienu nelielu tādu no teorijas... Tātad konstitucionālajā sūdzībā ir lūgts un pārmests, ka nav pienācīgi par spēkā neesošiem līgumiem... 495. pantā ir divas grupas: neesoši līgumi un spēkā neesoši līgumi. Tātad pirmais, ka nekas nebija. Nu, tas tad Itālijas Civillikumā, piemēram, ir, bet Latvijas Civillikumā nav tāda grupa. Sekas ir vienas un tās pašas, bet izcelsme ir atšķirīga. Tātad būtu jānošķir neesošs līgums... tātad, ka nekādu izpausmju nav bijis. Spēkā neesošs... līgums ir, bet viņi dalās... labie un sliktie, kā jau es teicu un tātad tur varētu būt šīs te sekas diferencētas. Bet tas, ka nevar būt neesošs līgums... Tas izpaužas tā, ka prasīts ir rakstiskā formā, un ja nav rakstiskā forma, tad juridiski nav līguma, bet citos, ja ir rakstiski, tad ir vērts to apspriest.

Un tad ir jautājums: vai bīstami to uzticēt šķīrējtiesai? Ja jau mēs teicām, ka valsts nejauksies pat tajā spriedumā par mantisko strīdu pēc būtības... ļauj šķīrējtiesai sevi demonstrēt, vai tad ir tik bīstami arī par kādu starplēmumu vai citu jautājumu? Nu, protams, tas jautājums, ko darīt, ja nav kontrole tajā izpildes stadijā, kas ir par to atzīšanu... nu, arī ļoti maz jau būs tāda atzīšana... Tad nu tur varētu teikt, ka ir

diezgan smags robs, to vajadzētu, kā jau es teicu, 535. pantā, kur ir ne tikai par izpildi, bet arī par atzīšanu... bet tomēr es domāju, ka tie līdzekļi, kurus es nosaucu, viņi dod pietiekami daudz iespēju aizsargāties arī tad, ja ir tād atzīšanas spriedums.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Vai pieteikuma iesniedzējas pārstāvjiem ir jautājumi?

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa, es labprāt uzdotu dažus precizējošus jautājumus, lai labāk saprastu jūsu viedokli šajā pietiekami sarežģītajā jautājumā.

Sakiet, lūdzu, jūs savas runas sākumā minējāt, ka ir iespējami dažādi gadījumi, kad griba ir izteikta, bet tomēr ir slikta vai defektīva un tad ir gadījumi, kad griba nav izteikta vispār. Un jūs teicāt, ka tajā pirmajā gadījumā tomēr jautājums par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību būtu atstājams šķīrējtiesas ziņā, ja es pareizi sapratu, bet otrajā gadījumā tomēr tas jautājums varētu būt diskutabls. Bet es tomēr līdz galam nesapratu, kāds ir jūsu viedoklis par šādiem gadījumiem, ja ir skaidrs, ka gribas izteikums nav noticis vispār. Vai, jūsuprāt, tomēr šķīrējtiesai šajā gadījumā būtu likumīgs pamats izšķirt šo jautājumu par to, vai ir vai nav spēkā esošs šķīrējtiesas līgums un attiecīgi vai šķīrējtiesai ir kompetence skatīt strīdu pēc būtības?

K. Torgāns.

Nu, man jāsaka tomēr, ka tas nav jūsu gadījums, pirmais... vai ne... Jo jūsu gadījumā ir tomēr kaut kāds gribas izpaušanās. Un es jau teicu, ka juridiskai personai, komersantam, ir jābūt uzmanīgam, viņš atbild, ja tur gribas nepareizs izpaušanās... Bet es nevaru pat iedomāties... Bet es teiktu, ka nu tas ir tas grūtākais jautājums, kur varbūt, ka vajadzētu kaut kādu papildinājumu, bet, vai to izdarīt 495. pantā? Par to es atkal šaubos. Bet gribas izpaušanās nav tā, ka nav nekā... ne rakstveida dokumenta... prasa rakstveida dokumentu, tā nav... atsaucās uz kaut kādām sarunām vai kaut ko tādu, bet tādu nav... nu es nezinu, nav tādu gadījumu faktiski...

M. Aljēns.

Tad sakiet, lūdzu, tad tādus gadījumus, kad šķīrējtiesas līgums gan tiek šķīrējtiesai iesniegts, bet otra puse uzskata viņu par viltotu, tāds nebūtu, jūsuprāt, atzīstams par tādu gadījumu, kad pastāv absolūts gribas trūkums?

K. Torgāns.

Nē, nē... To noteikti nevar. Kaut kāds minimāls gribas trūkums... tiklīdz ir kaut kāds papīrs... viltus jau ir trešajā vietā. Tur ir apstrīdams līgums. Bet ja, teiksim... maldība... Nu ko tur var ļoti maldīties? Vai gribam vai negribam šķīrējtiesā iet? Nu, tur varētu būt... bet to nu kāpēc lai šķīrējtiesa nenoskaidrotu?

M. Aljēns.

Es piemēra pēc varētu minēt to situāciju un tad varbūt varētu mēģināt abstrahēties no konkrētā gadījuma. Ja tomēr šķīrējtiesas līgums ir iesniegts, bet, piemēram, otras puses, atbildētāja pārstāvja paraksts, uz šķīrējtiesas līguma ir viltots... vai šis paraksts ir izdarīts laikā, kad attiecīgajam pārstāvim nebija pilnvaru..

K. Torgāns.

Nu, pastāv visādi defekti. Tad kāda ir argumentācija? Vai mēs pieņemam, ka šķīrējtiesa *a priori* ir netaisna, negodīga un viņa lems ne tā, kā faktiski ir bijis, bet par labu vienai ieinteresētajai pusei? To var... Kāpēc to nevar, ja mēs atzīstam, ka šķīrējtiesa ir tiesīga visu izšķirt par miljoniem un visādus citādus jautājumus? Tas ir mans viedoklis.

M. Aljēns.

Bet sakiet... Tad tomēr var pieņemt, ka tādās situācijās nu ne jau visi atbildētāji būs negodprātīgi, kuri tikai izlietos negodprātīgi savas tiesības apstrīdēs šķīrējtiesas līgumu, lai arī patiesībā šis līgums ir spēkā. Droši vien mēs varam pieņemt, ka ir tādi gadījumi, vai ne? Ka šķīrējtiesas līgums patiešām nav spēkā tāpēc, ka puses pārstāvis nav viņu parakstījis vai puses pārstāvim nav bijis atbilstoša pilnvarojuma un tādā gadījumā iztrūkst šķīrējtiesas līguma. Tad ir jautājums: kā jūsuprāt...

K. Torgāns.

Es piekrītu.

M. Aljēns.

... šādā gadījumā?

K. Torgāns.

Nē, nē, tur ir tā situācija, ka sākumā bija šķīrējtiesas līgums, iesniedza... Tagad tiesā pasaka, lūk, maldība, tur spaidi, ar viltu mūs kredītsabiedrība piespieda parakstīt šķīrējtiesas klauzulu... Lūdzu, atceliet. Sāktos lieli plūdi tiesās par šādiem te mēģinājumiem novilcināt procesu. Tad kāpēc to nevarētu ļaut šķīrējtiesai pašai izlemt? Nav man argumentu, kāpēc nē.

M. Aljēns.

Labi. Tad sakiet, lūdzu, vai tas nozīmētu jūsuprāt, ka ir pilnībā izslēdzama jebkāda tiesas kontrole pār to, vai šķīrējtiesa ir taisījusi pareizu lēmumu par šķīrējtiesas līguma esamību? Vai šis jautājums ir...

K. Torgāns.

Nē. Kontrole pastāv. Kontrole pastāv tajā izpildes procesā, izpildes stadijā, kur rakstīt... ja ir par izpildrakstu, tad visu ko var sarakstīt... process netika ievērots, neuzklausīja mūsu lūgumu, neizpildīja, nepamatoja... kāpēc nepieprasīja ekspertīzi un saka, ka pietiek ar to, kas jau ir un tamlīdzīgas lietas. To visu var.

M. Aljēns.

Sakiet, vai es pareizi sapratu no jūsu teiktā, ka, jūsuprāt, puse, kas uzstāj, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā, var iebilst... var izteikt šādu iebildumu izpildraksta izsniegšanas stadijā un tad tiesnesis, izlemjot pieteikumu par izpildraksta izsniegšanu, varētu atteikt izpildrakstu izsniegt, ja tiesnesis konstatētu, ka šķīrējtiesa ir pieļāvusi Civilprocesa likuma D daļas pārkāpumus, izlemjot jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību un strīdu pakļautību?

K. Torgāns.

Tieši tā.

M. Aljēns.

Bet vai tomēr nevar iedomāties tādu situāciju, ka šķīrējtiesa gan ir ievērojusi visas procesuālās prasības, tomēr ir kļūdījusies savos apsvērumos par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā? Kā ir tādā situācijā?

K. Torgāns.

Jā, nu mēs visur gribam prezumēt, ka kļūdījās. Visur mēs gribam, ka vajadzētu pārsūdzēt. Valsts ir pateikusi, ka pat par to strīdus būtību nevar pārsūdzēt. Ja mēs liekam iekšā, ka visus var pārsūdzēt, tad sabrūk šķīrējtiesas institūts.

M. Aljēns.

Un tad sakiet, lūdzu. Jūs jau pieminējāt tādu gadījumu iespējamību.... Pareizāk sakot, jūs pieminējāt, ka pusei tomēr ir iespējas aizstāvēt savas tiesības, ceļot vispārējās jurisdikcijas tiesā kādu prasījumu un iebilstot pret to, ka šķīrējtiesas līgums ir spēkā. Vai, jūsuprāt, šādā situācijā tiesai tomēr būtu kompetence izvērtēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību pēc būtības gadījumā, ja tiesa konstatē, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā... vai tad viņa drīkstētu skatīt strīdu pēc būtības vai arī tomēr drīzāk tiesai vajadzētu vadīties pēc Civilprocesa likuma 495. panta pirmās daļas, atbilstoši viņas šobrīdējai interpretācijai?

K. Torgāns.

Es saratu jūsu jautājumu. Es, taupot laiku nepieminēju, ka ir dažas vispārējās jurisdikcijas tiesu lietas, kur ir starp citu pateikts tas, ka līgums... šķīrējtiesas līgums nekam neder, viņš nav spēkā. Bet kā līdz tam nonākt? Nonāk tā, ka apstrīdēts ir kaut kāds nomas līgums vai piegādes līgums, kurā ir tā klauzula iekšā, bet visi ir aizrāvušies ar to, ka ir vai nav tur gribas izteikums par nomu vai piegādi un taisījuši spriedumu, ka tas nav. Pēc likuma vajadzēja, ka tas viss pazūd, bet paliek spēkā šķīrējtiesas klauzula. Nu, tā ir tiesas kļūda. Bet es neteiktu, ka te mums ir judikatūra izveidojusies... tas ir drīzāk kuriozs tāds spriedums... vai varbūt ir vairāki, ka prasība ir nevis uzreiz par šķīrējtiesas klauzulu, bet par kaut kādu mantisku strīdu un tad

strīda karstumā netiek ievērots šis, ka nevarēja nemaz tiesa skatīt, netiekot skaidrībā par to... Bet nav pārsūdzēts, un ir spēkā netaisns...

M. Aljēns.

Bet tad šie piemēri būtu vērtējami kā kļūdaini drīzāk, nekā pareizi tiesu prakses piemēri.

K. Torgāns.

Nē, nē...

M. Aljēns.

Bet tad sanāk no jūsu teiktā, ka pusei... atgriežoties pie dotās situācijas, jūs pieminējāt, ka pieteicējai bija iespējams celt tiesā prasību, piemēram, par izlikšanu no telpām, pierādot tiesai, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā, bet tad tomēr tiesai pēc šī jūsu teiktā sanāk, ka tomēr būtu jāpieņem lēmums, ka, lūk, ir šķīrējtiesas līgums, tātad jūs esat vienojušies par šķīrējtiesu, strīds pēc būtības ir skatāms šķīrējtiesā, un tad šķīrējtiesa lai arī nodarbojas ar šo jautājumu...

K. Torgāns.

Nu jā, bet es to teicu, lai parādītu, ka ir kaut kāda iespēja nevis, kā saka, ar dūri skriet sienā, bet apejot dabūt tiesas vērtējumu par to šķīrējtiesas līgumu. Un tur tātad, ceļot mantisku prasību, parādīsies šķīrējtiesas klauzula vai līgums un viena puses pateiks, ka tā nav spēkā. Un tad tiesai būs jāpārlicinās. Ja tiesa teiks, ka mēs negribam tur pētīt blakussūdzību... otra tiesa vēl pētīs, ir vai nav tas līgums labs vai slikts.

M. Aljēns.

Labi. Tad vēl pats pēdējais jautājums. vai es pareizi sapratu no jūsu teiktā, ka principā jūs uzskatāt, ka būtu likumā jānoteic iespēja apstrīdēt šķīrējtiesas spriedums, protams, ne tādā izpratnē, ka tiesai būtu kompetence pārskatīt šķīrējtiesas spriedumu pēc būtības, bet tātad pārskatīt šo spriedumu atsevišķos likumā noteiktos jautājumos.

K. Torgāns.

Es teicu, ka apstrīdēšana notiek un ir jau paredzēta šajā te izpildes stadijā. Un tajās dažādās konvencijās un citos paraugos, kur ir runāts par to apstrīdēšanu... *challenge* vai... tā tad ir ierakstīts, ka atbilstoši *lex fori*... atbilstoši Latvijas valsts likumam. Ja Latvijas likums ir tik daudz paredzējis un Satversmes tiesa pateic, ka pietiek ar to kontroli izpildes stadijā, nu tad nevajadzētu vēl kaut ko daudz vairāk likt klāt.

M. Aljēns.

Skaidrs. Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Saeimas pārstāvei būs jautājumi?

D. Ose.

Neliels jautājums. Sakiet, lūdzu, jūsu ieskatā... vai atzīšanas prasību būtu iespējams pārbaudīt caur piespriešanas prasību? Ja jūs norādāt tagad, ka 535. pantā ir redzams robs, bet tā tad pie atzīšanas prasībām, ka tās nekur netiek pārbaudītas... vai pastāv šāda iespēja? Ir atzīšanas prasība, ir spriedums atzīšanas lietā un viņu pārbaudīt caur piespriešanas prasību.

K. Torgāns.

Nu, diezgan labai fantāzijai ir jābūt, lai izdomātu, kā to varētu, bet būtībā tā tad nevar par to pašu būt prasība, par citu ko var. Un ja, teiksim, ir strīds, kā šinī gadījumā, kaut kāda cita līguma neizpildi, tad par pašu neizpildes izpildi tiesa varbūt nepaņems, pateiks, ka tas jau ir šķīrējtiesā lemjams vai izlemts, bet ja būs sankcijas par iepriekšējā tā līguma nepildīšanu, par nokavējuma naudu vai nesamaksāšanu vai kas... nu to tiesai ir jāņem. Un tad viņa neizskatīs līdz beigām, bet sākuma stadijā viņai pacelsies jautājums, ka viņa arī ir spiesta vērtēt. Nopietni vai nenopietni, bet ir tie argumenti par šķīrējtiesas līguma esamību.

D. Ose.

Un tad ir vēl viens jautājums. Sakiet, lūdzu, jūsu ieskatā... vai būtu nepieciešams katru šķīrējtiesas spriedumu pakļaut vispārējas jurisdikcijas tiesas kontrolei?

K. Torgāns.

To nevajadzētu... Nu, kontrole pastāv kā vispārīga... Nu, te varētu teikt arī: ja neviens nesūdzās, nu tad nav ko jākontrolē.

D. Ose.

Paldies. Nav jautājumu.

A. Laviņš.

Kolēģi! Lūdzu, vai būs jautājumi? Tiesnesis Balodis.

K. Balodis.

Man te radās tāds jautājums. Jūs teicāt, ka pie vainas varētu būt tas Civilprocesa likuma 536. pants, bet ja pieņemam, ka, iespējams, ar apstrīdēto normu konstitucionālu problēmu nav. Tad kā jūs domājat, pietiek ar to, ka tikai izpildraksta izsniegšanas stadijā var vērst uzmanību, teiksim, uz šķīrējtiesas līguma iespējamo spēkā neesamību? Vai vajadzētu, iespējams, būt iespējai to ātrāk jau darīt? Kāds būtu tas ideālais variants?

K. Torgāns.

Mana nostādne būs tāda. Es jau kādreiz neoficiāli esmu teicis: ļausim zēniem darboties šķīrējtiesā. Lai viņi sadara tur, cik viņi spēj. Pirmkārt, pārkāpj kompetenci, pēc tam to pārkāpj un to... Beigās, kad būs rezultāts, tad redzēsīm. Ja puse ir neapmierināta... tad lai pie reizes izklāj visu un tad pie reizes tiesa pateiks: der vai neder, izsniedzam vai neizsniedzam izpildrakstu, un piesaukt te, ka tas prasa lieku laika patēriņu un naudas... nabaga šķīrējtiesa ir ilgi strādājusi... ka tas būtu pret šo te principu ekonomiski, ka ļaut ātrāk sūdzēties, bet man liekas, ka šķīrējtiesas to autonomiju vajadzētu stiprināt arī... saglabāt tādā veidā beigās tikai...

K. Balodis.

Paldies.

A. Laviņš.

Tiesnesis Kusiņš. Lūdzu!

G. Kusiņš.

Jā, man Torgāna kungam būtu divi jautājumi. Izmantojot šīs jūsu zināšanas un plašo pieredzi... Sakiet, lūdzu, jūs arī šeit piedāvājat vairākus tādas pakārtotus mehānismus, kā varētu mēģināt līdz šim šķīrējtiesas līguma spēkā esamību... Sakiet, lūdzu, vai jums ir zināmi piemēri, kad kāds tā ir ticis vispārējās jurisdikcijas tiesā līdz šķīrējtiesas līguma spēkā esamības izvērtējumam vispārējās jurisdikcijas tiesā?

K. Torgāns.

Kusiņa kungs, ar visu manu lielo pieredzi... nav man galvā tādi piemēri... Es saprotu jautājumu. Tas ir izskanējis arī no pieteicējas puses, ka tiesneši tai izpildraksta izsniegšanas stadijā ir steigā... un viņiem nav laika iedziļināties, viņi cenšas pēc iespējas formāli... jā, to, to un to izskatīt... un tas ir drauds. Un varbūt, ka tur vajag teikt, ka nu pagarināt vai dot iespēju pagarināt procesu, lai tur varētu izprasīt... Bet nu, tādu spilgtu piemēru es gan neesmu īpaši pētījis... bet nav man tā...

G. Kusiņš.

Un otrs īss jautājums. Jūs minējāt to... kā krāšņu piemēru, ka mēs atdodam savu likteni šo cienījamo cilvēku rokās. Bet man liekas, ka šeit ir strīds par to, ka vai tas esmu es, kas esmu atdevis savu likteni šo cienījamo cilvēku rokās. Līdz ar to mans jautājums: vai, jūsuprāt, no Satversmes 92. panta, no tā, ka valsts saka, ka ik vienam ir tiesības uz taisnīgu tiesu, neizriet valsts pienākums pārliicināties, ka tas esmu es. Respektīvi, personas patiesā griba.

K. Torgāns.

Nu, te ir divi aspekti. Viens ir fiziska persona... Bet juridiska persona... Es tomēr uzsvērtu, ka ir diezgan daudz strīdu, kur vēlāk saka, ka nu tas te valdes loceklis pārkāpa savu kompetenci... un tur ir tas *ultra vires* princips komercietībās, viņš arī tomēr darbojas, ka nu mēs pieņemam, ka tā ir juridiskās personas griba, pat ja tas tur

valdes loceklis vairs nebija, vai bija sliktā garastāvoklī vai lietojis narkotikas... un viss... mēs pieņemam, ka tā ir juridiskās personas griba.

G. Kusiņš.

Jā, bet mans jautājums ir šinī gadījumā... vai, jūsuprāt, valsts pienākums nesniedzās tik tālu, ka valstij tomēr būtu jādrošina kaut kāds mehānisms, ka tā ir personas brīva griba. Šinī konkrētajā gadījumā jūs redzējāt... nu, te varbūt viens saka vienu, otrs saka otru... bet pilnīgi teorētiski...

K. Torgāns.

Es teiktu, ka valsts ir nodrošinājusi šo iespēju, dodot šķīrējtiesā vispirms jau savus iebildumus pret šķīrējtiesas līguma pamatojumu... tā tad spēku, atsaucoties uz gribas trūkumiem. Ir tāds ceļš.

G. Kusiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Lūdzu, sēdieties.

Tā... Un vēl ir viena pieaicinātā persona. Jānis Lapsa. Lūdzu, vārds viedokļa izteikšanai jums.

J. Lapsa.

Labdien, godātā Satversmes tiesa, klātesošie! Nu, jā tā kā var teikt, ka es beidzamais runāju, tad mēģināšu pavisam īsi kaut kādā veidā rezumēt to, ko teica iepriekšējie, varbūt neatkārtojoties, bet arī pasakot savu viedokli.

Tātad mans viedoklis, pirmkārt, balstās gan kā tiesību zinātnē pētot šos šķīrējtiesas jautājumus piecpadsmit gadus, gan lasot lekcijas, gan arī pētot un rakstot Augstākās tiesas prakses apkopojumus 2008. gadā, gan arī praktizējot kā šķīrējtiesnesim, advokātam... tā tad skatot pietiekami daudz lietu, vairākus tūkstošus esmu izskatījis.

Un arī visbeidzot esmu tā tad piedalījies arī jaunā Šķīrējtiesu likuma izstrādē, kurā esmu mēģinājis sniegt kaut kādu savu skatījumu, vērtējumu, kā tad uzlabot šo te procesu. Un tā tad mēs runājam par to, ka jā, mums ir Civilprocesa likuma D daļa,

tagad jau jaunais Šķīrējtiesu likums, visā pasaulē UNCITRAL parauglikums un kādā veidā to visu sintezēt un kā panākt normālu risinājumu un kādā veidā mums uzlabot to pašreizējo situāciju.

Tātad iesākumā tātad pavisam īsi par to vēsturisko, kāpēc tas vispār notikās un kā notikās. Tā lielākā šķīrējtiesas problemātika sākās šī gadsimta sākumā, kad vairāk attīstījās varbūt šī te ekonomika, radās vairāk šie te strīdi. Tātad manā skatījumā tas liktenīgais pavērsiens bija Satversmes tiesas spriedums 2005. gada 17. janvārī, kur Satversmes tiesa pateica, ka valstij ar šo te izpildrakstu kontroli tātad ir jāsekmē šķīrējtiesu darbība un šī te spriedumu kontrole un jāsaaka uzreiz, ka 2005. gada 17. februārī tika arī nomainīts vai grozīts 536. pants. Ja līdz šim tātad tiesa varēja atteikt izpildrakstu... nu, pie šiem noteiktiem gadījumiem 536. pantā, ja otra puse, parādnieks, ir iesniedzis kaut kādus iebildumus, tad pēc Satversmes tiesas sprieduma un šiem te Civilprocesa grozījumiem tātad varēja... jau tiesai bija uzdots jebkurā gadījumā izvērtēt pilnīgi visus apstākļus, vai notiks šis process atbilstoši D daļai un visiem citiem noteikumiem, neskatoties, vai atbildētājs, un šajā gadījumā parādnieks, ir iesniedzis vai nav iesniedzis iebildumus. Līdz ar to mēs jau pēc 2005. gada 17. februāra varam runāt par to, lai tiesa veiksmīgi varētu lemt par izpildraksta izsniegšanu vai neizsniegšanu. Tātad tai tiesai bija jāizprasa lieta no šķīrējtiesas un reglaments... un tiešām pārbaudīt, vai tiešām viss ir pareizi izsniegts. Un, protams, tad arī tālāk turpinot šo te darbu, kurš vairākus gadus tika veikts pie Šķīrējtiesas likuma, tātad rezumējās Šķīrējtiesu likumā un arī šeit ir dažāda veida izmaiņas.

Tātad par 495. pantu un par viņa interpretāciju. Vai tad tiešām problēma ir tieši šajā satversmības jautājumā, vai tomēr tas ir interpretācijas jautājums.

Tātad, lasot 495. pantu, proti, arī šo te pirmo teikumu vai pirmo daļu: par strīdu pakļautību lemj pati šķīrējtiesa. Manā skatījumā tas nozīmē, ka šķīrējtiesai ir dotas tiesības lemt par šo pakļautības jautājumu, proti, viņai nav jājautā valsts tiesai... ziniet, vai mēs varam vai nevaram.

Otrs. Tātad nekur nav pateikts, ka tikai šķīrējtiesa var lemt. Ja tas būtu pateikts, tad tā būtu likumā ierakstīts, ka tikai šķīrējtiesa var lemt par šo pakļautību. Šeit jau arī te kolēģi iepriekš minēja atsauci uz UNCITRAL parauglikumu un šajā 6. pantā tur ir teikts, ka jā, ka varētu varbūt arī valsts tiesa kaut ko vērtēt, bet tad nu ir jāpaskatās, kas tur ir rakstīts. 6. panta trešajā daļā tur ir skaidri rakstīts. Tātad šķīrējtiesa izlemj šo te pakļautības jautājumu, līdzīgi arī kā mums ir Civilprocesa

likuma 495. pantā, jebkurā procesa stadijā un šo te jautājumu par nodošanu valsts tiesai izvērtēt vēl papildus var tikai tad, ja ir pieņemts atsevišķa nolēmuma veidā. Arī, teiksim, salīdzinoši varam paņemt, teiksim, arī vispārējās jurisdikcijas tiesu praksi par tiesvedības izbeigšanu, var lemt uzreiz, var arī lemt, pieņemot šo te galīgo nolēmumu. Tas arī ir UNCITRAL parauglikumā.

Tātad vēl par... ko jau arī tiesnesis Laviņš pieminēja. Par to, ka Augstākajai tiesai ir stingra nostāja un tad izveidosies pietiekoša šī te prakse, ka Augstākās tiesas Senāts, tagad Civillietu departaments uzskata, ka tikai šķīrējtiesa varētu lemt un valsts tiesai tur nebūtu jāiejaucas un tādējādi interpretēt šo 495. pantu. Man jāsaka, ka jā, ka tiešām, tāda prakse no vienas puses ir izveidojusies. No otras puses, pētot šos te tiesu nolēmumus, ir pietiekoši arī šie gadījumi, kad valsts jeb vispārējās jurisdikcijas tiesas pieņem šos te prasības pieteikumus, kā jau arī profesors Torgāns norādīja. Tad tur var būt dažādas modifikācijas, varbūt, ka tiešām apstrīd pašu līgumu, kur ir iekļauts šis šķīrējtiesas līgums jeb klauzula, mēdz būt arī gadījumi, ka arī tiesas pieņem šos te prasības pieteikumus arī kur tiek apstrīdēta tikai šķīrējtiesas klauzula. Jautājums, kāpēc vispārējās jurisdikcijas tiesas... tātad šīs te rajonu jeb apgabalu tiesas nākamajā līmenī kāpēc viņas varbūt neievēro to Senāta judikatūru, nu, jāsaka, ka mums tāda tiesu prakse nav konsekvences. To jau arī mēs visi zinām.

Vēl pavisam tāda... varbūt nedaudz piemērs... un es pēc tam pateikšu, kāpēc es gribēju to piemēru pieminēt, tātad arī, piemēram, par citu kategoriju jautājumiem... Varētu minēt par gadījumiem par ievēšanu valdījumā. Tātad kur sūdzību par tiesu izpildītāju nevar iesniegt īrnieks. Tur arī Augstākās tiesas Senāts, kur ir padsmi... vismaz man ir piecpadsmi, divdesmit nolēmumi, kur ir pateikts, ka nevar iesniegt sūdzību. Tajā pašā laikā rajona tiesas pieņem īrnieku sūdzības. Kāpēc? Tāpēc, ka viņas neklausā tiesu? Es pateikšu ļoti vienkārši. Izskatot šos te protestus par 536. pantu, tātad kad ir izsniegti izpildraksti, arī Augstākās tiesas Senāts arī tajos gadījumos, kad nav kaut kas 536. un ka viņu nevar tik plaši tulkot, viņš... respektīvi, sanāk tā, ka viņš paņem kādus citus apsvērumus. Un, kā mēdz arī nolēmumos teikt, ka pēc taisnprātības apsvērumiem. Arī kolēģe Kačevska minēja, ka galvenais ir tomēr tas taisnīgums.

Mēs runājam par 536. panta piemērošanu. 536. panta piemērošana 2005., 2006., 2007. gadā atšķirās no tā, kā piemēro 536. pantu pēc Augstākās tiesas apkopojuma 2008. gadā un turpmākajos gados. Viņu piemēro ļoti, ļoti plaši. Kaut vai kā piemēru var minēt 536. panta pirmās daļas 4. un 5. punktu... pusēm nebija

pienācīgā veidā paziņots par šķīrējtiesas procesu vai šķīrējtiesas iecelšanu un tas būtiski ietekmējis... Tātad arī šo „būtiski” kādreiz neņem vērā. Tātad, ja nav bijis paziņots, tad arī atceļ šo te izpildrakstu... lēmumu par izpildraksta izsniegšanu.

Līdz ar to... tātad šodien runāja klātesošie arī par to... ir iespējas iesniegt iesniegt protestus. Es pat teiktu, ka uz doto brīdi mums nav šī te šķīrējtiesas nolēmuma izpilde koncentrēta tikai izpildraksta izsniegšanas stadijā. Īstenībā ir trīs veidi. Viens — izpildraksta izsniegšanas stadija, otrs — ir šis protesta mehānisms. Kādreiz varēja arī Augstākās tiesas priekšsēdētājs, tagad tikai ģenerālprokuratūra un attiecīgais ģenerālprokurors un attiecīgais departaments. Un trešais ir tomēr šis te... sauksim viņu par nepaklausīgo, vispārējās jurisdikcijas rajona apgabala tiesu lietām, vai tiesnešiem, kuri šīs te lietas izskata. Un visbeidzot tātad par šo te vēl papildus argumentācija ir tāda: labi, varētu piekrist tiesneša Laviņa teiktajam, ka tomēr būtu jāievēro tas, ko saka Augstākā tiesa, bet tajā pašā laikā... man precīzi nav tas lietas numurs... bet, ja nemaldos, 2012. vai 2013. gadā, tas ir, pavisam nesen, Augstākā tiesa apmierina protestu par šo te lēmumu, ar kuru tiek izsniegts izpildraksts, pamatojoties uz to, ka pēc šķīrējtiesas nolēmuma pieņemšanas un attiecīgā izpildraksta izsniegšanas cita rajona tiesa konstatējusi ir faktu, ka tur nav bijis parakstījušās šīs te personas. Jā, tātad tomēr ņem vērā šo te spriedumu, kurš ir bijis tikai pirmajā instancē, kurš kaut kādu iemeslu dēļ nav pārsūdzēts tālāk un nav izgājis šīs divas un trīs instances.

Tāpēc es saku, ka tā prakse ir diezgan neviendabīga. Mēdz būt situācijas, ka rajona tiesa pieņem lietu izskatīšanai par šķīrējtiesas līguma spēkā neesamību, vai, kā es saku, par visu šito līgumu spēkā neesamību, izskata, prasību noraida vai apmierina un apgabaltiesa izbeidz. Arī tā var būt. Varbūt arī vairāk sekojot šiem te Augstākās tiesas norādījumiem.

Vēl tātad par to, kādēļ tad... kā jau es saku, tas secinājums ir tāds, ka, protams, ka 495. pants nesaka, ka tikai šķīrējtiesa var lemt par šo te pakļautību. Tātad tas nozīmē, ka tas ir jāvērtē plašāk. Tas, ka Augstākās tiesas Senātam ir šī te prakse, un mēs jau arī zinām, ka arī visi mēs kļūdāmies un varbūt arī nepareizi līdz šim ir piemērojuši un varbūt arī Satversmes tiesa tātad šajā lietā pateiks, kā tad ir jāpiemēro, ja šo pieteikumu noraidīs.

Tā... tātad šeit vēl gāja runa par to, vai visi līdzekļi ir izmantoti. Tur jau arī kolēģi minēja, ka tiešām... šķīrējtiesās skatot lietas... pats esmu diezgan daudz, kā jau minēju, skatījis... ir tiešām gandrīz visi tie paši līdzekļi, izņemot tikai liecinieku

liecības. Un atkal, lai būtu varbūt ilustrēti, kā notiek arī valsts tiesā... ļoti uzskatāms piemērs ir no šķīrējtiesu prakses, ka šķīrējtiesā tātad ir iesniegta prasība par aizdevuma piedziņu. Atnāk atbildētājs un saka, ka tas nav viņa paraksts, tātad apstrīd šo te. Tad tiek veiktas procesuālas darbības, tiek nozīmēta ekspertīze, Tieslietu ministrijas Ekspertīžu centrs pasaka, ka tas ir personas paraksts, šķīrējtiesa taisa spriedumu. Jūs jautāsit, vai ir taisnīgs spriedums? Man liekas, ka pilnīgi taisnīgs spriedums. Pēc tam, kad notiek izpildraksta izsniegšana, šī te persona griežas valsts vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību atzīt šo te līgumu par spēkā neesošu, dabūjuši kaut kādu citu šo te ekspertu atzinumu un valsts tiesa maļ to vienu, otru un trešo reizi. Arī tāda ir situācija. Tur varbūt ir jautājums par kaut kādu citu personu tiesību aizskārumu.

Varbūt tad jautājumus, jo es tiešām...

A. Laviņš.

Jā, paldies. Pieteikuma iesniedzējas pārstāvjiem būs jautājumi?

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa. Daži jautājumi būs. Sakiet, lūdzu, ja es pareizi sapratu no jūsu teiktā, tad jūs konceptuāli uzskatāt, ka tiesai ir jānodrošina pārbaude par to, vai šķīrējtiesa ir vai nav pareizi izlēmusi jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Vai es nepareizi sapratu?

J. Lapsa.

Jūs, es domāju pareizi sapratāt. Bet es saku, ka primāri tas ir jādara šķīrējtiesām. Kā jau iepriekšējās klātesošās personas arī runāja... tas pats profesors Torgāns... arī uzskatu par to, ka no sākuma tātad, ja ir kaut kādas šaubas šai te personai, kuras tiesības ir it kā aizskartas, viņai jāgriežas šķīrējtiesā, viņai jāizsaka iebildumi šķīrējtiesā. Tad šķīrējtiesa pati lemj... viņa tad pati lemj. Viņas pienākums ir lemt un norādīt, teiksim, ka ja jūs apstrīdat, tad vai jums ir jāsniedz pretpasība vai pierādījumi, ir jāveic visas darbības, ko nosaka Civilprocesa likuma D daļa pašlaik.... es domāju, un šķīrējtiesas reglaments un tieši ja tas netiek darīts, ja šķīrējtiesa varbūt neizskaidro, tas atkal ir pamats par to, lai pēc tam lemtu par izpildraksta neizsniegšanu. Vēl jo vairāk. Šķīrējtiesas sēdes netiek protokolētas. Attiecīgi atbildētājam ir tiesības lūgt protokolēt. Protokolē tikai tad, ja kāda no pusēm pieprasa.

M. Aljēns.

Un saki, šādā situācijā, kad puses ir izteikusi šķīrējtiesā iebildumus par to, ka šķīrējtiesas līgums puses ieskatā nav spēkā, un attiecīgi strīds nav pakļauts šķīrējtiesai, tomēr šķīrējtiesa ir izskatījusi lietu pēc būtības un taisījusi spriedumu, uzskatīdama, ka strīds ir pakļauts šķīrējtiesai... Vai, jūsuprāt, pusei šādā situācijā ir pietiekami aizsargātas tiesības uz tiesas aizsardzību izpildraksta izsniegšanas stadijā? Un es konkretizēšu. Vai, jūsuprāt, puse var lūgt šajā stadijā tiesu jeb tiesnesi, precīzāk sakot, izvērtēt jautājumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā. Vai arī, tiesnesim šajā stadijā ir jāprobežojas tikai ar to, ka viņš izvērtē to, vai šķīrējtiesa, pieņemot lēmumu par strīda pakļautību, ir ievērojusi Civilprocesa likuma D daļas normas?

J. Lapsa.

Nu, es varbūt varētu tā pateikt... Bet no sākuma tomēr būtu jāskata konkrētas lietas apstākļi, ko tad tur tā šķīrējtiesa ir izvērtējusi. No tādas abstrakcijas ir grūti saprast, ko tad šķīrējtiesa ir darījusi vai nav. Ja šķīrējtiesa, kā es jau minēju, nav ievērojusi šo te pušu līdztiesības principu, tad attiecīgi tas ir pamats izpildraksta izsniegšanas atteikšanai. Tas, ka jūs sakāt, vai šķīrējtiesa ir tiesīga izvērtēt... Nu, skaidrs, ka šī te vispārējās jurisdikcijas tiesa ir tiesīga izvērtēt, vai ir šis līgums atzīstams par spēkā neesošu kaut kādu defektu dēļ. Protams, ka pēc būtības viņa to skatīt nevar. Bet jebkurā gadījumā tā tad Civilprocesa likuma 534. ... vai kurš tur pants, es pašreiz nepateikšu.. viņš nosaka to, ka puse, pret kuru tiek prasīts izpildraksts, viņa iesniedz pierādījumus. Viņa iesniedz pierādījumus, ir vai nav. Tad vispārējās jurisdikcijas tiesa var vērtēt to, vai tas būs pamats izpildraksta atteikšanai vai nē.

M. Aljēns.

Bet tas... ja es pareizi sapratu... Jūs sakāt, ka principā tiesnesim nav tāda pamata atteikt izpildraksta izsniegšanu, ja... precīzāk sakot, tiesnesim nav normatīva pamata izpildraksta izsniegšanas stadijā izvērtēt jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību pašam no jauna?

J. Lapsa.

Kā es saku, tā ir abstrakta lieta. Tur jāskatās visi lietas apstākļi kopsakarībā. Jāskatās tas, ko šī te puse, kura iebilst, ir darījusi šķīrējtiesas procesā un ko viņa... kādus pierādījumus iesniedz šajā te vispārējās jurisdikcijas tiesas procesā. Protams, šis process nav mutisks, tas ir rakstveida, bet nu viņš iesniedz pierādījumus un tad tiesnesis lemj.

M. Aljēns.

Sakiet, lūdzu, tad tāds tīri hipotētisks jautājums. Vai situācijā, kad šķīrējtiesas procesā, izlemjot jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību un strīda pakļautību, ir principā ievērotas visas pušu procesuālās tiesības, līdz ar to šī jautājuma izskatīšana ir notikusi atbilstoši Civilprocesa likuma D daļas noteikumiem? Vai tādā situācijā tas nozīmētu, ka pusei, kura tomēr uzskata, ka šķīrējtiesa ir kļūdījusies savos apsvērumos par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, nav vairs tai iespējas pārskatīt šo jautājumu tiesā un vai arī tas, jūsu ieskatā, būtu jāskatās no lietas konkrētajiem apstākļiem?

J. Lapsa.

Es jau teicu... pirmkārt, no lietas konkrētajiem apstākļiem un otrs, jūs jau pats stāstāt par to situāciju, kuru tur ir skatījusi vai nav skatījusi... Tad, ja šķīrējtiesa visu ir izskatījusi, tad kur ir problēma? Mēs taču tur nepazemojam, ka tā šķīrējtiesa visu nepareizi dara. Viņa dara visu pareizi. Tad, ja viņa visu ir izskatījusi, ja viņa ir norādījusi, teiksim, ka jūs apstrīdat šo te līguma spēkā esamību, lūdzu, iesniedziet pierādījumus. Izskaidro tiesības sniegt pretprasību. Nu, tad, ja tas viss tiek darīts, tad šī šķīrējtiesa, vadoties kopsakarā no visiem lietas apstākļiem un pierādījumiem taista šo te nolēmumu. Un tas nolēmums tāpat... ja tiek konstatēts, ka šķīrējtiesas līgumu puses ir parakstījušas, tad viņš ir saistošs pusēm un par to nekādu šaubu nevajadzētu būt. Izslēgt kļūdas vai kaut kādu neuzmanību mēs nevaram izslēgt nevienā procesā... arī vispārējās jurisdikcijas tiesas procesā.

M. Aljēns.

Tad otrs tāds jautājums. Ja mēs iedomātos hipotētisku situāciju, ka šķīrējtiesas process vēl nav ticis uzsākts. Puses rīcībā ir šķīrējtiesas līgums, taču viņa uzskata, ka šis šķīrējtiesas līgums nav spēkā. Vienlaikus starp pusēm pastāv strīds pēc būtības par

līguma izpildi vai neizpildi. Kā, jūsuprāt, vai šādā situācijā pusei, kura uzskata, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā, bet otra puse vēl nav uzsākusi šķīrējtiesas procesu, būtu jautājuma izlemšanai par to, vai strīds ir pakļauts izskatīšanai šķīrējtiesā vai tiesā... No sākuma tomēr ir jāvēršas šķīrējtiesā vai viņš varētu uzreiz vērsties tiesā un iesniegt pierādījumus tiesai tam, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā un attiecīgi tiesa izvērtējot to, vai šis apgalvojums ir pamatots vai nav, varētu arī lemt jautājumu par civillietas ierosināšanu.

J. Lapsa.

Jā, jūs mēģināt samudžināt to situāciju. Jāsaprot, kas tad ir šīs te personas rīcībā. Ja personas rīcībā ir līgums, kur nav šķīrējtiesa, un ir kaut kāds pielikums, kā es saprotu, kas attiecas uz šo te situāciju un rodas kaut kāds strīds, tad nav jau problēma uzreiz sniegt vispārējās jurisdikcijas tiesā un tad lai tā puse, kura atnāk ar šķīrējtiesas līgumu, tagad saka: lūdzu izbeigt procesu tāpēc, ka jāgriežas šķīrējtiesā, tad vispārējās jurisdikcijas tiesa vērtēs to trijās instancēs.

M. Aljēns.

Jūsuprāt, tiesai būtu kompetence šādā situācijā lemt un tiesai nevajadzētu norādīt uz to, ka...

J. Lapsa.

Es jau teicu... ja ir strīds un ir līgums, kur nav šķīrējtiesas klauzulas, tad kāda ir problēma vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā?

M. Aljēns.

Nu bet pirmsšķietami jau tur ir tā šķīrējtiesas klauzula... Izlasot līgumu un neiedziļinoties lietas apstākļos...

J. Lapsa.

Es vēl vienu reizi saku: ja tas ir atsevišķs... Es saprotu, ka runa ir par šo konkrēto gadījumu, kur ir līgums un kur ir pielikums kaut kāds.

M. Aljēns.

Nē, mēs šobrīd abstrahējamies no konkrētā gadījuma. Tiesa arī aicināja mūs to darīt...

J. Lapsa.

Nē, nu jūs man jautājat un es ļoti labi sapratu jautājumu. Ja ir divi dokumenti, tad nav problēma. Viens dokuments, tad ir šķīrējtiesā...

M. Aljēns.

Bet kādā ziņā ir starpība — viens vai divi dokumenti?

J. Lapsa.

Es vēlreiz saku... starpība ir tajā ziņā, kas ir rakstīts tajā līgumā. Ja... Labi, paņemsim to jūs hipotētisko situāciju, ka viss ir vienā līgumā. Gan šķīrējtiesas līgums tur iekšā... un rodas strīds. Kur griezties? Tātad, pieņemam, ka šī te puse, ka viņa nekad nav parakstījusi to šķīrējtiesas līgumu. Jā, tas varētu būt viens no iemesliem, kā jau es teicu, griezties vispārējās jurisdikcijas tiesā. Pie tādiem apstākļiem, jā. Bet modelēt situācijas mēs varam ļoti daudz un dažādas.

M. Aljēns.

Skaidrs. paldies...

J. Lapsa.

Es jau nezinu tos apstākļus, kāpēc jūs uzskatāt, kāpēc nav piekritības šķīrējtiesai. Kādi tur tie defekti ir? Kā jau profesors Torgāns teica, vai nu ir spaidi, vai kas, vai tur nav bijušas paraksta tiesības, nav pilnvarojums...

M. Aljēns.

Man jautājumi šobrīd ir principā par to, kam ir kompetence izlemt jautājumu...

J. Lapsa.

Es jau atbildēju pašā sākumā, ka 495. pants...

M. Aljēns.

Paldies. Citu jautājumu nav.

U. Zeltiņš.

Cits jautājums būtu no mūsu puses. Jūs sacījāt, ka, lemjot par izpildraksta izsniegšanu, valsts tiesai jāieskatās šķīrējtiesas lietas materiālos. Jautājums būtu šāds: kādu iemeslu dēļ valsts šķīrējtiesai tad, kad tā kontrolē, vai šķīrējtiesa rīkojusies pareizi, maz ticēt, ka lietas materiāli adekvāti atspoguļo procesā noritējušo?

J. Lapsa.

Vēlreiz... nesapratu...

U. Zeltiņš.

Kāds būtu iemesls valsts tiesai, lemjot par izpildraksta izsniegšanu, ticēt, ka tie lietas materiāli, kas saņemti no šķīrējtiesas, adekvāti atspoguļo to, ko puses patiesi ir darījušas attiecīgajā lietā?

J. Lapsa.

Tātad no sākuma es gribu pateikt to, ka valsts vispārējas jurisdikcijas tiesa, saņemot šo pieteikumu par izpildraksta izsniegšanu, viņa nosūta otrai pusei un tad skatās, ko tā otrā puse iebilst. Var būt situācija... atkal ir dažādi gadījumi, ka otra puse neko neiebilst, tad valsts tiesa izvērtē šo šķīrējtiesas nolēmumu, jo nolēmums ir pievienots un paskatās, vai tur viss ir kārtībā... pirmsšķīrtami... vai viss ir kārtībā... Ja valsts tiesai pat neskatoties liekas, ka nav iebildumu, ko es minēju, kas ir spēkā no 2005. gada, ko Satversmes tiesa pēc būtības arī lika valstij mainīt to likumu, viņai liekas, ka kaut kas kārtībā, pat ja otra puse nekādus iebildumus necel, viņa pieprasa šo te lietu. Pieprasa lietu un tad viņa skatās šo... Jaunajā likumā bija ierakstīts arī iekšā... Šķīrējtiesu likumā, ka tiesai ir tiesības pieprasīt. Visu laiku tas nebija ierakstīts. Tas notika uz kaut kādas vispārējas prakses gadījumu, kad deva vai nedeva tās lietas.

U. Zeltiņš.

Atbildētājs saka, ka viņš šķīrējtiesā... pret šķīrējtiesas līguma esamību iebilda ar argumentiem A, B un C. Prasītājs saka, ka šādus argumentus nav dzirdējis. Lietas

materiālos atspoguļojums šiem argumentiem nav. Kā valsts tiesa noskaidros, vai var ticēt tam, ko saka prasītājs, vai tā var ticēt tam, ko saka atbildētājs?

J. Lapsa.

Jūs manī neklausījāties, ko es stāstīju savā sākotnējā stāstījumā. Ka protokols nav obligāts, ja puses lūgums ir, protokolists piedalās šķīrējtiesas sēdē. Attiecīgi piedalās protokolists. Ja nenodrošina protokolistu un tad izdomā kaut kādus citus pierādījuma veidus, mēs visi esam advokāti, ņemam tiesu izpildītāju, ka tur nav neviena protokolista... ka tur iegāja tāds un tāds... tādās telpās tādas personas un tā tālāk. Ja ir protokols, tad protokolu sastāda, paraksta, atkal ir tiesības piezīmēm pie protokola un tad mēs skatāmies. Jūs tagad virzāt uz to, ka tur šķīrējtiesā tur sanāk un viss tur notiekās. Tā nenotiekās...

U. Zeltiņš.

Vārdu sakot, sēžam procesā ar tiesu izpildītāju.

Paldies.

J. Lapsa.

Es teicu, ka jūs varat tā darīt. Es vienkārši stāstu par to, ka šķīrējtiesas procesa D daļa nodrošina visas tās pašas tiesības, izņemot par lieciniekiem... kādas ir vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tikpat labi jūs varētu runāt par to, ka jūs tur neielaida tiesas zālē... šķīrējtiesas zālē...

U. Zeltiņš.

Paldies.

A. Laviņš.

Vai Saeimas pārstāvei būs jautājumi?

D. Ose.

Jā, viens neliels jautājums. Sakiet, lūdzu, kāds ir jūsu ieskats, vai visi šķīrējtiesu spriedumi būtu pārbaudāmi vispārējās jurisdikcijas tiesā?

J. Lapsa.

Šis mans viedoklis... viņš varbūt ir līdzīgs tam, ko es iepriekš teicu par to, vai vispārējās jurisdikcijas tiesa, neredzot šķīrējtiesas lietu, var vai nevar pilnvērtīgi lemt par šā izpildraksta izsniegšanu. Nu, es saku, tā prakse ir dažāda. Attiecībā precīzi par jūsu jautājumu, vai visi... Es nedomāju, ka visi. Tas atkal kaut kādā veidā apgrūtinātu šo te kārtību. Jo mēs jau runājam par šīm te lietām, kas prasa piespiedu izpildi un tad tur tiek vērtēts. Pat ja rajona tiesas tiesnesis ir kļūdījies, tad mums ir prokurora protests. Viss ir tādā ziņā... es domāju, mums ir kārtībā. Tur nevajadzētu būt problēmām.

Es varbūt uzreiz arī atceros, ko es vēl gribēju piebilst arī par šīm te atzīšanas prasībām, ko tiesnesis Laviņš visu laiku arī mēģināja uzdot šo jautājumu... par atzīšanas prasībām, tad kas ar viņām ir? Jā. Tīri tā teorētiski ir, ka viņas, teiksim, nekur viņas netiek tā kā vētītas un nekāds tur vispārējās jurisdikcijas tiesas nolēmums... Bet, kā jau Torgāna kungs teica, jānoliek malā.

Vēl vairāk. Tātad varbūt no tādas personīgās prakses... ar ko es esmu sastapies un ko es esmu redzējis... tātad arī vienā tiesu lietā arī balstoties, ja nemaldos, arī uz profesora Torgāna atziņām par to, ka ja ir kaut kāds spriedums šķīrējtiesai, kurš ir absolūti spēkā neesošs... absolūti prettiesisks, viņš ir uzskatāms par tādu, ka tāda nav. Un jāsaka, ka pagaidām pirmajā instancē esmu pat vispārējās jurisdikcijas tiesā vinnējis šo lietu. Tas nozīmē, ka tiesneši skatās plašāk uz to. Pie gadījuma, kad bija atzīšanas prasība, kad šķīrējtiesa absolūti nelikumīgi grozīja administratīvo aktu un nosprieda, ka nav nekas jāmaksā, iesniedzu prasību par parāda piedziņu. Un otra puse arī teica, re kur ir spriedums, viņš ir nepārsūdzams, nevar iesniegt protestu un jāņem vērā. Es tiesas sēdē saku... ka viņš nav. Tiesa saka; jā, viņš nav. Pagaidām...

A. Laviņš.

Paldies.

Lai vispusīgāk izprastu šo te aspektu, vai lietā ir apstrīdētās normas piemērošanas problemātika, vai tomēr Satversmības problēma... es gribētu vaicāt gan vienu jautājumu, gan arī lūgt sniegt precīzāku informāciju.

Jūs minējāt Augstākās tiesas nolēmumu. Tāds ļoti neskaidrs bija kritērijs — 2012.–2013. gads. Bet, lai tiesu informatīvajā sistēmā to atrastu, būtu vērtīgi dzirdēt gan lietas numuru, gan nolēmuma datumu. Labprāt ieskatītos un... Jūs varat minēt to?

J. Lapsa.

Es šobrīd precīzi nevaru pateikt. Viens no tādiem gadījumiem, ja nemaldos, bija Augstākās tiesas prakses apkopojumā 2008. gadā. Tur arī, man liekas, bija... konstatēts, ka šis te līgums bija noslēgts kaut kādā veidā... krimināltiesiskā ceļā... Bet tas bija 2013. gads... Es tiešām precīzi neatceros.

A. Laviņš.

Labi, tas bija viens. Otrs. Lai joprojām saprastu šo piemērošanas vai konstitucionalitātes aspektu, tātad no teiktā es saprotu, ka ja rodas strīds par to, vai ir spēkā esošs šķīrējtiesas līgums, jūsuprāt, Civilprocesa likums neliedz vienai no pusēm, pirmām kārtām, vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ar prasību šo līgumu atzīt par spēkā neesošu. Pareizi es sapratu?

J. Lapsa.

Jā, tā varētu būt.

A. Laviņš.

Tad man jautājums ir tāds: mēs noteikti zinām arī ne tikai apstrīdētās normas saturu, bet arī Civilprocesa likuma 132. panta noteikumus, kuri paredz pamatus prasības pieteikuma... atteikšanos pieņemt prasības pieteikumu. Viens no pamatiem ir minēts, ka tiesnesim ir jāatsaka... tiek formulēts... ir jāatsaka... nevis „var”, bet ir jāatsaka, ja puses ir noslēgušas šķīrējtiesas līgumu. Šinī gadījumā, jūsuprāt, ja ir strīds par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, kādai vajadzētu būt... jūsuprāt... tiesas attieksmei attiecībā uz šo pietiekami imperatīvo normu, kas saka, ka tiesnesim ir jāatsaka un par jautājumu, vai šķīrējtiesas līgums ir spēkā neesošs, taisni apstrīdētā norma norāda, kurš vispirms ir tiesīgs izlemt... Nu es šo vispirms papildus minēju... Bet principā tā ir tā Augstākās tiesas pozīcija, kāpēc strīdam būtu jābūt izskatītam šķīrējtiesā. Šāda rakstura strīdam.

J. Lapsa.

Tātad nav šaubu par to, ko jūsu minētais 132. pants to arī tieši nosaka un arī nav šaubu par to, ka ir pietiekoši noturīga šī te Augstākās tiesas prakse, par ko jūs arī minējāt iepriekš. Bet es vēlvienreiz saku. Tad jautājums rodas, kāpēc tiesas pieņem rajona tiesas šos te pieteikumus? Kāpēc izskata? Un kāpēc apgabala tiesas izskata? Un

pat ir gadījumi, kad rajona tiesa izskata, apgabaltiesa izskata, tiek iesniegta kasācija un arī Senāts nepieņem šo kasāciju. Un es arī minēju to piemēru attiecībā par ģimējiem, ja atceraties. Tur arī līdzīga situācija. Tad es varu atbildēt tā, ka, manuprāt, ka tiesneši pieņem mazliet pārkāpjot 132. pantu tieši aiz taisnprātības un taisnīguma jautājumiem. Tad, ja redzams, ka vienkārši sniedz šo te prasību, lai kavētu šķīrējtiesas procesu, tad normāls, kārtīgs, godīgs tiesnesis, kā tas pienākas, viņš atsaka pieņemt izpildē jūsu normu. ja redz, ka tur apakšā... sauksim kā gribam... shēma, rēderisms un tā tālāk... kaut kāds viltojums, kāpēc viņam nepieņemt? Jo viņam tomēr ir jānonāk pie šī taisnīgā.

A. Laviņš.

Sapratu. Tātad normas saturu mazliet koriģē taisnprātības apsvērumi un taisnība un princips. Ja?

J. Lapsa.

Es vēlreiz saku, ka jā... Tātad es vēlreiz atzīmēšu par to izpildrakstu izsniegšanu. Tad no 6. līdz šai dienai protesta kārtībā ir izskatīti 115 nolēmumi. Tas ir, ko es pats esmu iepazīsies un lasījis. Tie ir 115 nolēmumi. Un tajās lietās... tātad arī mēs šodien pieminējām... tātad arī par to, ka nevar šķīrējtiesa skatīt pēc būtības. Tas ir viens, tas ir, ka vispār... lēmumu par izpildraksta izsniegšanu nevar skatīt pēc būtības. Tas ir viens. Otrs, nevar revidēt šo te šķīrējtiesas spriedumu, nevar vērtēt pierādījumus. Tas ir rakstīts likumā. Jautājums, vai Senāts vienmēr to ievēro? Nē. Senāts... tieši tā, pēc taisnprātības apsvērumiem tulko to daudz plašāk, un ja redz, ka ir klaji nelikumīgs šķīrējtiesas spriedums un formāli nav šī 536. panta šī te sastāva, ka varētu teikt... un rajona tiesnesis ir it kā pareizi izdarījis, ka ir izsniedzis, viņi ņem vērā visus šos apsvērumus un apmierina šo te protestu. Un viņiem ir taisnība.

A. Laviņš.

Paldies.

Vai kolēģiem ir jautājumi? Nebūs. Es jums teikšu paldies.

J. Lapsa.

Paldies.

A. Laviņš.

Lūdzu, sēdieties.

Cienījamie procesa dalībnieki, tiek izsludināts pārtraukums uz stundu. Šobrīd salīdzināsim pulksteņus... piecas minūtes pāri diviem. Tiekamies zālē piecas minūtes pāri trijiem. Aicinu jūs būt precīziem, mēs centīsimies arī būt precīzi.

(Pārtraukums.)

A. Laviņš.

Sēdieties, lūdzu!

Turpinām tiesas sēdi.

Esam uzklaušījuši pieaicinātās personas un šobrīd mums ir jāizlemj jautājums par iespēju pabeigt lietas izskatīšanu pēc būtības.

Pirms to darīt, ir divi procesuāli jautājumi. Pirmām kārtām, lūdzu pušu viedokli par jautājumu — vai mēs varam pabeigt lietas izskatīšanu, neuzklausot vienu no pieaicinātām personām, kas ir Latvijas šķīrējtiesa. Tā nebija ieradusies ne pirmajā tiesas sēdes daļā, ne arī šajā. Tas būtu viens.

Un otrs. Ir nepieciešams uzklaušt Saeimas pārstāves viedokli par diviem lūgumiem, ko es jau šodien sēdes sākotnējā daļā minēju.

Tātad pieteicēju pārstāvim ir jautājums... jūsuprāt, vai varam pabeigt lietas izskatīšanu bez Latvijas šķīrējtiesas uzklaušīšanas?

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa. Es domāju, ka tas ir iespējams. Ņemot vērā to, ka Latvijas šķīrējtiesas pārstāvis nav ieradies jau uz divām tiesas sēdēm un nav sagaidāms, ka viņš ieradīsies uz trešo, es uzskatu, ka ir iespējams pabeigt lietas izskatīšanu.

A. Laviņš.

Paldies. Un Saeimas pārstāvei?

D. Ose.

Jā, arī uzskatu, ka ir iespējams pabeigt izskatīšanu pēc būtības un Latvijas šķīrējtiesas pārstāvja viedoklis šajā gadījumā nebūtu nepieciešams. Ir iesniegts rakstveida viedoklis.

A. Laviņš.

Paldies.

Un uzreiz vaicāšu arī pēc jūsu viedokļa attiecībā uz diviem pieteiktajiem lūgumiem no pieteicējas pārstāvjiem.

D. Ose.

Jā... Tātad par attiecīgajiem lūgumiem. Uzskatām, ka šie lūgumi ir atstājami izvērtēšanai pēc tiesas ieskata.

Bet attiecībā uz iesniegtajiem dokumentiem man gribētos piezīmēt, ka nav saprotams, kāda nozīme šiem dokumentiem ir 91. panta pirmā teikuma ietvaros un ko tie būtisku pierāda šajā lietā, jo izskatās drīzāk, ka tas tā kā būtu iesniedzams šķīrējtiesā tad, kad tas process notika un tas ir *ones probandi* princips pašlaik un kas Satversmes tiesā tā kā nebūtu realizējams. Līdz ar to atstājam tiesas ieskatam.

A. Laviņš.

Tātad Satversmes tiesa, apspriežoties uz vietas nolēma, ka pieteiktie lūgumi ir noraidāmi un tie... respektīvi... iesniegtie lūgumi procesuālu dokumentu veidā būtu atdodami jums atpakaļ. Tas būtu viens.

Attiecībā uz aspektu, vai būtu nepieciešams un bez tā nebūtu iespējams iztikt.. bez Latvijas šķīrējtiesas pārstāvja uzklauššanas... Satversmes tiesa nolēma arī, ka tas būtu iespējams — iztikt bez viņa uzklauššanas.

Līdz ar to lietas izskatīšanu pēc būtības pabeidzam un pārejam pie tiesu debatēm.

Cik ilgs laiks ir nepieciešams uzstāšanās ilgumam tiesu debatēs no pieteicēja?

M. Aljēns.

Godātā tiesa, es domāju, ka 30–40 minūtes.

A. Laviņš.

Paldies. Jums?

D. Ose.

10–15 minūtes.

A. Laviņš.

Labi, ņemsim vērā... Sanāk tāds mazlietiņ vidējais no tiesas puses. mēs jums piešķirsim maksimums 30 minūtes runām tiesu debatēs.

Lūdzu!

M. Aljēns.

Jā, paldies, godātā tiesa!

Ar konstitucionālo sūdzību pieteicēja nodod Satversmes tiesas izlemšanai jautājumu par Civilprocesa likuma 495. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. pantam, ciktāl šī norma neparedz puses tiesības celt tiesā prasību pa šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu. Citiem vārdiem, pieteicēja ir lūgusi Satversmes tiesu izvērtēt, vai pastāvošais normatīvais regulējums pietiekami aizsargā tādas personas tiesības uz tiesas aizsardzību, kura apstrīd šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

Vispirms es vēlos sniegt īsu komentāru Saeimas apgalvojumam, ka Satversmes tiesa jau iepriekš ir izvērtējusi Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 3. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam un ka kopš iepriekšējās lietas izskatīšanas nav mainījusies ne norma, ne arī lietas faktiskie apstākļi. Konstitucionālās sūdzības lieta ir tikusi ierosināta par Civilprocesa likuma 495. panta pirmās daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam. Turklāt, kā jau pieteicēja arī ir norādījusi konstitucionālajā sūdzībā, no Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra sprieduma lietā Nr. 2004-10-01 izriet, ka Satversmes tiesas izvērtējums par Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 3. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam minētās lietas ietvaros ir aprobežojies ar gadījumiem, kad nav strīdu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Šādos gadījumos personas tiesības vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā ierobežojumi attaisno personas pēc brīvas gribas paust atteikšanos no šādām savām tiesībām, dodot priekšroku strīdu izšķiršanai šķīrējtiesā. Gadījumā, ja šķīrējtiesas līgums nav, nav arī šādu attaisnojumu. Līdz ar to Satversmes tiesas iepriekš izdarītie secinājumi par Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 3. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam nevar tikt automātiski attiecināti uz situāciju, kad kāda no pusēm apstrīd šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Kā labi zināms, pamatlīgums un šķīrējtiesas līgums ir uzskatāmi par nošķirti darījumiem un secinājumi par vienu nav automātiski attiecināmi uz otru.

Sekojošā tiesas aicinājumam, es neizteikšos par lietas faktiskajiem apstākļiem. vēlos tikai atzīmēt vienu lietu, ka zināmu neizpratni rada Saeimas un atsevišķu pieaicināto personu tieši vai netieši paustais viedoklis, ka pieteicējas gadījumā nevar būt runa par tiesību aizskārumu, jo šķīrējtiesā taču ir saņemts pieteicējas bijušā valdes locekļa Jāņa Bērziņa iesniegums, kurā viņš skaidri un gaiši apstiprinājis, ka ir noslēdzis šķīrējtiesas līgumu. Faktiski vienīgais, ko pieteicēja vēlas sasniegt ar šo konstitucionālo sūdzību, ir, lai pieteicējai tiktu dota iespēja uz jautājumu par to, vai Jāņa Bērziņa it kā parakstītais šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā, un ir saistošs vai nav saistošs pieteicējai, izvērtēšanu tiesā.

Sekojoši es vēlos vēlreiz uzsvērt to, ka no Civilprocesa likuma 495. panta pirmās daļā ietvertā kompetences kompetences principa neizriet, ka jautājums par strīda pakļautību ietilpst šķīrējtiesas ekskluzīvā kompetencē. Kā pieteicēja jau iepriekš ir vairākkārt norādījusi, tad pieteicēja neapšaubā, ka, atbilstoši Civilprocesa likuma 495. panta pirmajā daļā ietvertajam kompetences kompetences principam, šķīrējtiesai ir priekšroka izlemt jautājumu par strīda pakļautību. Tostarp arī gadījumos, kad kāda no pusēm apstrīd šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

Tomēr vienlaikus ir nepieciešams uzsvērt, ka šķīrējtiesa nedrīkst būt vienīgā, kas lemj par strīda pakļautību. Valstij ir jānodrošina personai, kura apstrīd šķīrējtiesas līgumu tiesības uz jautājumu par strīda pakļautību, ieskaitot arī jautājuma par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību galīgo izlemšanu tiesā.

Minētais izriet no tā, ka šķīrējtiesas kompetenci izšķirt strīdu pamato spēkā esošs šķīrējtiesas līgums, ar kuru puses pēc savas brīvas gribas un nepārprotami ir atteikušās no tiesībām uz strīdu izšķiršanu tiesā. Ja šķīrējtiesas līgums tiek apstrīdēts, pastāv strīds par to, vai puses patiešām ir atteikušās no savām tiesībām, un šādā situācijā apstrīdētais šķīrējtiesas līgums, saprotams, nevar radīt tiesisku pamatu šķīrējtiesai izlemt jautājumu par strīda pakļautību. Jo gadījumā, ja šķīrējtiesas līgums izrādītos spēkā neesošs, tad šķīrējtiesa būtu pieņēmusi lēmumu, lai arī puses nemaz nav uzticējušas strīda izskatīšanu šķīrējtiesai.

Tieši šī iemesla dēļ doktrīnā ir atzīts, ka pamatjautājumu par strīda pakļautību izlemšanai rada nevis šķīrējtiesas līgums, bet gan likums. Valstis, kuras savos šķīrējtiesu likumos ir ietvērušas kompetences kompetences principu, ir atzinušas, ka laika ziņā šķīrējtiesai ir dodama priekšroka pakļautības jautājumu izlemšanā, tomēr priekšrokas došana šķīrējtiesai ne tikai neizslēdz tiesas iesaistīšanos pakļautības

jautājumu izlemšanā, bet, gluži otrādi, presumē, ka pusēm ir tiesības lūgt tiesu pārskatīt šķīrējtiesas lēmumu par strīda pakļautību.

Kā to ir norādījis tiesību zinātnieks Jans Paulsons (*Jan Paulsson*) 2013. gada monogrāfijā „*The Idea of Arbitration*” nav pat vērts īpaši uzsvērt, ka kāda paziņojums, ka viņš ir šķīrējtiesnesis, viņu par tādu nepadara, tāpat kā kāds nevar sevi pasludināt par imperatoru. Pie šī jautājuma nav vērts kavēties. Ārējā kontrole ir neaizstājama. Un kā Paulsons ir turpat trāpīgi salīdzinājis šķīrējtiesnesi, kurš pats pieņem galīgo lēmumu par to, ka strīds ir pakļauts izšķiršanai šķīrējtiesā, faktiski līdzinās baronam Minhauzenam, kurš pats sevi aiz bizes izvelk no purva.

Tāpat kompetences kompetences princips paredz tiesas iesaistīšanos strīda pakļautības izvērtēšanā. Attiecīgi ir nepieciešams noskaidrot, vai Latvijā šobrīd pastāvošais normatīvais regulējums paredz efektīvu mehānismu, kādā puse, kura apstrīd šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, var lūgt tiesu izvērtēt jautājumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā.

Saeimas pārstāve, sniedzot paskaidrojumus, ir atsaukusies uz Satversmes tiesas 2005. gada 17. janvāra spriedumu, kurā Satversmes tiesa atzina, ka Latvijā šķīrējtiesas kontrole ir koncentrēta izpildrakstu izsniegšanas stadijā un ka šāda kontrole ir uzskatāma par pietiekamu līdzekli vismaz pamattiesību ievērošanas nodrošināšanai. Saeimas pārstāve arī ir norādījusi, ka ar 2005. gada 17. februāra likumu Civilprocesa likums ir papildināts ar 534.¹ pantu, kas noteic pusei tiesības iebilst pret izpildraksta izsniegšanu, iesniedzot tiesai rakstveida paskaidrojumu. Tādējādi pusei, Saeimas ieskatā, esot nodrošināta iespēja norādīt uz šķīrējtiesas procesa pārkāpumiem, tostarp uz jurisdikcijas pārkāpumiem.

Pirmkārt, pieteicējas ieskatā Saeima bez pamatojuma uz Satversmes tiesas praksi par kontroli pār šķīrējtiesas spriedumu pamatstrīdā attiecina uz kontroli par šķīrējtiesas nolēmumu par pakļautību. Pamatlīgums un šķīrējtiesas līgums ir divi nošķirti darījumi.

Otrkārt, kā pieteicēja jau ir norādījusi iepriekš, tās ieskatā Civilprocesa likuma 534.prim pantā noteiktās tiesības iebilst pret izpildraksta izsniegšanu personas tiesību aizskārumu nenovērš. Pirmkārt, tādēļ, ka Civilprocesa likuma 536. pants neparedz normatīvu pamatu tiesnesim izvērtējot jautājumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā, un otrkārt, tādēļ, ka šādu izvērtējumu ir praktiski neiespējami īstenot izpildraksta izsniegšanas stadijā.

No Saeimas pārstāves paskaidrojumiem izriet, ka tiesnesim Saeimas ieskatā ir tikai jāpārbauda, vai šķīrējtiesa, izlemjot jautājumu par strīda pakļautību, ir ievērojusi Civilprocesa likuma D daļas noteikumus. Tostarp, noteikumus par šķīrējtiesnešu objektivitāti, neatkarību, pušu līdztiesību un pušu tiesībām tikt uzklausītām. Tomēr ar šādu izvērtējumu nepietiek. Kā tas ir atzīts juridiskajā literatūrā, var būt attaisnojama tiesas minimāla pārbaude par šķīrējtiesas lēmumu attiecībā uz strīdu pakļautību... pareizību, ja nav strīda par to, ka puses ir noslēgušas šķīrējtiesas līgumu. Taču situācijā, kad šķīrējtiesa ir balstījusi savu lēmumu par strīda pakļautību uz tās veikto izvērtējumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā, pusēm ir obligāti jābūt iespējai lūgt tiesu veikt *de novo* izvērtējumu, proti, izvērtējumu pēc būtības par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

Kā jau es pirms brīža sacīju, apstrīdētais šķīrējtiesas līgums nevar radīt tiesisku pamatu šķīrējtiesai pieņemt galīgo lēmumu par strīdu pakļautību, jo gadījumā, ja šķīrējtiesas līgums izrādās spēkā neesošs, tad šķīrējtiesa būtu pieņēmusi lēmumu, lai arī puses nemaz nav uzticējušas strīdu izšķiršanu šķīrējtiesai.

Var iedomāties gadījumu, kad šķīrējtiesa gan ir ievērojusi Civilprocesa likuma D daļas noteikumus, taču, izvērtējot šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, nonākusi pie nepareiza secinājuma. Šādā gadījumā nepastāvētu Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 6. punktā noteiktais pamats atteikt izpildraksta izsniegšanu un pusei būtu jāatzīst šķīrējtiesas izdarītais secinājums, lai arī puse nav piekritusi strīda izšķiršanai šķīrējtiesā.

Šāds iznākums acīmredzami neatbilstu principam, ka šķīrējtiesai ir kompetence izlemt strīdu tikai un vienīgi tad, ja puses ir pēc savas brīvas gribas un nepārprotami vienojušās par strīdu izšķiršanu šķīrējtiesā.

Vai pamatu tiesnesim izvērtēt jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību ir iespējams atvasināt no kādas citas Civilprocesa likuma 536. pantā ietvertās normas? Pieteicējas ieskatā — nē. Saskaņā ar Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 1. punktu, tiesnesis atsaka izpildraksta izsniegšanu, ja konkrēto strīdu var izšķirt tikai tiesa. Var rasties jautājums... tā kā strīds var tikt izskatīts šķīrējtiesā tikai tad, ja pastāv spēkā esošs šķīrējtiesas līgums, vai minētā norma neparedz pamatu tiesnesim atteikt izpildraksta izsniegšanu, ja tiesnesis konstatē, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā? Šādu secinājumu šķietami vedinātu izdarīt arī atsevišķi Tieslietu ministrijas veiktajā analizē minētie it kā pastāvoši, bet publiski nepieejami tiesnešu lēmumi, ar kuriem

izpildraksta izsniegšana ir atteikta sakarā ar to, ka šķīrējtiesas līgums nav noslēgts Civilprocesa likuma 490. pantā noteiktajā kārtībā.

Tomēr šāds secinājums pieteicējas ieskatā nebūtu pareizs. Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 1. punkts paredz pamatu atteikt izpildraksta izsniegšanu, ja konstatējams kāds no Civilprocesa likuma 487. pantā noteiktajiem apstākļiem, ka strīds nemaz nevar tikt nodots izšķiršanai šķīrējtiesā, bet neparedz pamatu izvērtēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Tas izriet ne tikai no minētās normas vārdiskā satura, bet pie šāda secinājuma ir jānonāk arī aplūkojot to kopsakarā ar 536. panta pirmās daļas 3. punktu, kurš noteic pamatu atteikt izpildraksta izsniegšanu, ja šķīrējtiesas līgums likuma noteiktajā kārtībā ir atzīts par spēkā neesošu. Tātad likumdevējs ir uzskatījis, ka jautājums par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību ir risināms cita procesa ietvaros un tiesnesim ir jāatsaka izpildraksta izsniegšana, ja šķīrējtiesas līgums ir jau ticis atzīts par spēkā neesošu, bet tātad tiesnesim nav pašam iespējas šo jautājumu vērtēt. Šādu secinājumu liek izdarīt arī minētās normas salīdzinājums ar tās redakciju pirms 2005. gada 17. februāra grozījumu izdarīšanas, kad Civilprocesa likuma 536. pants kā divus patstāvīgus pamatus atteikumam izsniegt izpildrakstu paredzēja to, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā saskaņā ar tam piemērojamo likumu un tiesneša konstatētu apstākli, ka saskaņā ar likumu konkrēto strīdu var izskatīt tikai tiesā.

No Tieslietu ministrijas minētajiem piemēriem ir redzams, ka Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 1. punkts ir kalpojis par pamatu atteikumam izsniegt izpildrakstu sakarā ar to, ka, piemēram, šķīrējtiesas līgumu ir parakstījusi tikai viena no pusēm vai līgumā ir iekļauts zīmoga nospiedums, kāds atbildētāja līguma noslēgšanas laikā nevarēja būt. No šiem piemēriem ir redzams, ka par pamatu atteikumam izsniegt izpildrakstu ir bijuši apstākļi, kurus tiesnesim ir bijis iespējams konstatēt, veicot virspusēju lietas apstākļu pārbaudi. Vai tiesnesim, izlemjot pieteikumu par izpildraksta izsniegšanu maz būtu iespējams izvērtēt, piemēram, to, vai šķīrējtiesas līgums ir ticis noslēgts viltus vai maldības ietekmē. Šķiet, acīmredzami, ka nē, jo tāda apjoma izvērtējumu objektīvi nav iespējams īstenot rakstveida procesā tiesnesim atvēlētajā desmit dienu termiņā.

Jāatzīmē arī droši vien, ka viss... ka nav pamata uzskatīt visus Tieslietu ministrijas minētos piemērus kā tādus, kur tiesnesis ir pareizi piemērojis Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 1. punktu. Kā uzskatāmu piemēru, droši vien, var minēt gadījumu, kad izpildraksta izsniegšana ir atteikta sakarā ar to, ka atbildētājs ir

vērsies policijā ar iesniegumu par kriminālprocesa uzsākšanu. Ir skaidrs, ka iesnieguma iesniegšana policijā un tad krimināllietas ierosināšana pati par sevi nepierāda, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā. Tādēļ jādomā, ka vismaz šajā gadījumā tiesnešu lēmums ir jāvērtē kritiski.

Pamatu izvērtēt šķīrējtiesas spēkā esamību neparedz arī Saeimas pārstāves pieminētais Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas 7. punkts, saskaņā ar kuru izpildraksta izsniegšana ir atsakāma, ja šķīrējtiesas nolēmums pieņemts par strīdu, kurš nav paredzēts šķīrējtiesas līgumā vai kurš neatbilst šķīrējtiesas līguma noteikumiem vai arī tajā ir izšķirti jautājumi, kurus neietver šķīrējtiesas līgums. Minētā norma attiecas uz gadījumiem, kad nav strīdu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, bet šķīrējtiesas spriedums ir taisīts par jautājumu, kas nav aptverts ar šķīrējtiesas līgumu.

Pat tad, ja hipotētiski pieņemtu, ka kāda no Civilprocesa likuma 536. panta pirmās daļas normām paredz tiesnešu kompetenci izvērtēt jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, ir jāņem vērā, ka atbilstoši Eiropas Cilvēktiesību tiesas praksei tiesībām uz tiesas pieejamību ir jābūt efektīvām. Pieteicējas ieskatā nevar runāt par efektīvām tiesībām uz tiesas pieejamību, ja pusei, kura apstrīd šķīrējtiesas līgums spēkā esamību ir liegtas tiesības uz visu likumā atļauto pierādīšanas līdzekļu izmantošanu, lai pierādītu to, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā. Jāņem vērā, ka jautājums par izpildraksta izsniegšanu tiek izlemts rakstveida procesā, kuram, turklāt, ir noteikts strikts laika ierobežojums. Pusei nav iespējams, piemēram, lūgt noteikt ekspertīzi, lūgt izsaukt un noplatināt lieciniekus. Šādu tiesību ierobežojums nevar tikt atzīts par samērīgu, jo ir visai ticams, ka pusei, kura apstrīd šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, var arī nebūt pieejami rakstveida pierādījumi, lai pamatotu šādu savu uzskatu un tādēļ tai var būt nepieciešams izmantot kādu no minētajiem pierādīšanas līdzekļiem. Vēl es gribu atzīmēt, ka ne visos gadījumos nepieciešams izmantot kādu no minētajiem pierādīšanas līdzekļiem.

Vēl es gribu atzīmēt, ka ne visos gadījumos šķīrējtiesas darbības kontroles izpildraksta izsniegšanas stadijā... vispār kā tāda spētu sniegt personas tiesību aizsardzību un es varētu minēt divus piemērus. Viens ir jau šeit vairākkārt pieminētais jautājums par atzīšanas spriedumiem, kad izpildraksta izsniegšana nemaz netiek prasīta. Bet otrs piemērs ir tāds, ka ja puse neatzīst šķīrējtiesas līgumu, bet vēlas celt prasību par strīda noregulēšanu, tad situācijā, kad šķīrējtiesas process vēl nav ticis uzsākts, būtu nesaprātīgi prasīt, lai šī te puse tikai tādēļ, lai izvērtētu jautājumu par to,

vai strīds ir pakļauts izskatīšanai šķīrējtiesā vai tiesā, iesākumā vērstos šķīrējtiesā tikai tādēļ, lai saņemtu šķīrējtiesas viedokli par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai nav spēkā. Jādomā, ka šādos gadījumos ir jābūt nodrošinātai iespējai pusei vērsties tiesā un lūgt tiesu izvērtēt jautājumu par to, vai šķīrējtiesas līgums ir vai spēkā gadījumā, ja šķīrējtiesas līgums... ja tiesa piekrīt puses viedoklim par to, ka šķīrējtiesas līgums nav spēkā, ierosināt tiesvedību un izskatīt lietu pēc būtības.

Vēl īsumā. Pieteicējas ieskatā kā nepamatots ir norādāms Saeimas pārstāves minētais arguments, ka puses savas tiesības it kā varot aizsargāt arī ceļot tiesā kādu cita veida prasību. Piemēram, prasību ar lūgumu atzīt, ka puses pārstāvim nav bijušas attiecīgas pilnvaras noslēgt šķīrējtiesas līgumu. Diemžēl pieteicējai izdevās atrast tikai vienu no diviem tiesu prakses piemēriem, uz kuriem Saeimas pārstāve atsaucās iepriekšējā tiesas sēdē, tas ir, Senāta 2004. gada 12. maija lēmums lietā Nr. SPC-28 un otru lēmumu, kuram Saeimas pārstāve norādīja tikai datumu, pieteicējai nav izdevies atrast. Tomēr iepazīstoties ar pirmo no šiem lēmumiem, ir redzams, ka tas pat netiešā veidā neattiecas uz jautājumu par šķīrējtiesas līguma apstrīdēšanu, ka šajā lēmumā ir risināts jautājums par to, vai šķīrējtiesas līgums ir saistošs cesionāram. Tomēr pat hipotētiski aplūkojot iespēju celt tiesā prasību ar lūgumu atzīt, ka puses pārstāvim nav bijušas pilnvaras noslēgt šķīrējtiesas līgumu, nav skaidrs, kā šāda prasība vispār varētu palīdzēt pusei aizsargāt savas tiesības. Tiesas spriedums, ar kuru atzīts, ka puses pārstāvis nebija pilnvarots noslēgt šķīrējtiesas līgumu, pats par sevi neizraisa to, ka arī šķīrējtiesas līgums nav spēkā. Šāds spriedums nevarētu ietekmēt ne šķīrējtiesas sprieduma izpildi, ne arī kalpot par pamatu piedzītās summas atgūšanai no prasītāja.

Un visbeidzot no manas puses. Pieteicēja jau ir iepriekš norādījusi, ka sabiedrības ieguvums no tā, ka šķīrējtiesas sekmīga darbība atslogotu tiesas sistēmas nespēja atsvērt kaitējumu personas tiesībām un likumiskajām interesēm, kas var rasties, nepastāvot jebkādai valsts kontrolei par šķīrējtiesas lēmumu par strīda pakļautību izšķiršanai šķīrējtiesā pareizību.

Pašlaik es vēlos tikai sniegt komentārus Saeimas pārstāves apgalvojumam, ka tad, ja tiktu pieļauts, ka tiesa lemj par strīda pakļautību pēc tam, kad par to ir lēmusi šķīrējtiesa, puse būtu pakļauta vienlaikus diviem procesiem un tādējādi tiktu radīta tiesiska neskaidrība un iespēja novilcināt šķīrējtiesas sprieduma izpildi. Kā jau norādīju, šķīrējtiesas lēmums par strīda pakļautību, nevar būt galīgs. Ja kāda no pusēm apstrīd šķīrējtiesas līgumu, attiecīgajai pusei ir jābūt iespējai lūgt tiesu

pārskatīt šķīrējtiesas lēmumu par strīda pakļautību, tostarp izvērtējot šķīrējtiesas līguma spēkā esamību.

Ja šāds izvērtējums tiek īstenots pēc tam, kad šķīrējtiesa taisījusi spriedumu, paralēla procesa jautājums nav aktuāls, jo tiesa izvērtējusi šķīrējtiesas līguma spēkā esamību pēc tam, kad šķīrējtiesas process ir jau beidzies.

Tomēr ņemot vērā to, ka pašlaik spēkā esošais regulējums neparedz iespēju izvērtēt šķīrējtiesas līguma spēkā esamību izpildraksta izsniegšanas stadijā, pieteicējas ieskatā vienīgais veids, kā atrisināt šo jautājumu konstitucionālās sūdzības ceļā, ir atzīt Civilprocesa likuma 495. panta pirmo daļu par neatbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, ciktāl minētā norma neparedz tiesības celt tiesā prasību par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu. Šādā gadījumā vismaz līdz laikam, kad Saeima izdarījusi attiecīgus grozījumus šķīrējtiesas tiesiskajā regulējumā, pusei, kas apstrīd šķīrējtiesas līgumu, būtu tiesības apstrīdēt tiesā šķīrējtiesas līgumu.

Jā, tas nozīmētu, ka paralēli šķīrējtiesas procesam, kurā pušu strīds tiktu izšķirts pēc būtības, norisinātos tiesvedība vispārējās jurisdikcijas tiesā, kurā tiktu izlemts jautājums par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Tomēr, pirmkārt, paralēlie procesi šādās situācijās ir pasaulē pazīstami un doktrīnā atzīta parādība, kā to šodien apstiprināja arī eksperte Kačevskas kundze. Otrkārt, strīda ātra, bet nelikumīga izšķiršana nevar būt pašmērķis.

Kā jau norādīju iepriekš, likumdevējam ir iespējams novērst tiesvedības, kurā tiek izvērtēta šķīrējtiesas līguma spēkā esamība iespējamā negatīvā ietekme uz šķīrējtiesas procesa ātrumu, paredzot likumā speciālus noteikumus strīda par pakļautību izskatīšanai tiesā.

Un ja ir atlicis vēl laiks, tad mans kolēģis pabeigs.

U. Zeltiņš.

Paldies.

Pavisam īsi dažos vārdos es vēlētos pievērsties vienam pārmētam, kuru mēs dzirdējām atkal un atkal no Saeimas puses un dažu pieaicināto personu puses.

Proti, mums tiek pārņemts, ka tad, ja konstitucionālā sūdzība tiek apmierināta tiesvedības ilguma dēļ vispārējās jurisdikcijas tiesā, šķīrējtiesas process kļūtu daudz smagnējāks, iespējams, pat zaudētu jēgu.

Te ir jāpaskaidro, ka mēs apstrīdam normu, kura mums ir piemērota. Mēs nevaram prasīt, lai Satversmes tiesa šīs normas vietā Civilprocesa likumā ieliek kādu

citū regulējumu. Jā, mēs atzīstam, ka situācija pēc konstitucionālās sūdzības apmierināšanas, iespējams, nebūtu ideāla. Mēs nesakām, ka likumdevējs nedrīkstētu, piemēram, domāt par īsāku, vienkāršāku procedūru. Gluži otrādi, tā ir pati Saeima, kura, kā mēs dzirdējām, jautājumu un atbilžu daļā pagājušajā nedēļā saka, ka nav apsvērusi to, vai šāds vienkāršāks saīsināts process, kurā tiktu lemts par šķīrējtiesas līguma esamību, varētu būt adekvāts risinājums. Jā... vēl nopietnākas bažas rodas, ja mēs domājam par pretējo situāciju, kas notiek, ja Satversmes tiesa konstitucionālo sūdzību neapmierina. Mūsu ieskatā tā būtu kā rokasgrāmata, citējot nu jau klasiķi, zēniem darboties. Un zēni jau darbojas. Viņi nav divreiz jāaicina. Kā norādīja Kačevskas kundze, pa pasauli klejo šķīrējtiesu spriedumi, kas taisīti Latvijā un kuru dēļ Latvijas jurisdikcijas reputācija patiešām cieš. Satversmes tiesas spriedums, ar kuru tiktu atcelta apstrīdētā norma, būtu nozīmīgs, ne pietiekams, bet nozīmīgs solis pareizajā virzienā, lai Latvija vairs nebūtu tā zeme, kurā ir iespējams noorganizēt šķīrējtiesas spriedumu.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Vārds tiesas debatēs Saeimas pārstāvei. Lūdzu!

D. Ose.

Paldies.

Godātā tiesa! Bija patīkami dzirdēt par to, kā pretējā puse analizēja manis teikto iepriekš. Nu, lielā daļā es, protams, nevaru tam piekrist šādai interpretācijai. Jebkurā gadījumā tāds ir vienas puses viedoklis. Saeimai ir nedaudz atsevišķos gadījumos cits viedoklis. Un nedaudz centīšos šo viedokli varbūt arī akcentēt un paust.

Godātā tiesa! Pašā sākumā vēlos vērst jūsu uzmanību uz nelielu statistiku saistībā ar tiesu kontroli pār šķīrējtiesu spriedumiem. Un, proti, tāpat sākt ar ne tik senu pagātni, 2013. gadu. Rajonu, pilsētu tiesās tika iesniegti 1519 pieteikumi par izpildrakstu izsniegšanu. Apelācijas kārtībā tika iesniegtas 100 blakus blakussūdzības par rajonu, pilsētu tiesu pieņemto nolēmumu. 2014. gadā līdz oktobra mēnesim tika iesniegti 838 pieteikumi izpildrakstu izsniegšanai un iesniegtas 68 blakussūdzības par rajonu, pilsētu tiesu pieņemtajiem lēmumiem,

Un kā vēl viens skaitlis ir jānorāda reģistrēto šķīrējtiesu skaits. Pašlaik pēc veiktajiem grozījumiem gan Civilprocesa likumā, gan arī tātad izvērtējot šķīrējtiesu atbilstību, Uzņēmumu reģistrā ir reģistrētas 123 šķīrējtiesas. Tātad ir vērojams to samazinājums.

Tie ir tikai statistikas dati, kas ir pieejami TIS sistēmā un šķīrējtiesu reģistrā. Pēc šiem skaitļiem nav iespējams nekļūdīgi saprast, cik lietu izskata šīs 123 šķīrējtiesas kopumā. Tomēr šie skaitļi liecina, ka likumdevēja izvēlētais kontroles modelis pār šķīrējtiesu spriedumiem veikt vispārējās jurisdikcijas tiesas kontroli izpildrakstu izsniegšanas stadijā, ir sevi attaisnojis, jo šādā veidā ir būtiski atslogotas vispārējās jurisdikcijas tiesas.

Lietas izskatīšanas gaitā vairākas pieaicinātās personas ir paukušas savu viedokli par iespēju vērtēt šķīrējtiesu līgumu spēkā esamību pēc tam, kad šķīrējtiesa ir lēmusi jautājumu strīda pakļautībai šķīrējtiesā. Vairums gadījumos atzīstot, ka nav šāda nepieciešamība, lai apstrīdētu šķīrējtiesas līguma spēkā esamību pēc tam, kad par to ir lēmusi šķīrējtiesa.

Vēršu uzmanību arī uz to, ka UNCITRAL — starptautiskās komerciālās arbitražas paraugolikuma — 16. panta trešā daļa skaidri un gaiši norāda, ka, pat vērsoties tiesā ar pieteikumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, šķīrējtiesas process netiek apturēts un tiesvedība turpinās. Tātad, tomēr ir divi paralēlie procesi.

Pie pašreizējās situācijas teorētiski būtu iespējams vismaz 1519 jauni procesi vispārējās jurisdikcijas tiesā ar iespējamību nolēmumu pārsūdzēt vēl divās instancēs. Šāda pieeja Latvijas situācijai pie lielā šķīrējtiesu skaita un salīdzinoši lielā izskatāmo lietu skaita, ir nesamērīgs slogs gan uz strīda pusēm, gan arī uz vispārējās jurisdikcijas tiesām kopumā.

Statistikas dati par lielo pieteikumu skaitu saistībā ar izpildrakstu izsniegšanu par šķīrējtiesas spriedumiem, kuri jāizpilda piespiedu kārtā, un kurus zaudējusī strīda puse nevēlas labprātīgi izpildīt, liecina, ka šķīrējtiesas tomēr ir arī saglabājušas pietiekamu sabiedrības uzticību. Jāpatur prātā, ka ir vēl mums nezināms šķīrējtiesu spriedumu skaits, kurus puses tomēr izpilda labprātīgi, atzīstot tā pareizību bez vispārējās jurisdikcijas tiesas kontroles.

Un šajā sakarā man gribētos nedaudz arī pievērst uzmanību Civilprocesa nostiprinātajam principam, ka pārsūdzība nav obligāta visās lietu kategorijās, kontroles iespēja ir nodrošināta pašlaik ar 536. un 537. pantu un izteiktās bažas par atzīšanas prasībām... Te jāsaprot, ka varbūtās ne visos gadījumos būtu pamatotas,

ņemot vērā, ka 533. pantā ir noteikts pusēm šķīrējtiesu spriedumu obligātums, kuras tomēr būtu jārespektē. Kvalitātes pārbaude ir nepieciešama tiesas spriedumiem tikai tad, ja puses neatzīst sprieduma obligātumu uzskatot, ka ir notikuši kaut kādi pārkāpumi. Un turklāt, citējot Civilprocesa klasiķi, protams, cienījamo Bukovska kungu, un viņa Civilprocesa mācību grāmatā norādīto atziņu, lapaspuse 294., pie atzīšanas prasībām ir norādīts, ka tiesa nepiespiež atbildētājam izpildīt kādu darbību, bet tiesas atzinuma sekas ir tās, ka uz šā atzinuma pamata var rasties jauna prasība ar izpildes spēku un līdz ar to mēs varam secināt, ka atzīšanas prasības pareizību vai nepareizību strīda puses vienmēr varēs pārbaudīt ar jaunu piespriešanas prasību. Un šajā gadījumā arī izmantojot vispārējās jurisdikcijas tiesas sniegtās iespējas.

Saeima beidzamo gadu laikā ir pieņēmusi divus būtiskus likumus, proti Šķīrējtiesu likumu un Mediācijas likumu, respektējot sabiedrības vēlmi savu strīdu un domstarpību risināšanai izmantot alternatīvās strīdu risināšanas metodes. Ne katrs strīds nozīmē to, ka tas kvalitatīvi var tikt atrisināts tikai vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tomēr tajos gadījumos, kad ir nepieciešams tiesas vērtējums par šķīrējtiesu spriedumu kvalitāti, tas ir pieejams ar vispārējās jurisdikcijas tiesas kontroli izpildraksta izsniegšanas stadijā, kad tiesnesis veic vērtēšanu ne tikai pār šķīrējtiesa spriedumu, bet arī par šķīrējtiesas procesu kopumā. Tajā skaitā arī par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību. Veicot vispārējās jurisdikcijas tiesas kontroli, tiesnesis spēj izvērtēt puses pieteiktos iebildumus un konstatēt pieļautos pārkāpumus, ja tādi ir. Un, kā ir norādījis Augstākās tiesas Senāts... Civillietu departaments 2012. gada 22. februāra spriedumā lietā Nr. SKC-76, tiesa, izskatot lietu nevar attiekties formāli un pušu procesuālo tiesību realizēšanas iespējas un nepieciešamība ir jāvērtē katras konkrētas situācijas kontekstā. Tātad, tiesnesis to spēj izdarīt.

Kā tika noskaidrots šīs lietas ietvaros, konkrētajā gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniedzējs neizmantoja visus iespējamus procesuālos līdzekļus sacīkstes principa ietvaros, proti, neiesniedzot pretprasību šķīrējtiesā, lai apstrīdētu šķīrējtiesas līguma spēkā neesamību, vēlas panākt iespēju vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā, lai pārbaudītu šķīrējtiesas līguma spēkā esamību, kaut gan kā liecinieki šajā procesā nopratinātie ir snieguši liecībā, esot valdes locekļiem, viņi šo šķīrējtiesas līgumu ir parakstījuši labprātīgi paužot savu brīvo gribu. Tātad atteikšanās no strīda izskatīšanas vispārējās jurisdikcijas tiesā tomēr notikusi labprātīgi.

Un šajā gadījumā, kā arī uzsvēra konstitucionālās sūdzības iesniedzēji, vai valdes locekļa parakstītais līgums ir juridiskai personai saistošs? Atbilde ir jā. Ir

saistošs. Jo pretējā gadījumā, kā tad mēs varam vērtēt valdes locekļa atbildību sabiedrības priekšā par viņa darbībām? Juridiskai personai, valdes locekli ieceļot, jābūt pārliecinātai, ka viņš veiks savas darbības kā krietnam, rūpīgam komersantam pienākas. Bet, ja šāda darbība ir pārkāpta, mēs redzam iespēju vērsties pret šo valdes locekli ar visām iespējamām prasībām. Un tā būs valdes locekļa personiska atbildība, ja viņš savā darbībā šo rūpību būs pārkāpis.

Līdz ar to manā ieskatā konstitucionālās sūdzības iesniedzējs diemžēl procesuāli, iespējams, nav izvēlējis pareizos savu interešu aizsardzības līdzekļus.

Šīs lietas ietvaros ne reizi vien tika uzdots jautājums, ja gadījumā konstitucionālās sūdzības iesniedzējam būtu iespējams vērsties vispārējās jurisdikcijas tiesā pēc tam, kad šķīrējtiesa lēma par savu piekritību, vai būtu sasniegts citāds rezultāts. Domāju, ka nē. Tātad likumdevējs ir izvēlējis tomēr pareizo koncepciju, lai, respektējot līgumslēdzēju pušu brīvību, ar savām subjektīvajām tiesībām nodrošinātu vispārējās jurisdikcijas tiesas uzraudzību pār tiem gadījumiem, kad netiek labprātīgi pildīts šķīrējtiesas spriedums. Līdz ar to jautājums, vai likumdevējam būtu jāmaina izvēlēta koncepcija pret citu, vai vispār jāievieš jauna doktrīna, tas ir pietiekami sarežģīts jautājums. Un arī komplicēts tiesību politikas jautājums.

Sistēmiski izvērtējot esošās koncepcijas, kas ir darbojušies ilgtermiņā, plusus un mīnus, lai, iespējams, nevis uzlabotu, bet padarītu smagnējāku jau esošo sistēmu un varbūt pat sarežģītāku, tas ir jautājums, kas ir jādiskutē starp tiesību zinātniekiem, teorētiķiem, praktiķiem un ne tikai. Jāizvērtē iespējamo koncepciju vai doktrīnu piemērotība Latvijas tiesību sistēmai un turklāt, kas, ne mazāk svarīgi, ir jāizvērtē arī iespējamais finanšu slogs, kāds varētu rasties visiem nodokļu maksātājiem jaunu iespēju ieviešanai.

Bez šaubām, ir valstis, kurās ir izvēlēta cita kārtība, kā vērtēt šķīrējtiesas uzraudzību. Taču šodienas uzdevums nav analizēt katrā valstī esošās kārtības negatīvās un pozitīvās iezīmes, lai izšķirtos par labāko šķīrējtiesas uzraudzību Latvijā.

Vēlos uzsvērt, ka katra valsts ir ieviesusi savu koncepciju vai doktrīnu, vadoties no katrā nacionālajā valstī esošajām īpatnībām. Konstitucionālās sūdzības iesniedzējs, pēc būtības prasot jaunas paralēlās tiesvedības nodibināšanu, neapstrīd esošās kārtības atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo atzīst, ka Civilprocesa likuma 495. panta pirmā daļa un arī 132. panta pirmās daļas 3. punkts ir leģitīms tiktāl, ciktāl tas neparedz iespēju vērsties ar jaunu prasību vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tātad esošais regulējums netiek apstrīdēts.

Vēršu jūsu uzmanību uz to, ka UNCITRAL starptautiskās komerciālās arbitražās parauglikuma 6. pants nosaka, ka uzraudzības funkciju pār šķīrējtiesu nolēmumu var veikt ne tikai tiesa, bet arī cita kompetenta iestāde. Tātad katras nacionālās valsts likumdevēja izšķiršanās ir par noteiktas kārtības izvēli. Līdz ar to uzskatām, ka pašreizējā kārtība, kādu ir izraudzījies likumdevējs, ir gan leģitīma, gan samērīga, gan arī saudzējoša un nodrošina Satversmes 92. panta pirmā teikumā garantētās personas tiesības.

Līdz ar to pie šiem apstākļiem lūdzam atzīt apstrīdēto kārtību saistībā ar Civilprocesa likuma 132. panta pirmās daļas 3. punktu un 495. panta pirmās daļas 3. punktu par atbilstošiem Satversmei.

Neliela piezīme pie visa, ko vēlējos pateikt. Tātad konstitucionālās sūdzības iesniedzēja atsauce uz citēto Paulsona grāmatu... un, ielūkojoties šajā grāmatā, kas ir elektroniski pieejama, *Amazonē* vidē... var konstatēt, ka cienījamais Paulsons pēc būtības ir aprakstījis šķīrējtiesas procedūras un savā darbā nav pietiekami rūpīgi analizējis šo procedūru regulējošās normas. Un līdz ar to es gribētu arī Satversmes tiesai vērst uzmanību uz to, ka no konteksta izrauti citāti ne vienmēr spēj atspoguļot paša autora pausto viedokli.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies. Tātad tiesas debates pasludinu par slēgtām.

Vaicāšu, vai vēlaties izteikt repliku?

M. Aljēns.

Godātā tiesa, jā... labprāt.

A. Laviņš.

Lūdzu! Lakoniskas... trāpīgas...

M. Aljēns.

Jā, godātā tiesa, es centīšos ļoti īsi.

Pirmkārt, par Saeimas pārstāves minēto argumentu par to, ka statistikas dati it kā apliecinot to, ka Latvijā nav pieļaujams ieviest iespēju lūgt tiesu izvērtēt jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību... Nu, pirmkārt, šāda atsauksmā uz Latvijas

unikalitāti man īsti nav saprotama. Vai tad tiešām citās valstīs šķīrējtiesas procesi ir mērāmi dažos desmitos gadā? Vai tiešām citās valstīs nav tūkstošiem šķīrējtiesas procesu un vai citās valstīs, kurās, piemēram, ir ieviests UNCITRAL parauglikums, tomēr viņas kaut kā nespēj tikt galā ar šo šķietamo problēmu?

Turklāt, atsaucoties uz statistikas datiem, manuprāt, tas tiek darīts ne sevišķi korekti, norādot, ka pastāv risks, ka šķīrējtiesas līgums tiks apstrīdēts absolūti visos gadījumos, kad šķīrējtiesa ir taisījusi spriedumu un prasītājs ir vērsies tiesā ar lūgumu izsniegt izpildrakstu.

Un visbeidzot. Jebkurā gadījumā statistikas dati, lai cik skarbi viņi arī nebūtu, neattaisno puses nesamērīgu tiesību ierobežojumu.

Kas attiecas uz Saeimas pārstāves minēto argumentu, ka attiecībā uz atzīšanas prasībām, ka spriedumu, kas ir taisīts sakarā ar atzīšanas prasību, ir iespējams izvērtēt sakarā ar uz šī sprieduma pamata taisīto izpildāmo spriedumu... Nu, tālu nav jāmeklē. Lietas materiālos ir piemērs tam, ka tas tā nenotiek. Dotajā gadījumā Latvijas šķīrējtiesa, izšķirot strīdu par zaudējumu piedziņu, nesaskatīja pilnīgi nekādas problēmas atsaukties uz tās iepriekš taisīto spriedumu, ar kuru tika atzīti par spēkā neesošiem divi līguma punkti un nomas līguma uzteikums un vairs nevērtēja jautājumu par to, vai vispār pastāv... vai vispār ir konstatējama atbildētāja prettiesiska rīcība, kas, protams, ir pirmais priekšnoteikums, kas jākonstatē, izvērtējot zaudējumu atlīdzināšanas priekšnoteikumus.

Kas attiecas uz argumentu, ka pieteicēja neesot pienācīgi aizstāvējusi savas tiesības šķīrējtiesas procesā tāpēc, ka neesot cēlusi pretprasību. Šādam viedoklim nevar piekrist, ka tas būtu vienīgais veids, kā pieteicēja būtu varējusi apstrīdēt šķīrējtiesas līgumu. Pirmkārt, šāda pienākuma pieteicējai nebija tāpēc, kas saskaņā ar Civilprocesa likuma 495. panta otro daļu iebildumi par strīdu pakļautību šķīrējtiesā ir izsakāmi, iesniedzot šķīrējtiesai attiecīgu iesniegumu. Turklāt, atbilstoši tiesību literatūrā paustajam viedoklim, darījums, kuru juridiskas personas vārdā noslēgusi persona bez attiecīga pilnvarojuma, ir absolūti spēkā neesošs darījums. Šāda darījuma spēkā neesamība līdz ar to tiesai... šķīrējtiesai ir jāņem vērā *ex officio*, proti, nav nepieciešams obligāti celt prasību. Apstrīdot šo darījumu, pusei ir iespējams atsaukties uz šī darījuma spēkā neesamību, arī izsakot attiecīgu ierunu.

Ir absurdi prasīt, lai pieteicēja, kas nav piekritusi strīda izšķiršanai šķīrējtiesā, vēl maksātu šķīrējtiesas komisijas un celtu vēl pretprasību par šķīrējtiesas līguma atzīšanu par spēkā neesošu šķīrējtiesā, labi zinot, kāds rezultāts ir sagaidāms, ņemot

vēra to, ka šķīrējtiesa jau bija izvērtējusi to, ka šķīrējtiesas ieskatā strīds ir pakļauts šķīrējtiesai tāpēc, ka šķīrējtiesa nebija konstatējusi to, ka būtu pierādīts, ka šķīrējtiesas līgums nebūtu spēkā.

Kas attiecas uz Saeimas pārstāves minēto apgalvojumu, ka dotās lietas faktisko apstākļu kontekstā vispār nevarot it kā runāt par pieteicējas tiesību aizskārumu tāpēc, ka abu pušu valdes locekļi ir pauduši savu brīvo gribu noslēgt šķīrējtiesas līgumu. Šādam viedoklim es arī, protams, nevaru piekrist tāpēc, ka personas apgalvojums par to, ka persona ir parakstījusi līgumu, nevar tikt atzīts par neapšaubāmu pierādījumu tam, ka persona tiešām to ir darījusi. Ja mēs izietu no šāda pieņēmuma, tad mums būtu nopietnas problēmas tiesās apstrīdēt darījumus, kuriem ir gribas defekti, piemēram, kā būtu iespējams apstrīdēt fiktīvus darījumus, kur abas darījuma puses ir paudušas savu gribu saistīties konkrēta darījumā.

Un visbeidzot. Kas attiecas uz Saeimas pārstāves minēto viedokli, ka, ja pieteicējai būtu tiesības vērsties tiesā, viņasprāt, cits rezultāts nebūtu sasniedzams. Tas, protams, ir tikai un vienīgi Saeimas pārstāves viedoklis, kas, protams, nav ne pieteicējai, ne arī nevienam citam no šeit klātesošajiem saistošs.

Un kas attiecas uz pašu pēdējo jautājumu, kuru Saeimas pārstāve pieminēja, proti, tiesību zinātnieka Paulsona viedokli. Nekādā gadījumā nevaru piekrist tam, ka citāts būtu kaut kā izrauts no konteksta. Bet Paulsons nav paudis neko unikālu. Atliek apskatīties juridisko literatūru, kas ir veltīta starptautiskajai šķīrējtiesai un specifiski kompetences kompetences jautājumam un jūs atradīsiet vienu nepārprotamu viedokli: visi tiesību zinātnieki kā viens atzīst, ka kompetences kompetences princips nenozīmē to, ka šķīrējtiesa viena pati drīkst lemt par strīda pakļautību. Šis jautājums ir jebkurā gadījumā nododams galīgai izlemšanai tiesā.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Saeimas pārstāve... Vēlaties izteikt atbildes repliku?

D. Ose.

Jā, tikai repliku.

Godātā tiesa! Atbildot uz konstitucionālās sūdzības iesniedzēja runu, es gribētu pieminēt, ka Civilprocesā ir pazīstams tomēr dispozitivitātes princips un

katram ir tiesības pašam brīvi izvēlēties procesuālos aizsardzības līdzekļus. Un pašlaik uzskatu, ka esošā koncepcija, kas ir iestrādāta mūsu Civilprocesa likumā, ļoti efektīvi spēj novērst iespējamos pieļautos defektus šķīrējtiesas procesā, vērtējot jautājumu par šķīrējtiesas līguma spēkā esamību vai neesamību.

Paldies.

A. Laviņš.

Paldies.

Tā... tāpat Satversmes tiesa ir uzklaušījusi gan lietas dalībniekus, gan pieaicinātās personas, gan arī lieciniekus.

Šodienas sēdi varu noslēgt ar paziņojumu, ka lietā tiesas spriedums būs pasludināts šī gada 28. novembrī pulksten 10.00 šajā tiesas sēžu zālē.

Paldies.

Stenogrammas izgatavotāja

Mārīte Ceļmalniece

Tiesas sēžu sekretāre

Elīna Kursiša